

TV-15

Štev. 21

XXVIII.

25. oktobra
1990

Cena: 12 din

YU ISSN 0353-4405

TV-15 je oznaka za osrednjo partizansko kurirsko postajo v Občicah v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

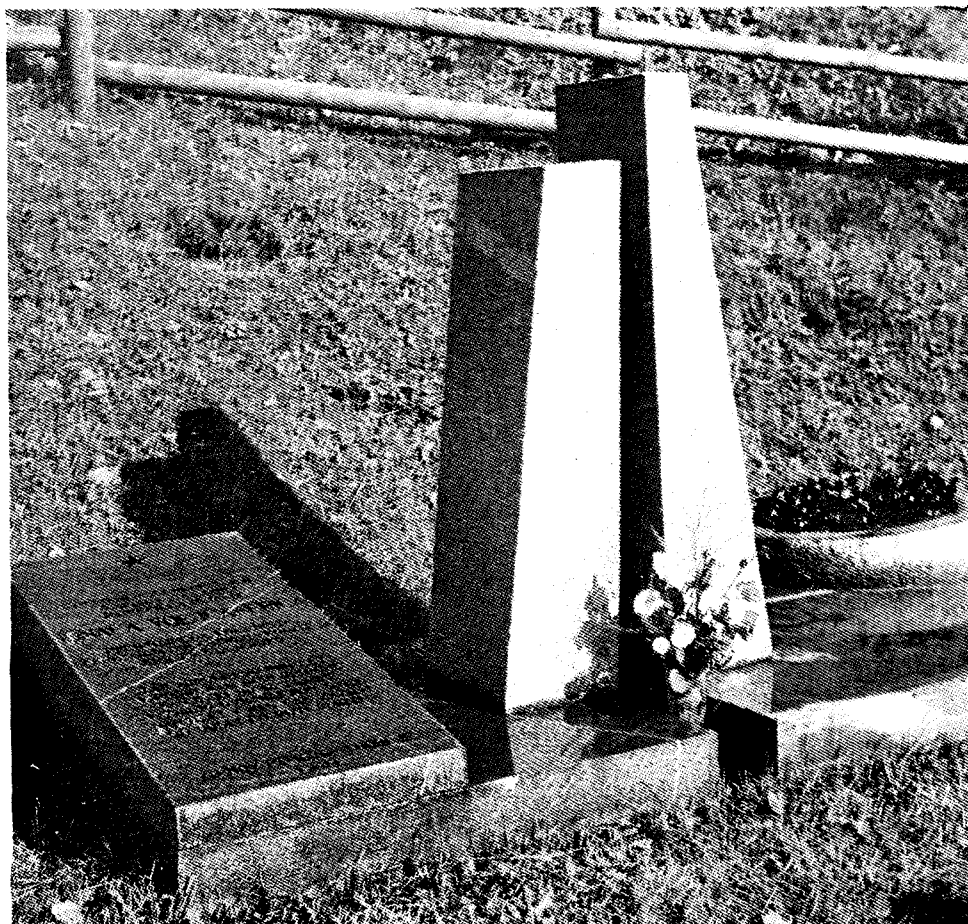
Iz vsebine

2. stran: O predlogu nove slovenske ustave

4. stran: Kaj pravijo po svetu o nas

5. stran: Pogovor z dr. Wohinčev

11. stran: Korotanska bolečina

Spet je pred nami 1. november, dan, ko se še bolj kot navadno spominimo naših umrlih svojcev, prijateljev, tovarišev in znancev. Takrat se zavemo tudi lastnega bitvanja in vsega kar je povezano z njim. Zavemo se, da smo samo droben utrinek v mogočnem toku življenja, ki se lahko podaljša samo s spominom, s spominom tistih ki nas imajo radi ali z našim spominom na tiste, ki smo jih imeli radi. Zato si vzamimo toliko časa in obiščimo vse grobove padlih, grobove za svobodo, prižgimo svečko in položimo cvetje v njihov spomin. Naj ne bo letos nobenega partizanskega groba, ki bi bil zapuščen. Tisti, ki ležijo v njih so si to zaslužili.

Razplet brez razpleta

Zadnje zasedanje zvezne skupščine, za katerega so nekateri srčno upali, večinoma pa nevtrarno napovedovali, da utegne biti zadnje za vselej, se je v resnici izteklo kot v najlepši pravljici. Ob gledanju in poslušanju »demokratsko navdahnjenega« dr. Jovića, zadovoljnega in optimističnega Mesića in na koncu nadvse miroljubnih in spravljivih zveznih poslancev, ostane človeku samo še, da vzdihne: »... in živeli so srečno do konca svojih dni«. Ob tako ganljivih prizorih mora človeku postati toplo pri srcu. Kot neslane šale so se izkazale napovedi »o dokončnem razpletu«, razpadu zveznega parlamenta in države, neimenovano Stipeta Mesića za člana predsedstva, predčasnem odhodu ene ali več delegacij iz Beograda, vojaškemu udaru, državljanski vojni, itd. Celo dr. Jović, ki so mu dejansko onemogočili prebiranje referata, je na koncu zadovoljen zapišal poslopje zvezne skupščine, saj je požel aplavz na odprti sceni – potem, ko je ugotovil, da je »edina rešitev naših problemov demokratski dogovor« in da je nesprejemljivo, da bo kdorkoli komurkoli karkoli vsiljeval. To je tisto pravo, bravo Jović!

Dvajset milijonov Jugoslovancev, ki so še enkrat, kot že tolikokrat do zdaj, preživljali strah pred posledicami napovedovanega »končnega obračuna« so spet izpadli tepci, ki vidijo strahove tam, kjer jih ni. Skupaj z njimi pa velik del tuje javnosti in novinarjev, ki so si hoteli od blizu ogledati, kako sama od sebe razpade neka država. Nič se ni zgodilo. Še več: zvezni poslanci so se razšli v – vsaj navidezni – slogi, kakršne že dolgo ni bilo.

Toda niti domača, niti tuja javnost nista pripravljena povsem verjeti, da je v zveznem parlamentu in vrhovih jugo-politike prišlo do minimalnega gentlemanskega sporazuma o vsaj začasnem premirju. Očitno je namreč, da je bilo v zveznem parlamentu vzpostavljeno premirje izsiljeno s trenutnim razmerjem sil. Mesec ali dva pred napovedanimi volitvami v preostalih štirih republikah se to razmerje iz dneva v dan spreminja. Posebej za dosedanje vladajoče strukture v BiH in Makedoniji, deloma pa tudi v Črni gori velja, da so v praznem prostoru, v katerem se njihovi vodilni politiki ne znajo, ne morejo in nočejo dokončno izrekat, ne za eno, ne za drugo izmed prevladujočih in povsem nasprotujočih si opcij. Tako se najpogostejše odločajo za »nekaj vmes«, ko pa to ni mogoče pa enkrat za eno, drugič za drugo stran. Dejstvo pa je, da zlasti bosansko-hercegovski in makedonskim vladajočim politikom v predvolilnem obdobju najmanj ustreza vsiljevanje razprave o prihodnjem statusu teh dveh republik v Jugoslaviji.

Srbska politika se očitno dobro zaveda ranljivosti makedonskih in predvsem bosansko-hercegovskih vladajočih struktur. Za Miloševića bi bilo zelo pomembno, da bi skozi zvezni parlament spraval federativno opcijo, ji pred domačo in tujo javnostjo zagotovil status edine legitimne in legalne rešitve, ki bo tistim, ki jo bodo sprejeli, zagotovila pravno nasledstvo dosedanje Jugoslavije. Vrsta znamenj je, da bi bilo to mogoče doseči le pred volitvami, po katerih naj bi se možnosti za dialog povečale, razmerja sil pa zelo verjetno občutneje spremenila. Trdo stališče federalistov in nenehno zaostrovanje razmer v raznih delih države, incidenti in grožnje pa naj bi zlasti Slovenijo, morda pa tudi Hrvaško v zoženih okvirih, prepričali, da iz države čimprej pobegneta.

Milošević in njegov »daljinski upravljalet« dr. Jović sta se tokrat več kot očitno uštel, k čemur sta največ prispevala Tuporkovski in Bogičević, ki sta sicer s pripombami podprla Milošević-Jovićevo koncept federacije. Tako je prvotno kazalo, da bo predlog predsedstva, ki je v resnici srbski predlog, v skupščinski razpravi gladko sprejet, pa čeprav s preglasovanjem. Toda tisti hip, ko se je pokazalo, da razmerje sil ni v prid srbskim stališčem, sta se Milošević in Jović umaknila korak nazaj, medlo nasprotovanje imenovanju Mesića pa je bilo samo še »umivanje obraza«.

Pomirjujoči toni dr. Jovića ob koncu zasedanja še zdaleč ne pomenijo, da je srbska politika popustila. Jović se je na koncu izkazal kot velik demokrat in privrženec dolič, ki ga je sicer prej z vsemi močmi onemogočal. Gre samo še za eno sprenevedanje srbske politike, ki se je začasno umaknila, ker ni smela tvegati, da bi si polomila zobe. Po tem časnem umiku pa lahko pričakujemo novo ofenzivo – verjetno ne v zveznih organih, pač pa »na terenu«. Na Kosovu, v Kninu, BiH, ali kje drugje, kjer je srbska politika tudi sicer »najmočnejša«. Premirje, ki je nastopilo po zasedanju zveznega parlamenta je navidezno, jastrebi niso čez noč postali golobi. Zato si ne gre delati velikih iluzij. Že v kratkem lahko spet pričakujemo napovedi »končnega razpleta«, špekulacije o vojaškemu udaru, državljanski vojni, itd. Tudi zato ker večini jugo-politikov ustreza stanje strahu in napetosti.

Drago Balazić

Spoštovani naročnik

V teh dneh vam pismonoše prinašajo položnice za plačilo naročnine za zadnje letošnje trimesečje. Znesek ni visok, samo 60,00 dinarjev. Prosimo, da ga tudi čimprej poravnate in tako omogočite nemoteno izhajanje vašega časopisa.

Uredništvo

Iz govora Bogdana Osolnika v Škofji Loki

Zamenjava vzrokov in posledic

»Za nas nekdanje borbe in aktiviste, so boleči pojavi sovrastva do narodnoosvobodilnega boja, ki jih širijo tisti, ki označujejo ta boj za državljansko vojno, nas vse, ki smo sodelovali v boju proti fašizmu na strani OF ali v partizanski vojski pa razglašajo za orodje boljševizma. Na ta način poskušajo s ponarejanjem zgodovinskih dejstev opravičiti tiste, ki so se udeležili okupatorju in postali celo pripadniki njegovih vojaških ali policijskih formacij, češ da so to storili iz ljubezni do domovine, katero so morali reševati pred komunistično nevarnostjo.

Na temelju te absurdne potvorbe zgodovinske resnice zdaj začenjajo po Sloveniji odstranjevati spomenike in obeležja – pomnike dogodkov in ljudi v NOB, zavzemajo se za opuščanje občinskih praznikov, ki spominjajo na te dogodke, izključujejo NOB iz pouka zgodovine, na borbe pa naslavljajo vedno nove očitke in jim odkrito grozijo z maščevanjem. Mnogi moji prijatelji in znanci mi pripovedujejo, da še nikdar ni bilo toliko grozljivih pisem, toliko telefonskih klicev in drugih oblik groženj in psihološkega pritiska.

Mi borci in aktivisti smo podprli predlog za narodno pomiritev ali spravo – kakorkoli že hočemo označiti poskus, da bi presegli nesrečno delitev Slovencev do katere je pripeljal dogajanje v drugi svetovni vojni. Podprli smo tudi zahtevo, naj posebna komisija ugotovi zgodovinsko resnico o množičnih usmrtnih ob koncu vojne, za katere večina slovenskih

borcev dolgo niti ni vedela, kaj šele, da bi sodelovala pri tem dejanju. Vendar vse to, kar zdaj doživljamo, v resnici ne prinaša pomiritve ampak prej razpihuje sovraštvo in odpira stare, že skoraj zaceljene rane ter pogloblja delitve med ljudmi, ki so se v življenju, v teku let že skoraj izgubile.

O dogajanju med vojno in o vsem tistem, kar je prinesla s seboj vojna ni mogoče soditi ne da bi povsem ugotovili, kdo je začetnik vsega tega zla – da je to Hitlerjev nacizem, kot povzročitelj druge svetovne vojne, ki je slovenskemu narodu napovedoval popolno uničenje. Danes v svetu nacifašizem ocenjujejo kot največje zlo, ki je v tem stoletju ogrožalo našo civilizacijo in prav nič ne postavljajo pod vprašaj vojaških akcij, ki so jih opravili zavezniki za njegovo uničenje oziroma svoj obstoj. Pri nas pa se je za nekatere vse zlo začelo šele, ko se je OF in partizanska vojska postavila po robu okupatorju. Zanje je začetek vsega zla osvobodilni boj, ki ga – tako kot nekoč okupatorji – označujejo kot komunistično zaroto. Znano je, da so tudi Nemci vse, ki so se jim upirali, kratkoma označevali kot komuniste in bandite ter jih tako postavili izven zakona. Tudi v razglasih o ustreljenih talcih, ki jih lahko vidijo v muzeju v Begunjah so vse, ki so jih usmrtili označevali kot komuniste. Enakega izgovora se danes vnovič poslužujejo nekateri samo zato, da bi oprali izdajstvo svojih idejnih somišljenikov. S tem pa delajo strašno krivico stotisočim zavednim

Slovencev, ki so podpirali osvobodilni boj, trpeli v ječah in zaporih, mnogi pa izgubili tudi svoja življenja.

Nikjer v Evropi danes ne ize- načujejo boja proti fašizmu in narodnega izdajstva. Tako tudi slovenske bele garde in domobranstva ni mogoče opravičevati z obrambo vere in slovenskega naroda pred komunizmom. Tisti, ki zavezništvo s Hitlerjem opravičujejo z obrambo vere pozabljajo – med drugim – da je Hitler takoj po prihodu na oblast, že v Nemčiji med prvimi začel preganjati in zapirati duhovnike. Ti so bili že leta 1936 med prvimi zaporniki v zloglasnem taborišču smrti Dachau. Prav tako so na Koroškem nacisti po priključitvi Avstrije med prvimi udarili po slovenskih duhovnikih, isto se je ponovilo na Slovenskem leta 1941. Kakšnega zaveznika so si torej izbrali za obrambo vere tisti, ki so se podali v službo nacističnih okupatorjev in jim prisegli zvestobo?

Res je, da so bili mnogi zapeljani. Toliko večja je odgovornost tistih, ki so zavedli na tisoče ljudi v narodno izdajstvo. Odgovorni so za vse gorje, ki ga je to povzročilo Slovincem. Odgovorni so tudi za usodo tistih, ki so jih zapeljali. Najmanj dvakrat so jih usodno prevarili: prvič, ko so izvabili v bratomorni boj pod pretvezo, da je boj proti partizanom boj za vero in boga. Drugič, ko so jim še ob koncu vojne zagotavljali, da jih čaka nadaljevanje boja proti komunizmu, v katerem bodo zmagoviti korakali skupaj z Angleži in Američani.

Nezgodovinsko je tudi, če se danes v obravnavi preteklosti zamenjujejo vzroki in posledice. Kam to vodi vidimo na primer v zahtevi, da je treba ukiniti praznovanje škofjeloškega občinskega praznika na dan dražgoške bitke, češ da je ta izzvala Nemce, da so vas uničili in veliko vaščanov pobili. Kakšna obrnjena logika? Opravičujejo tuje napadalce, Nemce, ki so hoteli neusmiljeno napraviti Slovenijo za nemško deželo in so se pri tem posluževali najokrutnejših sredstev, obtožujejo pa tiste, ki so se bojevali za obstoj za preživetje in ki so s svojim bojem preprečili, da se ni uresničil celoten Hitlerjev načrt o preseljevanju Slovencev in še marsikaj drugega! Ali smo res že tako daleč, da bodo zdaj na zatožno klop klicali tiste, ki so svojo ljubezen do domovine dokazali s tem, da so se uprli uničenju in pri tem tvegali, mnogi pa tudi izgubili, lastna življenja.

Ustvarjanje in poglobljanje takšnega ozračja prav gotovo ni v korist slovenskemu narodu. Ne gre samo za resnico o NOB, ne gre samo za nas partizane in aktiviste OF, gre za to, da se na tak način ustvarja in opravičuje nova ideološka nestrpnost med Slovenci in uvajanje novega enoumja novega duhovnega totalitarizma. Temu pa bi se morale vse svobodomiselnosti in demokratske sile odločno upreti, ker sicer ne bomo deležni na Slovenskem tistih civilizacijskih pridobitev parlamentarne demokracije in človekovih svoboščin, ki so naš vzgled v razviti Evropi.

Osnutek republiške ustave v javni razpravi

Ustava države, ne federalne enote

Slovenija stopa naposled v novo ustavno obdobje, ki bi mu lahko rekli obdobja prave suverenosti. Vse dosedanje ustave, zlasti še tista iz leta 1974 so formalno sicer zagotavljale republiko državnost, suverenost naroda in enakopravnost, praksa pa je bila vse kaj drugega. To potrjujejo tudi sedanji spori s federacijo, ki je navsezadnje tudi v Jovičevem govoru ponudila republikam na papirju vse, razen izvirne suverenosti. Vendar pa samo ta omogoča samostojnost odločanja, razpolaganje s svojim bogastvom in neodvisen pravni sistem, kar daje znamenje vsake prave države. Šele ko si samostojna država zagotovi odločilni vpliv na teh področjih, lahko razmišlja o nadaljnjih povezavah in interesih, ki jih je pripravljena urejati skupaj z drugimi. Tudi integracije Evropskih držav ne bi bilo, če je ne bi oblikovale samostojne in suverene države.

Zaradi vsega tega se je morala Slovenija odločiti za oblikovanje ustave samostojne države in ne več federalne enote kot doslej. Nekaj tega je že storila z zadnjimi amandmaji k slovenski ustavi, kar pa seveda ne zadošča. Šele z novo ustavo bo mogoče ustvariti podlago za temeljito družbeno prenavo, ki bo zajela gospodarske, politične, socialne in institucionalne sestavine celotne družbene zgradbe. Ta drugačna ureditev bo temeljila na izhodišču, da je prvobitni ustvarjalni element sistema posameznik, ki se zaradi svojih interesov povezuje z drugimi, tako na gospodarskem, socialnem, javnem in političnem področju.

Osnutek nove slovenske ustave je s številnimi alternativami in predlogi različnih strank že v javni razpravi. Trajala bo do konca novembra. Že v dosedanjih razpravah pa so bile odprte nekatere dileme kot na primer ali naj se ustava začne s preambulo, ali ne, ali naj bi imeli enodomni ali dvodomni parlament, ali naj bi ostali izključno pri parlamentarni demokraciji ali bi kazalo vpeljati kombinacijo s predsedniškim sistemom. Razlike so tudi na obrambnem področju, razprave so vrte okrog vprašanja, kdaj si bolj varen ali z organizacijo obrambnih sil ali z demilitarizacijo. Verjetno je prav demilitarizacija končni cilj, zlasti če bodo take usmeritve prevladovali tudi v Evropi.

Osnutek nove ustave ima 164 členov, razdeljenih na osem poglavij. Veliko razprav bo že o preambuli, pri čemer se nekateri nagibajo k mnenju, da sploh ni potrebna.

V prvem poglavju, ki zajema splošne določbe je zapisano, da ima v republiki Sloveniji oblast ljudstvo. Izvaja jo prek volitev po načelu delitve oblasti med zakonodajne, izvršne in sodne organe. Sledi člen, ki varuje temeljne človekove pravice v pravni in socialni državi, samostojnost slovenskega naroda in omejiteljno celovitost. V tem členu je opredeljena tudi skrb za Slovence, ki živijo zunaj tega ozemlja, po variantnem dodatku pa naj bi posebej omenili še varovanje pravic italijanske in madžarske narodne manjšine ter etničnih skupin. Že zdaj je jasno, da bo v javni razpravi ta člen pogosto omejen. Splošne določbe govori-jo tudi o zagotavljanju lokalne samouprave, o ločitvi cerkve od države, o svobodnem delovanju verskih skup-

janske in madžarske narodne manjšine ter etničnih skupin. Že zdaj je jasno, da bo v javni razpravi ta člen pogosto omejen. Splošne določbe govori-jo tudi o zagotavljanju lokalne samouprave, o ločitvi cerkve od države, o svobodnem delovanju verskih skup-

odvzeta pravica do svobode vesti, verske opredelitve in izpovedovanja vere. Nova ustava naj bi tudi izrecno določila, da imajo državljani pravico svobodno zapuščati državo in se začasno ali stalno naseliti v tujini ter se vedno vrniti v državo. Variantni

vanja ter dejavnost političnih strank. Njihovo delovanje je lahko v nasprotju z ustavo le takrat, če si s svojimi cilji in ravnanjem prizadevajo za nasilno spremembo ustavne ureditve ali pa ogrožajo obstoj Republike Slovenije. Z ustavo je zagotovljena tudi volilna pravica in sodelovanje pri upravljanju javnih zadev, državljani, ki nimajo stalnega prebivališča v Sloveniji pa bi imeli volilno pravico pod pogoji, ki jih določa zakon.

Vojaška služba bi bila za državljane obvezna, tisti, ki zavoljo svojih verskih in naravnih nazorov niso pripravljeni sodelovati pri izvrševanju vojaških dolžnosti pa mora republika omogočiti drug način izpolnjevanja državljan- skih dolžnosti. V ustavi je zapisana pravica do zdravstvenega varstva in pravice invalidov. Republika naj bi posebej varovala materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino. Ustava govori tudi o zakonski zvezi, vendar šele v variantnem dodatku tudi o izvenzakonski skupnosti, ki naj bi imela enake pravne posledice kot zakonska zveza. Nadalje osnutek ustave govori o pravicah otrok, o izobraževanju in šolanju, o znanosti in umetnosti ter o univerzitetni avtonomiji.

Ustavno besedilo govori tudi o svobodnem izražanju narodnostne identitete hkrati pa zagotavlja tudi pravico, da nihče ni dolžan izjavljati kate-remu narodu pripada ali narodnostni manjšini.

Zagotovljeni sta tudi pravi-

Tretje poglavje obravnava ekonomska in socialna razmerja.

Ustava najprej spodbuja in varuje vse oblike dela in opredeljuje dve vrsti lastnine: zasebno in javno. Posebej je opredeljeno »javno dobro« ali v variantnem predlogu »dobrine v splošni rabi«, nad katerim naj ne bi nihče pridobil lastninske pravice. Poudarja tudi svobodo zasebne gospodarske pobude, nekako sramežljivo pa je omenjeno samoupravljanje delavcev, kar naj bi določil zakon. Znova so tako kot v sedanji ustavi omenjena pravica do dela, pravica do svobodnega ustanavljanja sindikatov in pravica do stavke, nov pa je pojem računsko sodišče, ki naj bi bilo najvišji organ kontrole državnih računov, državnega proračuna in celotne javne porabe. Pomembno je tudi določilo, da ima republika svojo narodno banko, ki bi bila pristojna za izdajanje denarja in za emisijsko politiko. Drugače povedano, ustava omogoča uveljavitev samostojne valute, o čemer je te dni veliko govora.

Četrto poglavje ureja državno ureditev.

Parlament naj bi se imenoval državni zbor, imel naj bi 120 ali 150 poslancev. V državnem zboru naj bi imeli italijanska in madžarska narodnostna manjšina po 5 oz. 8 poslancev, vsaka etnična skupina pa po enega. To je variantni predlog, ki pa že zdaj doživlja kritike, češ, da bi bilo po tej različici premalo poslancev suverena država. Prav tako je variantni

set, v varianti trideset tisoč volilcev. Državni zbor bi lahko razpisal tudi referendum, vendar bi odločanje na referendumu morali sprejeti, če bi to predlagalo trideset in v varianti petdeset tisoč volilcev. Po nekaterih mnenjih je ta številka previsoka, saj v veliko večjih državah razpišejo referendum na zahtevo podobnega števila volilcev. Republika naj bi imela tudi državni svet, v varianti senat, člani pa bi predstavljali lokalne, socialne, gospodarske in kulturne interese. Državni svet naj bi imel pravico predlagati zakone. Precej dilem je tudi o funkciji predsednika republike, predvsem v tem, ali to funkcijo okrepiti ali jo opredeliti zgolj kot reprezentančno. Posebnost je tudi v tem, da predsednik republike ne bi smel biti mlajši od 35 let. Odprto je tudi še vprašanje, ali predsednika republike voliti na neposrednih volitvah ali pa naj bi ga izvolil državni zbor.

Od bodoče vloge predsednika republike pa je odvisen tudi položaj vlade. Tu je veliko različnih predlogov, položaj vlade pa bo odvisen od tega ali se bodo odločili za kombinirani parlamentarno predsedniški sistem z močnejšo vlogo šefa države ali pa za čisti parlamentarni sistem. To poglavje ureja tudi upravo in vojsko. Vojska naj bi varovala nedotakljivost in celovitost ozemlja, na podlagi odločitve državnega sveta pa tudi ustavno ureditev. Precej členov je posvečenih neodvisnemu sodstvu in javnemu tožilstvu, v varianti državnemu tožilstvu, odvetništvu in novi instituciji – notariatu.

Lokalno samoupravo naj bi organizirali v občini, samoupravo pa bi lahko organizirali na področjih javnih služb in na področjih, na katerih bi ljudje želeli zadovoljevati svoje skupne potrebe. Posebna poglavja urejata tudi področje ustavnosti in zakonitosti ter pristojnosti ustavnega sodišča, ki bi bile po novem širše od dosedanjih.

Zadnje poglavje ureja postopek za spremembo ustave. Predlog bi lahko podali: predsednik republike, državni zbor, vlada in četrtna poslancev, lahko pa tudi najmanj petdeset tisoč volilcev. O tem bi odločal državni zbor z dvotretjinsko večino.

Rok za javno razpravo je razmeroma kratek, zlasti zato, ker je vendarle razmeroma veliko odprtih vprašanj. Po drugi strani pa je veliko takih, ki menijo, da bi zaradi morebitnih nepredvidljivih dogodkov morali ustavo čimprej sprejeti. Prav tako je pomembno, da osnutek ustave v ničemer ne zadeva morebitne konfederalne opcije. Gre za ustavo suverene države, vse možne povezave pa ostajajo odprte. Ob tem pa velja opozoriti na drugo pomanjkljivost. Gre za to, da še ni niti v pripravi ustavni zakon, ki je potreben za izvedbo ustave.

Prav tako je še vedno odprto vprašanje referendumu o ustavi, s tem pa sta povezana sprejetje zakona o državljanstvu in celotna volilna zakonodaja. Vsekakor ima parlament veliko dela, prav pa je da pri vsem tem sodeluje čimširši krog državljanov, saj gre za najpomembnejše državne dokumente in prihodnost Slovenije. Zato javne razprave o novi ustavi nikakor ne bi smeli zanemariti.

Janko Saradijen

Slovenska borčevska organizacija je že v prvih razpravah o gradivu za novo slovensko ustavo opozorila na nekatere zadeve, ki bi jih morali podrobneje obdelati ali pa vključiti v ustavo. Tako so poudarili, da bi kazalo bolj poudariti zgodovinska dejstva nastajanja slovenske državnosti in njene kontinuitete skozi daljše zgodovinsko obdobje. V ustavnem osnutku je to v preambuli sicer v variantnem predlogu že zajeto. Vendar ne bo odveč v podkrepitev tega predloga poudariti, da pomeni narodnoosvobodilni boj v zgodovini slovenskega naroda tako pomembno obdobje za vzpostavitev slovenske državnosti, da ga je treba primerno omeniti tudi v ustavi. Tak predlog utemeljujejo že sklepi kočevskega zbora in pa dejstvo, da Primorske brez narodnoosvobodilnega boja ne bi dobili. Slovenci smo svojo državnost uveljavili kot del svetovne antifašistične koalicije med drugo svetovno vojno, na kar smo lahko ponosni.

Med splošne pripombe sodi tudi mnenje, da bi morali z ustavo zagotoviti dolžnost države Slovenije, da skrbi za grobišča vojnih žrtev in grobove padlih za svobodo in samostojnost.

Med bolj konkretnimi pripombami pa omenimo mnenje o določilih v zvezi z varstvom vojaških invalidov, o družbenem varstvu borcev NOB in civilnih invalidov vojne.

R. Z.

nosti. Že zdaj se pojavlja tudi mnenje, da je potrebno še bolj poudariti laičnost države. Nadalje je govor o spoštovanju načel organizacije ZN, mednarodnega prava in pogodb. Splošne določbe omenjajo še zastavo, himno in grb. Zastava naj bi bila belomodro-rdeča, o morebitnem simbolu na zastavi pa naj bi odločali v javni razpravi. Himna ostaja Prešernova Zdravljica.

Uradni jezik v Republiki Sloveniji je slovenščina. Na območju kjer živita italijanska in madžarska narodna manjšina je uradni jezik tudi italijansko oziroma madžarsko. Glede državljanstva o čemer je tudi pričakovati veliko polemike, je v ustavi predvideno le to, da ga bo urejal ustavni zakon. Tujci naj bi v Sloveniji uživali vse pravice v skladu z mednarodnimi pakti in zakoni. **Drugo poglavje govori o pravicah, svoboščinah in dolžnostih človeka in državljanja.**

Vsi ljudje imajo enake pravice ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebo okoliščino in vsi so pred zakonom enaki. Pravice človeka in državljanja so omejene samo z enakimi pravicami drugih in v primerih, ki jih določa ustava. Začasno se lahko te pravice razveljavijo ali omejijo, kadar izjemna in splošna nevarnost ogroža obstoj države. V nobenem primeru pa se ne more razveljaviti nedotakljivost človekovega življenja, varstvo človekove osebnosti in dostojanstva pred državnimi organi in v kazenskem postopku, med odvzemom prostosti kakor tudi med prestajanjem kazni. Prav tako ne sme biti nihče kaznovan za dejanje za katero ni zakon določil, da je kaznivno. Prepovedano je mučenje ali nečloveško ravnanje. Prav tako ne more biti v nobenem primeru

predlog pa to pravico omejuje, vendar samo, če je to potrebno za zagotovitev izpeljave kazenskega postopka, preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni, zavarovanje javnega reda ali če bi to zahtevali interesi obrambe države.

Vsakdo naj bi imel pravico do osebnega dostojanstva in

varnosti. Nikogar ne bo dovoljeno žaliti, nezakonito škodovati njegovemu ugledu ali ga neutemeljeno vznemirjati. Tukaj najbrž ni dovolj jasno kaj je to nezakonito škodovati ali neutemeljeno vznemirjati. Zagotovljeno bo tudi spoštovanje zasebnega in družinskega življenja ter nedotakljivost stanovanja, tajnost pisem in drugih občil. V splošne določbe je zajeto še varstvo osebnih podatkov, svobodo izražanja in vesti, pravico do zbiranja in združe-

ci do uporabe svojega jezika in pisave za Neslovence pa še piše, da neznanje slovenščine ne sme nikogar ovirati pri obrambi in uresničevanju njegovih pravic. Osnutek posebej obravnava posebne pravice italijanske in madžarske narodnostne manjšine, vendar kot kaže ti dve narodnosti še nista zadovoljni s sedanjim besedilom. Italijanska bi želela večji poudarek na avtonomnosti, madžarska pa ustavno zagotovljeno dvojezično šolstvo.

predlog dvodomni parlament z državnim zborom in zborom regij. Zbora bi bila enakopravna s po šestdesetimi poslanci. Ustavni zakon pa naj bi določil kdo ne more biti poslanec in predpisal, da je funkcija poslanca nezdružljiva z drugimi funkcijami. Državni zbor bi odločal z večino glasov, za ustavne zakone pa bi bila potrebna dvotretjinska večina. Zakonsko pobudo bi lahko dajala vlada in vsak član državnega zbora, lahko pa tudi najmanj dvaj-

Pogovor s predstavniki ZSMS-Liberalne stranke

Potrebujemo novo varnostno doktrino

V nadaljevanju pogovorov s predstavniki slovenskih političnih strank, zastopanih v parlamentu, so se predstavniki republiškega odbora ZZB NOV Slovenije prejšnji teden pogovarjali s predstavniki ZSMS-Liberalne stranke. Pogovor je bil podoben tistim, ki so jih borci že imeli s predstavniki nekaterih drugih strank, se pravi, da je bila beseda o vsem tistem, kar žgoče tišči nekdanje borce narodnoosvobodilnega boja, ko se v tem začetnem obdobju pluralističnih političnih odnosov srečujejo z mnogimi očitki na račun svojega preteklega dela. Pri tem so predstavniki borčevske organizacije znova poudarili, da so svoja stališča že večkrat jasno povedali. Poudarili so, da v celoti podpirajo družbene spremembe, da spoštujejo voljo ljudi, izkazano na volitvah, da pa seveda ne morejo

in tudi ne bodo privolili v nikakršno razvrednotenje narodnoosvobodilnega boja in izničenje njegovega pomena za slovensko državnost. Odločno se bodo uprli tudi vsakemu enačenju kvizlinštva z osvobodilnim bojem. Slovenija se nikakor ne sme odreči prednosti, ki jo v mednarodnem življenju pomeni dejstvo, da se je narodnoosvobodilna vojska bojevala proti fa-

V zvezi s pobudami o demilitarizaciji Slovenije so menili, da jim velja vsa podpora. V novih razmerah v Jugoslaviji in v Evropi bo potrebno tudi drugače zasnovati varnost posameznih držav in narodov. Vendar pa morajo biti vse aktivnosti v zvezi s takšnimi pobudami strogo racionalne, upoštevati je pač treba možnosti in razpoloženje.

šizmu v okviru skupne svetovne protihitlerjevske koalicije. Prav zato se borci zavzemajo, da bi morali v preambuli nove ustave to tudi podčrtati.

Predstavniki ZSMS-Liberalne stranke so se s pomenom tega obdobja v slovenski zgodovini strinjali, vendar pa njihova stranka meni, da bi morala biti ustava predvsem jasen pravni akt, zato se zavzemajo, naj bi preambulo sploh črtali. Po njihovem mnenju bi lahko pomen NOB opredelili z ustavnim zakonom in drugimi pravnimi dokumenti.

V zvezi z zadnjimi pravnimi slovesnostmi so borci menili, da v nekaterih primerih presegajo samo pravno dejanje, kot ga je mogoče doseči na državni ravni. Drugačna sprava je možna le med ljudmi, kdor se hoče s kom spraviti, naj to stori, saj mu tega

ni mogoče prepovedati, pa tudi zapovedati ne. Borci so svoje stališče o tem že večkrat jasno povedali, obžalovali so vse krivice in nepravilnosti, ki so se zgodile med vojno in po vojni. Pričakovali pa bi, da bi tudi druga stran izrekla obžalovanje za sodelovanje z okupatorjem. Tega pa doslej še ni storila, bolj očitna so prizadevanja za opravičevanje takšnega sodelovanja in s tem za enačenje kvizlinštva in osvobodilnega boja, česar pa, kot že rečeno, borci ne bodo nikoli sprejeli.

Na pogovoru so se dotaknili tudi razmer v Jugoslaviji. Borci so zaskrbljeni, pri čemer pa podpirajo prizadevanja za slovensko suverenost in se ne strinjajo z znanimi stališči o krivdi Slovenije in Hrvaške za zaplete v Jugoslaviji. Menijo tudi, da je JLA zagrešila nekaj velikih napak v odnosih s Slovenijo, kar ne zaupa slovenskemu ljudstvu in njegovim zakonito izvoljenim institucijam. Njene ocene o razmerah v Sloveniji so napačne, kar se je pokazalo tudi na pogovoru z visokimi slovenskimi vojaškimi stareši-

nami in tudi neslovenskimi starešinami, ki pa žive v Sloveniji. Na koncu so spregovorili še o predlogu za novega slovenskega javnega tožilca. Borci se ne strinjajo z demostivim kandidatom, ker gre za nek-

danjega domobranca. Oboji so menili, da bi bila rešitev le v izbiri tretjega kandidata, pri čemer so zlasti liberalci poudarili, da bi morala biti odločilna za imenovanje predvsem njegova strokovnost.

R. Z.

Pogovor s predsednikom izvršnega sveta

Predsednik republiške vlade Lojze Peterle in republiški sekretar za borce in vojaške invalide Franc Godeša sta se prejšnji teden pogovarjala z vodstvom slovenske borčevske organizacije – predsednikom Ivanom Dolničarjem in podpredsednikoma Bojanom Škrkom in Ladom Poharjem.

Premier Peterle je podprl predlog borčevske organizacije, da bi prihodnje leto ob 50 letnici napada na Jugoslavijo in ustanovitve osvobodilne fronte slovenskega naroda pripravili v Ljubljani mednarodni simpozij o takratnem in poznejšem dogajanju, na katerem bi lahko ta dogajanja osvetlili tudi z novih vidikov. Skupaj pa so menili, da bi si morali udeleženci pripravljajočega se svetovnega slovenskega kongresa prizadevati predvsem za razpravo o prihodnosti Slovencev doma in po svetu.

Predstavniki borčevske organizacije so predsednika izvršnega sveta opozorili tudi na nujno denarno pomoč pri izdajanju glasila TV-15 in revije Borec.

Dogovorili so se, da se bo vodstvo borčevske organizacije v kratkem sestalo z vodstvom krščanskodemokratske stranke.

Ivan Dolničar

Otresti se moramo starih šablon

Razmere v Jugoslaviji so popolnoma nepregledne in se iz dneva v dan spreminjajo. Tisto, kar velja danes – jutri ne bo več veljalo. Vse, kar lahko zanesljivo rečemo je, da so zelo slabe v vsakem pogledu, da pa še niso dosegle svojega vrha ali dna. Ustava, pa tudi mnogi zakoni, očitno ne veljajo več, oziroma jih nihče več ne spoštuje, vsi pa se sklicujejo na pravno državo, na oblast prava, te oblasti prava pa ni samo vse manj, temveč je pravzaprav niti ni. Očitno jugoslovanskih problemov ni več mogoče urejati po ustavni plati. Razmere so zelo različne od ene do druge republike, usmerjajo jih njihovi specifični dogodki, dogajanja in problemi. V Sloveniji imamo novo oblast, ki je

Zaradi aktualnosti objavljamo povzetek razprave Ivana Dolničarja, na seji predsedstva ZZB NOV Jugoslavije, ki je bila pred nedavnim v Beogradu.

izšla iz svobodnih demokratičnih in tajnih volitev, imamo uzakonjen večstrankarski sistem in parlamentarno demokracijo, ki se počasi uveljavlja. Tako je na Hrvaškem, v drugih republikah pa se na vse to šele pripravljajo. Zvezni organi so vse bolj nemočni in takšni kakršni so in tako kot delujejo, vse manj vplivajo na dogodke in dogajanje. Zato sem prepričan, da ni mogoče nobena splošna in kolikor toliko objektivna ocena razmer v Jugoslaviji ali v posameznih njenih delih. Vse, kar lahko zanesljivo rečemo je, da povsod prihajajo na prizorišče ali pa so že kot vplivni dejavniki na njem sile, ki poskušajo razvrednotiti pridobitve in vse, kar razumemo pod vrednotami in izročili NOB ter rehabilitirati kvizlinške, kolaboracionistične in druge v vojni poražene sile. Vendar pa bi tudi za objektivno sodbo o tem potrebovali mnogo več ocen in podatkov, pa tudi časa. Sodim, da so za našo organizacijo v celoti in v tem času nekatere vprašanja še posebej aktu-

alna in pomembna.

Brez čakanja in kakšnih velikih razprav se moramo upreti tistim silam in akcijam, katerih namen je razvrednotiti narodnoosvobodilno gibanje, prekrojiti celotno zgodovino gibanja, odstraniti ali odpraviti vse oblike in vso vsebino ohranjanja izročil in sporočil iz duhovnega in praktičnega življenja ljudi, zlasti pa mladine, ter rehabilitirati vse kolaboracioniste in druge poražene sile. Vsaka organizacija bi morala za to gledati na razmere in specifičnosti svojega okolja pripraviti svojo strategijo in program delovanja ter bolj odgovorno delovati. To ni tako preprosto, ker bi morali, po mojem prepričanju, delovati precej drugače, kot smo bili navajeni v drugačnih okoliščinah, kot so sedanje, pa tudi takšni kakršni smo v tistih okoliščinah bili. Ne vem, če bomo imeli zaradi vseh mogočih dogajanj, ki se utegnejo zgoditi, še čas za to. Čim hitreje se moramo otresti starih in preseženih miselnih šablon in navad ter se prilagajati novim družbenim procesom, ki pomenijo napredek. Nas imajo sicer za konzervativno, zastalo organizacijo, ki živi v preseženih izročilih in brani obstoječe. To pa lahko spodbijamo samo s tem, če bomo podpirali vse tisto, kar pomeni napredek, kar pomeni bogatejšo materialno in duhovno življenje ljudi ne glede na to, kdo bo nosilec tega. Ne smemo se spuščati v ideološke in politične spore in prepire z nikomur, ohraniti moramo enotnost vsake republiške organizacije in se s tem, da bomo spoštovali svobodno politično opredeljevanje članov izognite nevarnosti delitve organizacije po politični, nacionalni ali verski pripadnosti.

Nadalje menim, da moramo spremljati nameravane spremembe v zakonskem urejanju borčevskega socialnega in zdravstvenega varstva ter se v pripravljanje takih sprememb aktivno vključiti. Kako, je seveda stvar vsake republiške organizacije. To velja za zvezno in republiške zakonodaje. Ne verjamem,

da bomo lahko ohranili vse pridobljene pravice. Ne bi pa smeli dovoliti, da bi socialno in zdravstveno varstvo borcev povsem odpravili, čeprav takšne težnje so. Prav tako se bo aktualiziralo vprašanje ukinitve, oziroma popolne odprave zvezne zakonodaje in prevzema vseh obveznosti, ki izhajajo iz borčevskih pravic v republikah. Tudi to je vprašanje, ki bi ga morali najresneje preučiti in oceniti.

Strinjam se, da so priprave na obeležitev 50. obletnice vstaje ali začetka narodnoosvobodilne vojne zelo resna zadeva. Tu ne gre samo za manifestacije in zborovanja, temveč predvsem za znanstvene razprave ter argumentirano in dokumentirano predstavitev resnice o vstaji, odporu in narodnoosvobodilnem gibanju v Jugoslaviji in v posameznih njenih sestavinah. Prepričan sem, da bo to, če se bomo dobro pripravili, priložnost, da bomo lahko marsikaj razjasnili in tudi zavrnili vse tisto, kar nekateri poskušajo doseči. V Sloveniji smo se odločili, da bo organizacija zveze borcev pripravila projekt za obeleževanje te obletnice, nosilec pa naj bi bila država, predsedstvo republike. Še odgovor na razpravo o našem stališču o spravi. ZZB NOV Slovenije ni kategorično proti spravi. V izjavi, ki smo jo objavili, smo zapisali, da nismo proti simboličnemu pokopu vseh umrlih v vojni in po njej, tudi tistih, za katere ni bil dovoljen javni spomin.

Povedali smo tudi, da obsojamo ravnanje z ujetimi domobranci po koncu vojne, da obžalujemo ekscese in krivice, ki so bile z naše strani v vojni vihrli prizadete nedolžnim. Zavržamo pa vsakršno spravo med bojem proti okupatorju in sodelovanjem z njim ter rehabilitacijo tega sodelovanja oziroma narodne izdaje. To je za nas meja in to ostaja povsem jasno. Vse drugo pa je mogoče. Zlasti sprava na osebni ravni. Kdor se je pripravljen spraviti s kom, ki mu je storil krivico, naj se spravi. Tega ne moremo zapovedati, pa tudi prepovedati ne.

Slovenjegraški borci in sodobnost

Končno sodbo naj izreče stroka

V občini Slovenj Gradec živi še okoli 1.150 članov zveze borcev. Tako kot povsod drugje v Sloveniji se tudi oni srečujejo s številnimi problemi in težavami. Ker so to starejši in stari ljudje imajo kar precej težav z zdravjem. O tem in drugih težavah borcev v tem delu Slovenije nam je pripovedoval predsednik občinskega odbora zveze združenj borcev NOV Slovenj Gradec, Lojz Slemnik.

»V naši občini po volitvah ni bistvenih sprememb v odnosih z novo oblastjo. Še vedno sodelujemo tako kot smo prej. Problem je le v tem, da mora občinska oblast izvajati zakone, ki jih sprejemajo v republiškem parlamentu,« poudarja Lojz Slemnik. Precej hude krvi je med člani ZB povzročila preselitev občinskega odbora iz prostorov v poslopju občine v prostore nekdanje stanovanjske skupnosti, ki so nedaleč stran od prejšnjih. Ta preselitev ni imela nikakršnega političnega predznaka, ampak je bil vzrok za to v reorganizaciji upravnih organov. Skupaj z borci so se preselile tudi vse druge nekdanje družbenopolitične organizacije in še nekatere druge ustanove, ki sicer ne sodijo neposredno pod občinsko oblast. Borci se počasi navajajo na sedanje prostore, ki so večji kot so bili prejšnji.

Kot pravi Lojz Slemnik je največja sprememba pri njih na področju zdravstva. Prej so v dogovoru z občinsko zdravstveno skupnostjo vsako leto poslali na zdravljenje 63 svojih članov. O tem je odločala komisija v kateri je bil zdravnik in dva predstavnika zveze borcev. Tiste, ki naj bi odhajali v zdravilišča pa so seveda predlagale krajevne organizacije. Zdaj pa se je to precej spremenilo. Na ravni regije so namreč ustanovili zdravniški konzilij, ki ima bistveno drugače kriterije za pošiljanje borcev v zdravilišča. Iz Slovenj Gradca so letos temu organu predlagali 90 borcev za zdravljenje v zdravilišča pa jih je odšlo samo 35. Tako je število borcev, ki gredo na zdravljenje dejansko prepolovljeno. Glede na to, da so to vedno starejši ljudje, ki so potrebni zdravljenja, je takšna odločitev povzročila obilo hude krvi. Nekako so sicer pričakovali, da se bo zaradi pomanj-

Lojz Slemnik: »Naši odnosi z novo oblastjo so dobri in smo z njimi zadovoljni. Mislimo, da k temu veliko prispeva dejstvo, da sta tako župan, kot predsednik izvršnega sveta člana socialistične stranke.«

kanja denarja nekaj takšnega zgodilo, vendar niso niti v sanjah pričakovali, da bo ta omejitev huda.

»Še bolj smo bili začudeni,« pravi Lojz Slemnik, »ko smo izvedeli, da je republiški minister za borce Franc Godeša na nekem posvetu v Mariboru povedal, da je takšen zdravniški konzilij samo na Koroškem, drugje pa je še vse po starem. Zato se sprašujemo, zakaj so ga morali ustanoviti na Koroškem.«

Vsi borci v občini Slovenj Gradec imajo rešeno stanovanjsko vprašanje. Dolgo časa so imeli dva problema, rešiti pa ju niso mogli zato, ker sta oba člana živela v Mislinji. Tam dolgo časa niso nič gra-

dili, ta dva borca pa se nista hotela preseliti v Slovenj Gradec, kjer je bilo veliko novogradenj. Zdaj so tudi v Mislinji zgradili blok in rešili še ta dva problema. Imajo pa seveda nekaj takšnih, ki bi se želeli seliti dobesedno vsakih štirinajst dni, vendar jim tega ne dovolijo. Po besedah Lojza Slemnika imajo v občini vsi borci človeka vredno stanovanje.

»Sedanje dogajanje v Sloveniji in Jugoslaviji je naše člane nekoliko prestrašilo in ljudi je strah. Ta strah pa razpihujejo nekateri prepotentni posamezniki, ali pa delajo to po navodilih drugih, kaj se ve. Tako je pred dnevi prišel nek naš član in povedal, da je kaplan dejal, da bodo s spomenika padlim na pokopališču odstranili petokrako zvezdo, češ da ne sodi tja. Če se bo to res zgodilo, se ne bomo nič prerekli, ampak bomo vso zadevo takoj predali sodišču,« poudarja Lojz Slemnik.

V Sloveniji se veliko govori o spravi, likvidacijah in podobnem. Borci iz Slovenj Gradca se sprašujejo s kom naj se spravijo, saj pri njih ni bilo domobrancev. Imajo pa dva kraja, kjer sta množični grobnici. Tam so srbske divizije dokončno obračunale z ujetimi ustaši in četniki. To se je zgodilo v Doliču in Pamečah vendar še med vojno. V občini so že ustanovili komisijo, ki naj bi ugotovila kraje, kjer so bili ti ljudje postreljeni. Vse ostale sodbe o dogodkih ki so povezani s temi likvidacijami pa mora povedati stroka, se pravi zgodovinarji.

B. K.

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Vrtača 11 in časopisni svet TV-15 ponavlja razpis del in nalog glavnega in odgovornega urednika časopisa TV-15.

Kandidat mora imeti visoko šolsko izobrazbo, večletno prakso na vodilnem mestu v časopisno-založniški in publicistični dejavnosti.

Kandidat mora imeti sposobnost vodenja organizacijskih zadev, povezanih s pripravo, tiskanjem in izdajanjem časopisa.

Delovno razmerje bo sklenjeno za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Ponudbe z dokazili, kratkim življenjepisom in konceptom programske zasnove časopisa, sprejema Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Vrtača 11, 8 dni po objavi.

Odločitev o naši usodi

Velik del sveta je z zanimanjem spremljal dogajanja prejšnji teden v Jugoslaviji in za trenutek pozabil na dogodke, značilne za druga krizna žarišča po svetu.

Ugledni Washington Post je pod naslovom: »Jugoslovanski predsednik poziva k ustavitvi etničnih konfrontacij« objavil daljše poročilo svojega dopisnika v katerem je med drugim rečeno, da je slovenski in hrvaški predlog za konfederacijo samo zaostrel »borbene linije na zvezni ravni« in da je Srbija ta predlog ocenila kot zahtevo, da se Jugoslavija razbije. Ob tem dopisnik še navaja Jovičeve besede, da se »samo s pogajanjem lahko sporazumemo o tem, da bi živeli skupno«.

List objavlja tudi izjavo kninskega župana Lazarja Macure, ki je obtožil hrvaške oblasti, da se obnašajo kot ustaši, nato pa ameriškim bralcem pojasnjuje, da so to »hrvaški fašisti v črnih srjcah, ki so najprej Srbe razorožili, nato pa so jih odpeljali v taborišča smrti«. Dopisnik pripominja, da

je prejšnji teden množica 15.000 »hrvaških nacionalistov« zahtevala orožje, da bi krenili nad Knin.

Avstrijski tisk piše o zasedanju skupščine SFRJ pri čemer navaja »dramatično opozorilo« predsednika predsedstva dr. Joviča, da je »vsaka mirna ureditev boljša, kakor pa prelivanje krvi«.

Tageszeitung opozarja, da mnogi v Jugoslaviji nasprotujejo načrtom za konfederacijo, ki jo hrvaški in slovenski politiki predlagajo v trenutno slabem položaju v notranji politiki kot edino alternativo. Razlog za ohranitev statusa quo, ki pa ga omenjajo samo spotoma, pravi avstrijski dopisnik, je tudi katastrofalni gospodarski položaj na jugu Jugoslavije. Nelikvidna podjetja v južnih republikah se v precejšnjem delu financirajo s pomočjo povečanih davkov na Hrvaškem in v Sloveniji. Celo za 35% previsok tečaj dinarja ima za posledico, da lahko slovenske firme ponujajo svoje izdelke samo v drugih delih države, ker so za prodor

na zahodno tržišče proizvodni stroški preveliki. Če je verjeti uradnim podatkom jugoslovanske vlade, potem »politika stabilizacije na Kosovu« dnevno pogoltne več stotisoč dolarjev, pri čemer morajo deli federacije skupno pokriti to vsoto. »Protesti iz Zagreba in Ljubljane so bili za zdaj samo verbalni,« poudarja avstrijski časopis.

Medtem ko časopisje v Frankfurtu ocenjuje razplet v Beogradu kot »poraz srbske politike« pa je Neues Deutschland mnenja, da je položaj v zvezi z zasedanjem skupščine v Beogradu še nadalje zapleten, da je Jugoslavija z napetostjo pričakovala razpravo o prihodnji ustavni ureditvi države in da so razpravo o tem preložili na november. »S tem je odložena odločitev o usodi Jugoslavije,« piše list.

Švedski Dagens Nyheter, časopis, ki se ponaša z največjo naklado v državi, ocenjuje, da Jugoslaviji grozi »razpad, zmeda in državljanska vojna«. V posebni prilogi objavlja časopis portret hrvaškega voditelja dr. Tudmana za katerega pravi, da je »popeljal Hrvate iz polkolonialnega položaja v katerem so živeli na lastnih tleh«. Njegova zamisel konfederacije, pravi komentar, bo najverjetneje prisilila Srbijo k umiku.

Pariški Liberation se v članku z naslovom »Jugoslovanska koma« ukvarja z analizo ugotovitve, da je »deset let po Titovi smrti država pred kritičnim pragom, da mediji govorijo o državljanski vojni, diplomati pa modrujejo o možnostih federacije, da bi preživela. Prva Jugoslavija je umrla leta 1941, druga je v agoniji, nastaja vprašanje ali bomo dobili še tretjo Jugoslavijo?«

Kdor pride v Beograd, piše avtor, se mu zavrti v glavi zaradi protislovij: Na Knez Mihajlovi ulici mladi ljudje prodajajo četniške embleme, kraljevska rodbina se pojavlja v medijih, tečejo neskončne razprave o poboju Srbov med vojno, premier Marković pa izvaja radikalno gospodarsko reformo.

Toda, nacionalna in samoupravna zgradba je razpadla, morda pa bo kmalu razpadla tudi neuvrščena. Tri žarišča napetosti: Kosovo, sovraštvo med Srbi in Hrvati ter bosansko vprašanje ponazarjajo vso težo položaja v Jugoslaviji. »Slovinci so bili tisti, ki so prvi stopili na pot demokratizacije, danes pa se javno bojujejo proti »srbskemu hegemonizmu« poudarja v svoji evropski prilogi pariški Liberation.

Florjan Laimiš

Kako do ravnotežja v Libanonu

Sredi dogovarjanj ali uporabi silo zoper iraškega predsednika Sadama Huseina ali ne, je bil francoski zunanji minister Roland Dumas dolžan zaprositi generalnega sekretarja ZN Pereza de Cuellarja naj ustavi pokol in maščevanje v Libanonu po vdaji krščanskega generala Michela Aouna. Še preden je de Cuellar lahko odgovoril, so v Libanonu ubili krščanskega politika Danyja Chamouna, njegovo ženo in dva sinova. Ubiti Dany je bil sin nekdanjega libanonskega predsednika Chamillea Chamouna.

General Michel Aoun je sredi oktobra pa hudih bojih z libanonskimi vladnimi in sirskimi četami kapituliral in se z družino umaknil v francosko veleposlaništvo v Bejrutu. Od svojih 15.000 vojakov v krščanski enklavi v Bejrutu je zahteval naj se podredijo vladi premiera Hraouija. Francija je odobrila generalu Aounu politični azil, vendar mu libanonska vlada ne dovoli odpotovati v Pariz, kamor je generalova družina ta čas že prispela.

Predsednik Hraoui grozi Aounu s sojenjem zaradi upora in zlorabe državnega denarja. Zdaj, ko se je general vdal, so prišli sirski vojaki prvič tudi v vzhodni del mesta. V zahod-

nem delu mesta so že od leta 1987, potem ko so »ukrotili« šiitsko milico in Druze. Če bo zdaj v vzhodnem delu mesta mir je vprašanje, kajti »Forces Libanaises« (krščanska milica) pod vodstvom Samirja Geagea so še vedno upoštevanja vreden faktor moči v krščanskem Bejrutu. Sirci so takoj poslali nadenj njegovega starega sovražnika, šefa maronitske milice Elija Hobeiko. Pod zaščito sirskih tankov so začele prosirske milice v vzhodnem Bejrutu poravnati stare račune. Lovijo in morijo Aounove privrženice.

Maronitski general Michel Aoun se je dve leti bojeval najprej proti Sirijcem, nato pa proti krščanski milici »Forces Libanaises«. Hotel je nevtralizirati sirski vpliv v Libanonu, nato pa rešiti kristjanom njihove privilegije. Prvi cilj je bil nerealističen, drugi pa komaj uresničljiv. Sirija se je leta 1976 na prošnjo maronitskega predsednika Sulejmana Frangieha zapletla v libanonsko državljansko vojno, da bi preprečila zmago libanonske leve koalicije Druzov in Palestincev. Od tedaj si Sirija prizadeva, da nobena sila v Libanonu ne bi bila prevladujoča, da bi državi vsilila svoj voljo. Drugi Aounov cilj

– rešiti krščanske privilegije, je bil zaradi muslimanske večina med prebivalstvom, vnaprej obsojen na neuspeh.

Med tiste, ki imajo izgubo zaradi najnovejšega položaja v Libanonu sodi tudi iraški predsednik Sadam Husein. Generala Aouina je vojaško podpiral, da bi škodoval svojemu dednemu sovražniku, sirskemu predsedniku Hafezu el Asadu; s Huseinovim napadom na Kuvajt pa je bilo konec iraškega vpliva v Libanonu. S sodelovanjem na strani Američanov in Sauditov v krizi v Arabskoperzijskem zalivu je dobil Hafez el Asad priložnost za poseg proti Aounu. Asad je brez dvoma nesporni etapni zmagovalac v libanonski državljanski vojni, kajti Sadam Husein se je v Libanonu vedno zanašal le na vojaško moč, nikoli pa ne na diplomacijo.

Sirski predsednik obvladuje široko področje Bejruta: zahodni del mesta z izjemo južnih predmestij, kjer vladajo šiiti, dele vzhodnega Bejruta razen enklav, ki jih branijo »Forces Libanaises« (kristjani), severni del Libanona in planoto Beka z izjemo utrjenega Baalbeka, v katerem so zelo močni pripadniki Hezbulaha. Na jugu države so Izraelci.

Do končnega mira v Libanonu je še daleč! Če želi znova združiti državo, se mora predsednik Elias Hraoui »sporazumeti« (pod Asadovo zaščito) s poveljnikom Forces Libanaises Samirjem Geageajem, s prosirsko milico Amal pod vodstvom Nabih Berrija in s Hizbollahom ter njegovimi iranskimi mentorji. Drugo nemirno žarišče so Palestinci v begunskih taboriščih pri Sidonu in v Tyrosu. Mirovna pogodba, ki so jo libanonski parlamentarji oktobra 1989 izdelali v saudijskem mestu Taifu predvideva razpustitev vseh milic, kakor tudi umik sirskih čet iz vzhodnih delov države v naslednjih dveh letih.

Vprašljivo je tudi izraelsko stališče. Če v pomirjenem Libanonu Palestinci ne bodo imeli nobene možnosti več za napade na Izrael, potem tudi ne bo več tistih argumentov, s katerimi Izraelci upravičujejo svojo navzočnost v »južni varnostni coni«. Šele če se bodo vse tuje čete umaknile, bo »Druga Libanonska republika« res lahko zaživila... F. L.

Sovjetska pot do tržnega gospodarstva

Vse dileme v zvezi s podelitvijo Nobelove nagrade za mir sovjetskemu predsedniku Mihailu Gorbačovu postanejo nekoliko bolj blede ob spoznanju, da v tem trenutku bide težko bitko na dveh frontah: na zunanji fronti si prizadeva za krepitev mirovnih procesov in za zgraditev skupnega evropskega doma, na notranji fronti pa za politiko in krepitev perestrojke, pri čemer nima veliko podpore.

Predvsem pa predsednik Gorbačov ni ostal »dolžan« Borisu Jelcinu za nedavne obtožbe, da je razvojenil Satalinov program gospodarske stabilizacije samo zato, da bi ohranil predsednika vlade Rižkova. Ko je članom zveznega parlamenta obrazložil svoj program gospodarske reforme je Gorbačov obtožil predsednika Rusije, da je »amoralnež«, ker se gre v trenutkih, ki so odločilnega pomena za države, politične igrice.

Nedavni govor Borisa Jelcina, je dejal Gorbačov, je pokazal, da hoče rusko vodstvo Rusije vnaprej prevzeti odgovornost za svoje morabitne neuspehe na zvezne organe oblasti. »Lahko razumem zaskrbljenost Borisa Jelcina zaradi poslabšanega stanja v državi, vendar njegove ostre besede in njihov ton pričajo, da je za konfrontacijo, ne pa za konsolidacijo in nacionalno soglasje«. Sovjetski predsednik je zavrnil obtožbe, da je njegov program prehoda na tržne odnose v SZ »varanje ljudstva«. Vztraja pri stališču, da je potrebna politična koalicija, do katere pa ni mogoče priti z ultimati. »Mimogrede«, je dejal Gorbačov, »Jelcin je pozabil, da je poleg Rusije v SZ še 14 republik.«

Ta oster odgovor predsednika Gorbačova so v parlamentarnih krogih takoj ocenili kot nadaljnje razpihovanje politične vojne med kremelskim centrom in vodstvom največje sovjetske republike. To je v govoru pred zveznim parlamentom potrdil tudi predsednik Ruske vlade

Genadij Fišlin. Ko je direktno polemiziral z Gorbačovom je ta ekonomist izrekel oceno, da je predsednikov program ekonomske stabilizacije »napad centra na samostojnost republik«.

Na zasedanju zveznega parlamenta so govorili tudi predstavniki medregionalne deputatske opozicijske skupine in izjavili, da načelno podpirajo novi program Mihaila Gorbačova za gospodarsko stabilizacijo, vendar samo toliko, kolikor je grajen na idejah akademika Satalina. Prepričani so, da je potrebna za uresničitev tega programa

tek gospodarskega preporoda države.

Program predvideva tudi uvajanje zasebnega lastništva nad manjšimi podjetji, ne rešuje pa še dokončno vprašanja zasebnega lastništva nad zemljo. »O tem mora povedati dokončno besedo ljudstvo«, je dejal Gorbačov in s tem dopustil mnenje, da ne odstopa od svoje ideje za organizacijo referendumov o lastništvu nad zemljo v SZ.

Kako negotov, napet je položaj v sodobni sovjetski državi, priča podatek, da se je moral oglasiti sam obrambni minister maršal Dmitrij Jazov in izjaviti, da armada ne ne-

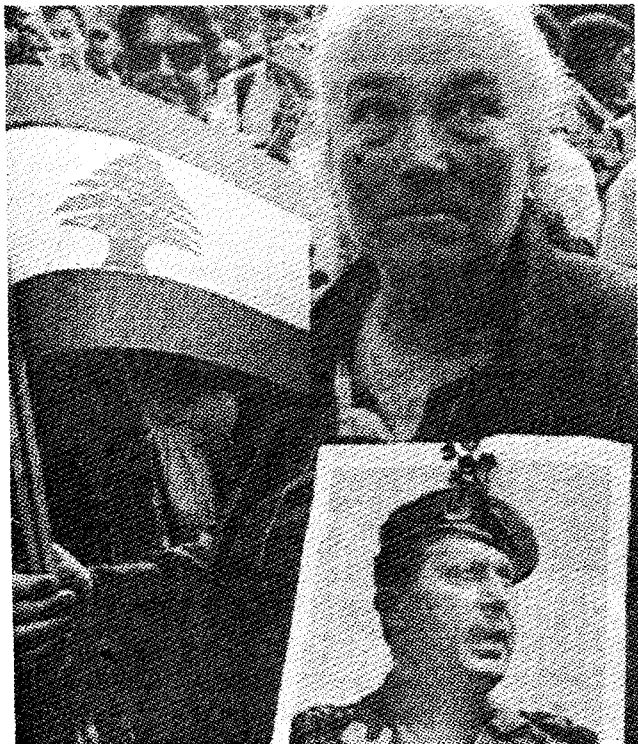

Po vojaškem srečanju v Moskvi: maršal Dmitrij Jazov in ameriški obrambni minister Richard Cheney.

nova, koalicijska vlada. »Menimo, da je treba novo koalicijsko oblast formirati na temelju medrepubliškega dogovora«, je izjavil predstavnik grupe Rjabčenko.

Predsednikov program gospodarske stabilizacije je zvezni sovjetski parlament »načelno« sprejel, nakar se je začela viharina razprava o posameznih delih programa, ki jih je mogoče spreminjati. Ko je pozival člane parlamenta naj glasujejo za predlagani program gospodarske stabilizacije je Gorbačov pripomnil, da je »odraz realnega stanja v sovjetski družbi« in da bi njegova uresničitev lahko finančno stabilizirala državo že v dveh ali treh letih, nakar bi bilo mogoče pričakovati začne-

merava položaja v državi »stabilizirati na svoj način«. To je Jazov izjavil vprčo ameriškega obrambnega ministra Richarda Cheneyja na skupni tiskovni konferenci v Moskvi. Sicer pa sta dva ministra visoko ocenila odkritost razgovorov o zmanjševanju lastnih oboroženih sil. Dosežen je bil preboj v zvezi z glavnimi problemi, ki še ovirajo podpis sporazuma o zmanjšanju sovjetskega in ameriškega strateškega jedrskega orožja za polovico. »ZDA temeljito preučujejo svojo vojno strategijo, upoštevajoč pozitivne spremembe, do katerih je prišlo v sovjetsko-ameriških odnosih«, je dejal minister Ceney.

Ob 60-letnici prvega tržaškega procesa

Fašizmu so se upirale vse plasti primorskega prebivalstva

Šestega septembra 1930 zjutraj so na kraški gmajni pri Bazovici ubili štiri primorske protifašistične borbe, ki jih je Posebno sodišče za zaščito države dan poprej obsodilo na smrt na razpitem procesu v Trstu. Bidovec, Marušič, Valenčič in Miloš, štiri bazoviške žrtve, so tako postali simbol boja primorskega ljudstva proti raznarodovalni fašistični politiki, ki je Primorci po prvi vojni obsodila na italijanizacijo. Proces, ki je dobil v zgodovini oznako kot Prvi tržaški proces (drugega so fašistične oblasti uprizorile konec leta 1941), je močno odmeval po Primorski, vsej Italiji, pa tudi v tujini. Do danes je ostal med Primorci simbol dvajsetletnega odpora proti fašizmu. Med zgodovinarji, ki raziskujejo antifasizem na Primorskem med obema vojnama, je nedvomno največja avtoriteta dr. Milica Kacin-Wohinz, sodelavka Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani. V svojem delu z naslovom Prvi antifasizem v Evropi, Primorska 1925–1935, ki je izšlo na dan obletnice ustrelitve bazoviških junakov pri koprski založbi Lipa, je dodala k svojemu raziskovalnemu delu nova spoznanja o teh dogajanjih. V pogovoru je dr. Kacinova osvetlila nekatere najpomembnejše faze protifašističnega boja, ki je bil dolga leta po zadnji vojni po krivici negativno vrednoten.

gibanju, krščanski socialci z armado duhovnikov, ki so neposredno gojili narodno zavest med ljudmi in narodni liberalci ali narodnjaki, katerih mlada generacija je stopila na pot radikalnega in aktivnega narodnorealucionarnega odpora TIGR.

Začetki narodnorealucionarne borbe segajo že v 1918/19 leto, ko Italija okupira Primorsko. Najprej je to opazno ob meji, na Pivškem, manj pa na Cerkljanskem, ko bežijo fantje pred italijansko internacijo

Na tej osnovi se konec leta 1924 v Trstu sestane skupina intelektualcev, ki ustvari organizacijo z imenom TIGR (Trst, Istra, Gorica, Edini, Reka). Tiger se poveže z Orjuno, vendar hoče mimo in proti njej ustvariti ilegalno mrežo med pripadniki legalnih društev predvsem za zbiranje podatkov. Ne gre le za obveščanje jugoslovanske vojske, ampak tudi za obveščanje javnosti oziroma tiska v Jugoslaviji. Poveže se s skupinami, ki že delujejo na Pivškem. Iz te prve organizacije se ne razvije

dejavna. Borba je bila samostojna v smislu aktivnosti, ne pa v smislu programa in organiziranosti.

Posledice I. tržaškega procesa

Kako je sploh prišlo do imena TIGR, ki kot kratica simbolizira neosvobodjene kraje, kot obče ime pa tudi napadalno žival?

»Kolikor sem ugotovila je to Rejčeva ideja. Jože Vadnjal, ki je bil udeleženec sestanka na Nanosu, trdi, da so ime sprejeli tam, drugi to zanikajo. Očitno je bilo to ime bolj v glavah voditeljev, kot pa razširjeno med ljudmi. Ljudje, vsaj v začetku niso vedeli, da so tigrovci. Pozneje se uveljavi z ilegalnim časopisom in zaradi romantičnega prizvoka. To ime nastane takrat, ko je bila leta 1929 razpuščena Orjuna. Takrat pride v Ljubljano Albert Rejec, tu osnuje vodstvo z Zeleonom, Godničem in Črnacem. Vsi Orjunaši, ki nimajo več svoje organizacije, se takrat vključijo v TIGR. Torej gre tudi za kontinuiteto z Orjuno.

Nekateri sedaj zanikajo Tigru pozitivno protifašistično vlogo. Mislim, da je to neupravičeno, ker je bistvo teh organizacij akcija proti raznarodovanju, kar povedo tedanji ilegalni časopisi in letaki. Druga dejavnost je obveščevalna. Ta dejavnost deluje stalno in je obenem priprava na gverilo. Jugoslaviji grozi napad Italije v letih 1926–1933, vojna napetost je velika, zato je ta organizacija v tem času izrazita priprava na gverilo. Ravno zato se oborožujejo, zbirajo, zbirajo razstrelivo in izvajajo sabotažne akcije. Na procesu 1930 so zlasti Goričani obtoženi, da so za hrbtno italijanske vojske pripravljali gverilo.

Prvi tržaški proces leta 1930 je po vsej verjetnosti ključno posel v razvoj protifašističnega gibanja?

»S tem procesom to gibanje ni le obglavljeno, ampak povsem zdesetkano. Ali njegovi pristaši zbežijo čez mejo, ali so zaprti, ali pa se morajo pasivizirati. Mnogo jih gre v zapor. Poleg tržaškega procesa je bil tudi rimski leta 1931, ki pa ga celo v spominih zelo malo omenjajo. Oba procesa

sta nedvomno velika zarez v celotnem gibanju. Organizacija se nadaljuje tako, da se precejšen del članov zateče v Jugoslavijo, kjer z Rejcem na čelu tvorijo jedro odpora in organizirajo ali obnavljajo skupine na Primorskem. Po letu 1930 nastanejo take nepovezane skupine zlasti na ilirskobistriškem, Pivškem in Tolminskem, s tistimi člani, ki so ostali in seveda z novimi. Vsemu temu se reče Tigr. Organizacija in gibanje, to je po mojem Tigr. Po letu 1930 ni več terorističnih akcij. Tudi italijanskih vrtcev ne požigajo več, ampak se vse skupaj bolj osredotoči na delo med ljudmi, na propagandno dejavnost. Obveščevalna dejavnost pa še obstaja.

Kakšna je bila vloga duhovščine kot posebnega sloja izobraženstva?

»Slovenski duhovniki so skoraj v celoti edini sloj izobraženec, ki so skoraj v celoti ostali na Primorskem. Prevzeli so delo onih, ki so morali v emigracijo. So v neposrednem stiku z ljudmi, z verniki in imajo močan vpliv. Njihov odpor je bil v obliki ohranjanja materinega jezika, pri verouku in obredih. Pa tudi narodnih tradicij in kulture. V tridesetih letih so duhovniki glavna tarča fašističnih napadov, ker so zadnja ovira asimilaciji. Kot taki so seveda antifasisti in vzdrževanje narodne zavesti je tudi antifasizem. Nasprotujejo sicer nasilju in nacionalizmu, vendar na tihem pristajajo na delovanje Tigra. Stric ustreljenega Ferda Bidovca je bil konfiniran, poleg njega pa še mnogi drugi duhovniki.

Kakšen odnos je imela slovenska partija (KP Slovenije op.) do organizacije Tigr in primorskega protifašističnega gibanja nasplo?

»Če se je KP Italije predvsem po letu 1936, ko nastopi politika Ljudske fronte, zelo trudila, da bi tigrovce pridobila zase, pa jih je slovenska partija v času NOB, ko je bila zelo močna in imela v rokah OF, pravzaprav potisnila ob stran. Med NOB so imeli odločilen vpliv primorski vodilni člani KPS. Eden izmed teh, ki ga sedaj ne bi imenovala, mi je rekel: Veš, mi smo bili veseli, da so jih zaprli leta 1941, ker bi sicer imeli hude

težave pri organiziranju OF na Primorskem. In še to je dodal: V zaporu smo jih bolj sovražili kot fašiste. To pomeni, da je šlo za stalno in hudo konkurenco, kdo bo imel hegemonijo v narodnem in protifašističnem odporu. Ko je nastopila OF je bila to za primorske komuniste v KPS enkratna priložnost sebi prilepiti gloriole vseh zaslug za organizacijo protifašističnega odpora. Gre tudi zato, da so Tigru odrekli njegovo vlogo pri antifasističnem ali osvobodilnem boju. Enostavno bi lahko rekli, da je Tigr konkuriral partiji. Če bi mu priznali, da je bil močnejši in vplivnejši od nje, bi partija izgubila prvenstvo. To pa si ni nikoli privoščila. To se ve. Morala je biti vedno in vsepovsod edina. V javnih napadih so tigrovcem očitali predvsem špionažo, saj niso mogli govoriti o konkurenčnem boju in prestižu.

Je partija kdaj revidirala svoj odnos do Tigra?

»Revidirala ga je tako, da je sploh dopustila pisati o teh stvareh, kar v prvih letih po vojni ni bilo mogoče. Ko sem prišla delat na Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, sem naletela na to problematiko, ki me je zelo pritegnila. Zelo zgodaj sem začela dokumentirano objavljati manjše razprave. Reči moram, da ni bilo nasprotovanja. Javno – s knjigo – me je sicer napadel Dušan Kermavner in mi očitno, da delam nacionalistično in meščansko zgodovino, namesto razredne, enako tudi France Klopčič.

Vendar je počasi začelo prodirati tudi drugačno gledanje na ta vprašanja. Recimo Branko Babič je zelo hitro spremenil pogled na to problematiko, podobno Vilfan, ki se je veliko pogovarjal s prijatelji Dorčetom Sardočem in Angelom Kukanjo in revidiral svoja stališča. To mi je osebno priznal. Tudi Julij Beltram se je počasi obračal in v zadnjih letih povsem spremenil svoj odnos do tigrovstva. Z Beblerjem sicer nisem nikoli govorila, vendar mislim, da je dal v svojih spominih (Čez drn in strn op.) veliko priznanje tigrovcem. Vprašanje je, če je bil njihov prvotni odnos do tigrovstva namenjen. Najbrž je šlo za avtomatično uveljavljanje boljševiskega antinacionalizma.

Tomo Šajn

Začetki segajo v leti 1918/1919

Glede na to, da so v širši javnosti velikokrat nejasnosti okrog razvoja protifašističnega gibanja na Primorskem med obema vojnama, bi na začetku osvetlili najpomembnejše faze tega boja.

»Primorci so bili po prvi vojni obsojeni na italijanizacijo. Nosilec raznarodovanja je postal fašizem, zato je bil boj za ohranitev lastne narodnosti dejansko boj proti fašizmu. Proti raznaroditvi, torej proti fašizmu so se postavile vse plasti prebivalstva in kot tak, vse-ljudski, je bil prvi antifasizem v Evropi. Razvejen je bil v tri politične tabore: komunisti, KPI, ki so kot stranka dolgo nasprotovali slovenskemu narodnemu

v Jugoslavijo in se angažirajo za delo na Primorskem. Ko se vračajo pride do prvih incidentov na meji. To je čas, ko slovensko gibanje deluje povsem legalno z vsemi svojimi društvi. Medtem je bila v Jugoslaviji leta 1921 ustanovljena Orjuna, ki deluje pod parolo za osvoboditev neodrešenih bratov. To je iredentizem. V to organizacijo se vključijo primorski fantje, ki bežijo pred orožniki čez mejo. Načelnik Orjune v Sloveniji je Bistričan Marko Kranjc. Skratka, Primorci so glavni v slovenski Orjuni in se kot taki vračajo na Primorsko, ter tu organizirajo ljudi za ilegalni odpor proti italijanskim oblastem. Fašizem nastopa v tej dobi s skvadrami, ki občasno prihajajo na kazenske ekspedicije tudi v slovenske kraje ob meji. Vse to je čisti iredentizem in skrajni nacionalizem.

nekaj velikega. Gre bolj za posameznike. Ko oblasti leta 1927 razpustijo legalna slovenska društva, se v kontinuiteti z dotedanjo organiziranostjo, dogovorijo na sestanku na Nanosu za solidnejšo in obsežnejšo organizacijo.

Po mnenju nekaterih pomeni znameniti sestanek na Nanosu začetek ilegalne organizacije. Kakšne so vaše ugotovitve?

»Kot sem povedala to ni začetek ilegalne organizacije, je pa bil to odločilen sestanek za nadaljnjo organizacijo aktivnega ilegalnega odpora. Na tem sestanku so tudi predstavniki tržaških mladinskih društev, ki pa so bili že zelo zgodaj, 1928. leta aretirani v Trstu. To so bili Dekleva, Sardoč, Pahor. Nekateri, med njimi Šavli, so uspeli zbežati čez mejo, tako da ostane Trst pravzaprav brez usposobljenih aktivistov. Zunaj tega kroga pa se ustanovi v Trstu organizacija Borba. Zato danes poskušajo dokazati, da je bila na Tržaškem samo Borba, drugega pa nič. Dejansko je bilo tudi drugo že prej in potem. Vmes, dobri dve leti, je bila Borba, ki je bila zelo samostojna in

Mercator-KIT
SOZD Mercator n. sub. o.

kmetijsko
gozdarska
zadruga
MERCATOR-SORA
p.o.
64226 žiri

Politkomisar Sime zbira in komentira

Milošević – veliki heretik

V Srbiji že dalj časa niso omenjali, kaj šele pisali o takoimenovani protibirokratski revoluciji. V predvolilnih ostrih spopadih številnih srbskih političnih strank, sem imel vtis, da so tvorci protibirokratske revolucije prav z olajšanjem sprejeli dejstvo, da so ljudje danes že preprosto pozabili nanjo. V času, ko se po Srbiji sprehajajo člani srbske dinastije Karađorđević najbrž ne bi bilo prav vpludno govoriti še o srbski protibirokratski revoluciji...

Zato sem bil presenečen, ko sem v beograjski Dugi (št. 433) prebral uvodni članek, ki ga je napisal sam glavni in odgovorni urednik Ilija Rapačić. Takega povsem nekontroliranega slavošpeva protibirokratski revoluciji že leta nisem bral. Pisu so morale prav iz globin srca privreti naslednje besede (navajam):

»Protibirokratska revolucija je avtentično gibanje srbskih nacionalnih komunistov na čelu s Slobodanom Miloševićem, ki je v Srbiji, zatem pa tudi v Jugoslaviji, razdejala birokratski in stalinistični režim. Njen protibirokratski pomen je nedvoumen in vedrodostojen.

Tako imenovana protibirokratska revolucija je izzvala ostre odpore v birokratskih strukturah federacije in v ostalih republikah, **ker je povzročila erozijo boljševiškega sistema v Jugoslaviji, prej kot je prišlo do njegovega kraha v vzhodni Evropi!** (podčrtal Sime)

Zato imajo povsem prav oni, ki Miloševića obtožujejo, da je glavni krivec, ker je vse to začel. Tako je Milošević prekršil sveto komunistično dogmo in petdesetletni pakt komunističnih šefov o skupni vsenarodni prevari. V tem smislu je protibirokratska revolucija krivoversko gibanje, Milošević pa – hote ali nehote – največji heretik (krivo-verec)!

Prav zaradi te herezije in seveda zaradi hrabrosti, da se je skorj sam uprl združenim protisrbski birokratski koaliciji, je postal Milošević srbski lider in ne zaradi boljševizma in stalinizma, kot ga prikazujejo na severozahodu.

Zahvaljujoč protibirokratski revoluciji je Srbija začela z demokratskimi procesi z manj pretresi in nemilimi spopadi, ki so logični in neizbežni, če bi bil prevrat izvršen naenkrat in nasilno.

Le tako je bilo mogoče, da je celotna redakcija Duge, ki je sicer hotela biti nadstrankarska, že od prvih dni teh sprememb, postala eden najaktivnejših podpornikov in kreatorjev nove politike! (konec navedbe)

O naravnost katastrofalnih posledicah ne samo za Srbijo, temveč za vso Jugoslavijo pred dobrimi tremi leti spočete protibirokratske revolucije, sem že pisal...

Dugino pisanje pa zgovorno priča, da je Milošević protibirokratski revoluciji obljubila zvestobo do groba...

Ne morem pa doumeti, kako je Milošević psalmist Ilija Rapačić mogel spregledati zelo pomemben dosežek protibirokratske revolucije. V njenih nedrih je bila spočeta tudi prav kanibalska poezija, ki so jo prepevali ali skandirali na mitingih, kjer se je po Miloševićevih besedah »dogajal narod«...

Za pokušino (in obuditev spomina) nekaj verzov kanibalske poezije:

»S tobom čemo Slobodane, ako Bog da do Ljubljane!«

»Ko natera Šestu ličku, da spašava onu pičku...«

Slobodane šalji nam salate, biće mesa, klačemo Hrvate. Vetar duva na polju je slana, bit će mesa i od muslimana.«

»Predajte se Hrvati na vreme, biće zime, biće i nevreme. Biće zima, kasno će vam biti, Kad će Sloba vaše krvi piti.«

»Za Srbina brata, stotinu Hrvata«

»Slobodane daj nam puške, Šiptari su digli njuške«

»Idi napred Slobodane ako treba do Tirane«

»Ko to kaže, ko to laže, Srbija je mala,

Nije mala, nije mala triput ratovala. I opet će ako Bog da sreće!«

»Od Kosova do Knina sve je Srbini do Srbina.«

»Slobodane srpski sine kad ćeš doći do Udbine?«

»Lika i Banija – to je stara Srbija!«

»Nije Bosna, nije Bosna Ante Pavelića, već je Bosna, već je Bosna Vuka Draškovića!«

»Ja sam prvi, tko je drugi da pijemo turske krvi!«

Tudi druga stran ni ostala križem rok in je odgovorila prav tako v istem stilu:

»Slobodane, kučkin sine, nećeš preći preko Drine!«

»Mi, Hrvati, ne pijemo vina, nego krvi Srbima iz Knina!«

»Slobo, Srbine, čakija ti ne gine!«

Kanibalska poezija pa je tudi proizvod protibirokratske revolucije, ki je vrgla na površje Slobodana Miloševića. Ta je po moji oceni najbolj zaslužen, da je Jugoslavija v pičlih treh letih ponovno postala zloglasna balkanska krčma, ki ogroža mir v Evropi.

Milošević tudi sploh ne upošteva zgodovinskega nauka, da veliki narodi niso veliki zgolj zaradi svoje številčnosti, ampak tudi zaradi velikosti koncesij, ki jih nudijo narodom, manjšim od sebe! Če se zaustavi srbski nacionalizem, se bodo takoj zaustavili tudi nacionalizmi drugih – manjših – narodov!

Vendar je čista iluzija pričakovati, da bo na bližnjih srbskih volitvah padel Milošević in da bo zmagal nekdo, ki bi vrnil civilizacijski šarm srbski politiki. Da se to ne bo primerilo, bo med drugimi poskrbel tudi dr. Jović, predsednik predsedstva SFRJ, ki je ta najvišji jugoslovanski forum sila uspešno spremenil

v razširjeno predsedstvo Republike Srbije...

Lažne številke

Spričo hude napetosti med zakonito oblastjo in Srbi na Hrvaškem sredstva javnega obveščanja v deželah, kjer je zmagala protibirokratska revolucija, naravnost tekmujejo v napihovanju števila Srbov na Hrvaškem. Zastavo seveda nosi – po pričakovanju – beograjska Politika, Miloševićovo trobilo, ki se je že prijel ime »Slobodanka«.

Po zadnjem popisu prebivalstva na Hrvaškem živita v tej republiki 531.502 Srba ali 11,5 odstotka vseh prebivalcev. Med 114 hrvaškimi občinami so Srbi v večini le v enajstih občinah, v katerih živi skupno 141.840 Srbov.

strani pa trdi, da »je na Kosovu po popisu leta 1948 bilo vsega štiristo tisoč Albancev«. (Duga št. 432 stran 11.)

Akademik Grafenauer pa trdi (s podrobnimi navedbami virov), da je Vojna Krajina na Hrvaškem in v Slavoniji pred svojim koncem leta 1880 imela 764.294 prebivalcev, od tega je bilo okoli 40 odstotkov pravoslavni, ali 305.700 prebivalcev, kar je komaj desetina Košutićeve številke!

Glede števila Albancev na Kosovu pa Grafenauer naveda podatke pokojnega srbskega akademika Dimitrija Bogdanovića (knjiga o Kosovu, Beograd 1985), da je po popisu iz leta 1985 živel na Kosovu 498.242 Albancev, ali 68,45 odstotka vsega prebivalstva!

Grafenauer tudi argumentirano zavrača razne trditve, da so Albanci številčno prehiteli Srbe in Črnogorce na Kosovu šele z nasiljem in izseljevanjem slednjih med vojno.

Akademik Bogo Grafenauer sklene svoje pripombe: »Ni najbolj nevarno dejstvo,

da je politika, ki gradi na neresnicah slaba politika. Veliko huje je z rabo statističnih neresnic ustvarjati nove legende (le kdo bo kontroliral uglednega profesorja v teh zadevah?), ki še bolj razpihujejo nevarni ogenj za požig Jugoslavije!«

Že štiri leta

Pred štirimi leti – 23. oktobra 1986 – je naše borčevsko glasilo objavilo moj prvi prispevek. Odtlej je moja rubrika stalna in ni še nikoli izostala.

Ko sem pisal te vrstice sem se zgrozil, kako zdaj naenkrat leta tečejo tako hitro, vendar tu ni pomoči...

Na drugi strani pa sem zadovoljen, da kljub svojemu kritičnemu pisanju vsa ta leta nisem ustrelil kakega večjega kozla. To pa tudi nekaj velja.

Kot so zvesti bralci verjetno že sami opazili, sem se tudi poboljšal, kar pa ne gre šteti za samohvalo. Upošteval sem namreč njihove želje in pripombe, da naj pometam tudi pred domačim pragom. Pri tem sta mi prav nesebično priskočila na pomoč nova oblast z Demosom vred...

Vaš Sime

Pometamo pred svojim pragom

Socialistična ali znanstveno fantastična škoda

Šala je stara, ljudje so jo kljub temu znova potegnili na plano in hudomušno sprašujejo pozabljivce, kaj pomeni kratka SFRJ. Odgovor: Science Fiction Republic of Yuroglavia. Skok od socialistične do znanstveno fantastične Jugoslavije? Lahko se vam zdi domislica neokusna, lahko se tolažite, da je pri nas res vse mogoče, zakaj bi bila torej znanstvena fantastika na naših tleh nemogoča. SFRJ je maja pokala po vseh šivih. V minulih dneh je bila pred svojim zadnjim dejanjem. Bila je in si je začasno premislila. Dejstvo, da naj bi bila dejanja zadnja, ostaja, kljub premoru, ki mu ni nihče dokončno zakoličil roka trajanja.

Kdo je zmagovalc? Je zdravilo, ki so ga v premoru spoznali v zvezni skupščini za notranjo ali zgolj za zunanjo uporabo? Kako bo delovalo? Komu bo koristilo?

Novo razmerje sil v državnem predsedstvu je dejstvo, ki ga ni mogoče spregledati. Da sta se z glasovi proti oglasili še Bosna in Hercegovina ter Makedonija je in ni bilo presenetljivo. Napočil je trenutek, ko ni bilo mogoče več posameznim republiškim sogovornikom opisovati, kaj bi bilo za katero od omenjenih republik še sprejemljivo, kaj naj bi bilo tisto najmanj in kaj največ, kar si obetata. Grožnja, da se lahko zvezna skupščina sesuje kot hišica iz kart, je bila preveč preteča, ustavni člen sicer preživele zvezne ustave, ki pa je vendarle najvišji zakon in se nanj po potrebi sklicuje zdaj ta zdaj ona stran, je ob takih primerih jase. Izredne razmere in vse kar sodi zraven. Novi hrvaški član državnega predsedstva Stipe Mesić je sicer – seveda že po razpletu – kategorično zavrnil možnost, da bi jugoslovanska armada reševala jugoslovanske politične probleme. Pogovori in argumenti jih edini lahko, armada pa naj bi medtem ščitila »jugoslovanski okvir«.

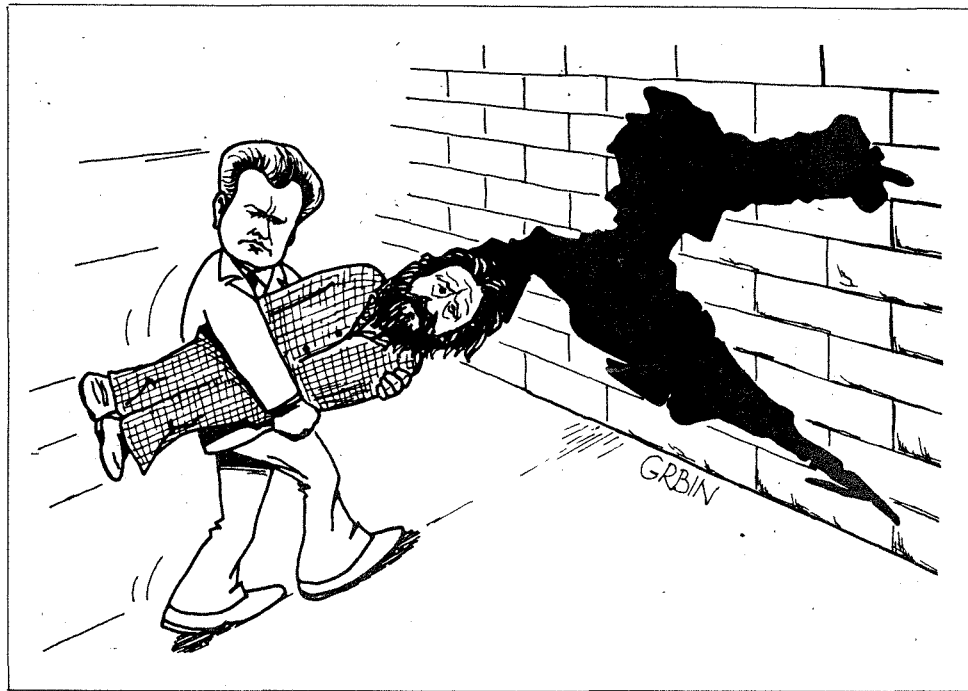
Razmerje sil se je torej spremenilo in pričakujemo lahko – če bo ostalo tako – da bo čas do volitev v republikah, kjer jih še niso imeli, le mogoče preživeti nekoliko bolj diplomatsko. Premor je namreč po našem mnenju bolj taktika, kot odpoved idejam in ciljem.

Zmagovalc? Črno-belo slikanje prej zavaja, kot razkriva. Vsi so pridobili čas. Čas je zaveznik. Na njegovo karto igra slovenska politika, ki glasno priznava, da na horuk možnosti še nismo pripravljeni. Politične odločitve postanejo namreč v trenutku življenjske, izkušnje z lastnimi državljani, ki jih negotovost sili v nezaupanje, v dejanja, ki jim bodo rešila lastno kožo, pa četudi ostajajo za takim ravnanjem slovenska narodno gospodarska pogorišča, so hudičjevo poučna. Politične želje so eno, življenje nekaj drugega. Izkušnja slovenske politike s Slovenci je, kruta, toda realna in je ni mogoče spregledati v nobenem od željenih političnih korakov.

Srbija in ostali, kjer bodo šele izmerili politično temperaturo svojih prebivalcev, se pripravljajo. Bodo v Srbiji že čez kak dan zaščitili lastne interese s carinskimi in drugimi preprekami? Pričakovanja so taka, kaj bo pretehtalo, bo pokazal čas.

Moraliziranje je ob takih dejanjih gotovo najbolj priročna možnost, morebitne pridobitve ali izgube nimajo z moralo, kaj šele z moraliziranjem nič skupnega. Motor, ki poganja večino odločitev, je škoda. Škoda je motiv, ki ohranja lastni prav, je smisel merjenja moči, političnih in gospodarskih. Prehiti, bodi dovolj močan, da boš nasprotniku povzročil dovolj škode in sebi s tem dovolj prednosti. Kje je v vsem tem razum? V presoji, kdaj in kako iskati trenutne zaveznike in kje je meja, ko je kupčija smislen odgovor in dejanje, ki bo prineslo več koristi kot škode.

Jelka Zupanič

Domobranske listine pričajo

Nadrl jih je kakor hlapce

Za tiste bivše domobrancelje (in njihove somišljenike), ki se tolažijo, da so se bojevali za pravično stvar, bi bilo dobro, če bi se zatopili v domobranske arhive. V njih je obilo listin, ki govorijo o sodelovanju z okupatorjem.

Komaj je general Rupnik, ki je bil pod Italijani ljubljanski župan, postal s prihodom Nemcev šef pokrajinske uprave, je 30. septembra 1943 razposlal slovenskemu domobranstvu naslednje povelje: »Da se konča pasivno zadržanje domobranstva, ki so ga med italijanskoasedbo pokrajine bado-ljevske štabi prav kultivirali, ukazujem: Kjerkoli se na področju samostalnih oddelkov domobranstva, t.j. oddelkov, ki niso vezani na neposredno sodelovanje z nemško vojsko ali policijo, pokažejo oboroženi banditi, je treba te brez odlaganja napasti in pokončiti. Tam, kjer je mogoče bandite obvladati brez boja, jih je treba prijeti in izročiti najbližji postojanki nemške vojske ali policije...«

Odvisni od dobre volje okupacijskih oblasti

Kmalu zatem, 18. novembra 1943, so domobranske enote dobile od organizacijskega štaba – predtem se je imenoval generalni inšpektorat slovenskega domobranstva – daljšo okrožnico, ki v uvodu pravi: »Vsak začetek je težak. Organizacija Slovenskega Domobranstva nalletava na mnogo ovir, ki nimajo svojega porenja v domačih razmerah, ampak so posledica fakta, da nismo sami absolutni gospodarji, temveč odvisni od dobre volje okupacijskih oblasti.« V poglavju o pozdravljanju bere-mo: »V odnosu do Nemcev je pravilo sledeče: domobranci pozdravljajo samo nemške častnike, pri tem domobranski častnik le sebi enake in višje po činu. To je naredba Nemcev.« Dobra volja se ponovi še v odstavku, ki opozarja: »V pogledu materialne oskrbe smo v vsakem pogle-

du zavisni od dobre volje nemških oblasti.«

Pozdravljanje je ostalo trn v peti, kajti 28. decembra 1943 zvezo: »Višji SS in policijski vodja opozarja, da je opaziti pri pripadnikih Slovenskega domobranstva slabo vojaško zadržanje in pomanjkanje discipline. Nedisciplin se vidi posebno v tem, da domobranci ne pozdravljajo nemških častnikov.« Razčistiti so morali tudi zadevo, ki jo je omenjalo povelje z dne 3. marca 1944: »Zaradi raznih pritožb naših kakor nemških častnikov, ki jih povzročajo običajno spori o tem, kdo je komu nadrejen, dajem na podlagi nemške izjave sledeče pojasnilo: Kadar je nemškemu častniku poverjena kaka naloga, je povelje v njegovih rokah ter ga morajo tudi naši častniki izvršiti.« Bataljoni so postali »Kampfgruppe«

Šolanje domobranskih častnikov so napovedali z okrožnico 14. decembra 1943: »Čim se bo formirala častniška šola, bodo vsi dose-danji zastavniki poslani v častniški tečaj in kdor bo istega končal z uspehom, bo od Višjega SS in policijskega vodje na predlog poveljnika Slovenskega domobranstva imenovan za zastavnika z vsemi pravicami za nadaljnje napredovanje v častniški čin.« V nadaljevanju zvezo: »Po zapovedi Višjega SS in policijskega vodje se sedaj bataljoni preimenujejo v bojne skupine (Kampfgruppe).« Ta listina tudi razloži: »Ujete bandite in priprte sumljive osebe je takoj izročil s poročilom poveljniku SI-PO in SD (Kommandeur der Sicherheitsspolizei und SD Veldes-Einsatzkommando Laibach) v banki Slaviji III. nadstr., Puccinijeva ulica.«

Zastran domobranske policije ni smelo biti dvoma, kam pripada, saj 11. maja 1944 zvezo: »Je samostojen, policijsko organiziran in uniformiran varnostni zbor, ki je

podrejen v pogledu vseh nalog dem Höherem SS-und Polizeiführer«-ju in njegovim navodilom... Poveljem in navodilom nemških oblasti in poveljstev je brezpogojno in nujno ustreči.« Domobranska policija je podedovala že prej izurjene kadre, saj je v arhivu kontrolni seznam obiskovalcev policijske šole v času italijanske okupacije. Zanimivo je, da so tedaj poitalijančili osebna imena (v omenjenem seznamu je n.pr. Nežić Giuseppe, capo squadra Zajdela Francesco itd.), medtem ko pod Nemci tega niso počeli. Pač pa je poveljstvo policijskega varnostnega zbora 26. septembra 1943 uvedlo »za vse organe obvezen obisk tečajev nemškega jezika.« Za policijsko delovanje je značilen primer, za ktere-ga zvezo 24. avgusta, ko domobranska posadka pošlje iz Višnje gore nekega aretiranca v Ljubljano »v svrhu nadaljnjega postopka in na zaslišanje, kajti tu ni bil zaslišan, temveč samo na kratko in po splošnem izprašan, pa od njega na naveden način ni mogoč dobiti nobenega priznanja.«

Hitlerjeva značka za borbo proti banditom

Z zaupno okrožnico št. 3455 so uvedli v domobranskih enotah »podelitev značk za borbo proti banditom, ki jo je s posebno odredbo uvedel Adolf Hitler in je podrobnejša navodila za prejem te značke obrazložil Heinrich Himmler.« Približno v istem času (24. avgusta 1944) so predpisali, kaj mora posameznik ukreniti ob vstopu v domobranstvo, med drugim »lastnoročno mora napisati svoj življenjepis v nemškem in slovenskem jeziku.«

Domobranski organizacijski štab se je moral ubadati z najrazličnejšimi nevšečnostmi. Podpolkovnik Franc Krenner je 13. marca 1944 pisal

vsem enotam: »Zvedel sem, da so bili ob zadnjem napadu na Kočevju gospodje častniki pijani, da je moral fante klicati k orožju in obrambi intendantski častnik, da je naslednjega dne nemški poveljnik gospode častnike nadrl kakor hlapce. Vendar se ni ničesar spremenilo – gospodje pijejo naprej, moštvo postaja malodušno in malomarno, češ če gospodje častniki zane-marjajo svojo dolžnost, zakaj bi jo mi morali izpolnjevati. Zaradi tega stavljam vse častnike kočevske posadke v preiskavo in bom krivce najstrožje kaznoval.«

Protikomunistična ilegala

Strogo zaupnega značaja je bilo (29. februarja 1944) tudi naslednje pisanje: »Obveščen sem, da se med slovenskimi domobranci agitira formiranje in vstop v nekako protikomunistično ilegalo, katera naj bi poleg Slovenskega domobranstva nastopala proti komunistom v Ljubljanski pokrajini... Poveljnikom in moštvu dajem na znanje, da bo vsak, ki bo med slovenskimi domobranci agitiral in pridobival za ilegalo, postavljen pred sodišče in pred puško.«

Naslednja grožnja je sledila 2. junija 1944: »Zadnje čase je postala nekakšna moda v Slovenskem domobranstvu, da gospodje častniki podnašajo ostavke... Enkrat za vselej pribijam, da smatram vsakega člana Slovenskega domobranstva, ki podaja ostavko, za narodnega izdajalca in se bo kot s takim tudi v bodoče postopalo.«

»Zlonamerne vesti, da imajo nemške vojaške oblasti namen aretirati in kot talce zadržati okoli 150 častnikov, podčastnikov in domobranceljev,« so 7. septembra zanikali z zagotovilom: »Tudi v bodoče se stav nemških vojaških oblasti do Slovenskega domobranstva ne bo spremenil, če bodo pripadniki Slovenskega domobranstva ostali lojalni kot do sedaj.«

SS general Erwin Rösener je 24. septembra imenoval Leona Rupnika za generalnega inšpektorja slovenskega

domobranstva. Ob tej priložnosti je Rupnik poslal domobranceljem slovesno pismo, v katerem med drugim pravi: »Danes v tem boju niste sami. Na Vaši strani se bojuje nemški vojak, ki nas je točno pred enim letom že enkrat rešil. Nemški vojak je glavni in prvi borec v tej vojni, ki jo vodi svetovno židovstvo proti vsemu poštenemu človeštvu. Ne bije se samo za svojo nemško domovino in svoj nemški narod. Boj vodi za vse pošteno človeštvo, za Evropo, ki je

drugim potrjeno 1. januarja 1944, ko »prevzame Višji SS in policijski vodja izplačevanje Slovenskega domobranstva in se bo izplačevanje izvršilo po določbah, ki veljajo za prostovoljce pri nemški policiji.« Hkrati (okrožnica z dne 31. januarja 1944) je veljalo tudi: »Pripadniki slovenskega domobranstva so podvrženi nemškemu vojaškemu kazenskemu zakonu ter obstoječim določilom službenega reda za SS in policijske čete.«

O. U., den April 1944.

(34169) 26. VII. 1944

06050

Erklärung!

Ich bin freiwillig in die Slow. Landeswehr eingetreten zur Bekämpfung und Vernichtung des Kommunismus, der meinem Lande schon soviel Elend gebracht hat und ganz Europa bedroht. Mein fester Wille ist es, mit allen meinen Kräften, zur Befriedigung des Landes und Europas unter der deutschen Führung beizutragen und mein Leben dafür einzusetzen. Diese Verpflichtung habe ich heute mit einem heiligen Eid bekräftigt. Ich bin über Pflichten und Rechte in dienstlicher, disziplinarer und wirtschaftlicher Hinsicht belehrt worden.

Izjava!

Sem prostovoljno pristopil v Slov. Domobranstvo, v boj in uničenje komunizma, kateri je moji deželi že toliko gorja prinesel in celo Evropo ogrozil. Moja trdna volja je, z vsemi mojimi močmi, v zadovoljstvo moje dežele in Evrope bojevati se pod nemškim vodstvom, in za to tudi moje življenje postaviti. To obvezo sem danes s sveto prisego potrdil. Sem bil o dolžnostih in pravicah v službenem, disciplinarnem in gospodarskem oziru poučen.

Podpis:

vendar tudi naša širša domovina. Nam je to že pred enim letom otipljivo dokazal, še bolj pa bo to dokazala bodočnost. V zvestem bratstvu in orožju z nemškim vojakom in z božjo pomočjo boste ta boj vzdržali.« Zvesto bratstvo je bilo med

In tako naprej po navodilih organizacijskega štaba slovenskega domobranstva in pod vodstvom Führungsstaba für Bandenbekämpfung.

Djuro Smicberger

Viri: Arhiv inštituta za novejšo zgodovino, domobranski fundus, fasc. 16, 17, 29, 77, 277.

Poskrbeti za dobro pravno pomoč

Zoper obrekovanja takoj ukrepati

Izvršni odbor RO ZZB NOV Slovenije je pred kratkim imenoval poleg drugih organov, tudi Komisijo za informiranje in komisijo za pravno pomoč (prej smo imeli komisijo za vloge in pritožbe). Ocenil je, da je to potrebno zaradi vse pogostejših objavljanih v osrednjih in regijskih sredstvih javnega obveščanja raznih člankov in vesti o posameznih borbah NOV in tudi o NOB nasploh, ki ne pomenijo nič drugega, kot grobe napade na določene posameznike, enote in organe NOB in s tem kaznivo dejanje zoper njihovo čast in dobro ime.

Komisija za pravno pomoč je sestavljena iz diplomiranih pravnikov s pravosodnim izpitom, vsi pa imajo za seboj tudi dolgoletno sodno kazensko-pravno prakso. Komisijo vodi podpredsednik RO ZZB NOV Slovenije Bojan Škrk,

njeni člani pa so še: Rado Brezovar, Lidija Brumat, Ivan Japelj, Marko Mrak, Jože Peterca, Jože Mervar, Jože Trošt, Ivan Repinc in Mirko Zlender.

Iz sestave komisije za pravno pomoč se vidi, da so v njej zastopani tovariši iz vseh območij Slovenije. Njihova naloga bo, da tudi v krogih, kjer so Višja sodišča ustanovijo območne komisije za pravno pomoč ali pa kot člani republiške komisije, rešujejo omenjene probleme. Poiskati bodo morali primerne odvetnike, tudi mlajše, ki jim bodo zaupali, da bodo prevzeli določene zadeve in zastopali oškodovance, še zlasti, če bi prišlo do kazenskega pregona, seveda proti plačilu. Ve-lja še dodati, da se pripravljata nova zakonodaja o odvetništvu in pravni pomoči, ki bo po vsej verjetnosti omogočala, da se tudi naša komisija za

pravno pomoč registrira pri odvetniški zbornici. Če se bo to zgodilo, bodo posamezni člani komisije lahko prevzemali zastopanje prizadetih borcev in ostalih pred sodišči in drugimi organi.

V danih primerih bo šlo za storilce, ki bi jim lahko utemeljeno očitali, da so storili kaznivo dejanje razžalitve, obrekovanja ali žaljive obdolžitve. Na vse take napade je treba takoj in kvalitetno ter predvsem dokumentirano reagirati v sredstvih javnega obveščanja. Kadar pa so za to izpolnjeni zakonski pogoji, je treba storilce takih dejanj tudi kazensko preganjati.

Naloga komisije za informiranje bo tudi v tem, da oceni, kakšno konkretno pomoč potrebuje obrekovani ali razžaljeni borec NOV pri sestavi in objavi odgovora v tistem javnem občilu, v katerem je bil napaden. Pojasniti

moramo, da je po zakonu o javnem obveščanju (Uradni list SRS, št. 2/86 in 42/89), ki zaenkrat še velja, v 11. členu izrecno določeno, da ima novinar »pravico in dolžnost preverjati dobljene informacije in raziskovati dejstva, dogodka in pojave, o katerih poroča...« In na podlagi določbe 78. člena že navedenega zakona o javnem obveščanju, je mogoče zahtevati, da časopis na enakem mestu in z enakim tiskom objavi popravek objavljene neresnične informacije. Iz zakonskih predpisov torej izhaja dolžnost piscev, da spoštujejo dostojanstvo osebnosti, žalitev, kršitev ugleda in moralne integritete občanov pa se šteje za zlorabo svobode informiranja. Tudi po določbah zvezne in republiške ustave je za jamčena nedotakljivost človekove osebnosti, osebnega in družinskega življenja in drugih pravic osebnosti oz. zasebnosti. Upoštevati pa je tudi treba, da taki napadi na čast in dobro ime posameznika, pogosto povzročijo moralni prezir svojcev, zlasti otrok in tako doletijo posledice tudi osebe, ki niso ničesar zakrivilo in nimajo nobene

zveze z zadevo.

Pisce, ki kršijo obravnavna pravila, lahko doletijo hude sankcije. Ni odveč poudariti, da veljavni kazenski zakon predvideva za najtežje primere obrekovanja in žaljive obdolžitve, tudi kazen zavora do treh let.

In prav v takih najhujših primerih, ko je tisto, kar se trdi ali raznaša takega značaja, da ima ali bi lahko imelo hude posledice za oškodovanca in ko vse to povzroči duševne bolečine, zmoti duševni mir in sploh duševno počutje, je oškodovanec upravičen tudi do odškodnine. Tak zahtevek je lahko, pač glede na težo posledic, razmeroma zelo visok, res pa je, da je treba na sodišču te škodne posledice dokazati.

Sicer pa je tudi po kazenskem zakonu Republike Slovenije v 115 členu določeno, da sme pri obsodbi za kazniva dejanja obrekovanja in žaljive obdolžitve s tiskom, po radiu, televiziji, ali z drugim sredstvom javnega obveščanja, sodišče na tožilčev zahtevo odločiti, da se sodba na stroške obsojenca objavi na isti način, kot je bilo dejanje

storjeno, v celoti ali v izvleku. In še to je treba povedati, da je po zakonu o kazenskem postopku treba zasebno tožbo za taka kazniva dejanja vložiti v treh mesecih od dneva, ko je upravičenec zvedel za kaznivo dejanje in storilca. Po določbah zveznega kazenskega zakona pa je za kazniva dejanja storjena po častnikih, publikacijah, po radiu in televiziji, odgovoren odgovorni urednik, če je avtor do konca glavne obravnave pred sodiščem prve stopnje ostal neznan.

S takimi razžalitvami, obrekovanji in žaljivimi obdolžitvami ter drugimi podobnimi kaznivimi dejanji, pa so zelo grobo kršene tudi temeljne človeške pravice in integriteta ljudi. Po našem mnenju bi bilo prav, da te pojave, ki so preveč pogosti, obravnava Svet za varstvo človekovih pravic pri Skupščini Republike Slovenije in v zvezi s tem oblikuje svoje jasno stališče, ki bi bilo vsekako upoštevano pri reševanju te problematike na vseh ravneh.

Rado Brezovar

Ob retrospektivni razstavi v ljubljanski Mestni galeriji

Iz pogovora v mansardi

Alenka Gerlovič: Nič nismo imeli proti (nekrvavi) revoluciji, saj smo verjeli, da se nam bo uresničil svet, v katerem bo vladala pravičnost in enakopravnost.

Retrospektive so za likovnega umetnika približno tako pomembne, kot je za pisatelja pomemben izid izbranih del. To je vselej dogodek za avtorja in za občinstvo. Zato sva z Alenko Gerlovičev ob njeni retrospektivni razstavi, (ki jo prireja Zveza društev slovenskih likovnih umetnikov), v Mestni galeriji v Ljubljani, naravnali pogovor na številne teme iz njene življenja. To naju je pripeljalo do slikarstva in tudi do nekaterih drugih vprašanj, ki zadevajo odnos do družbene stvarnosti in na poglede v prihodnost.

Zdi se, da se njena, v marsičem mračna predvidevanja o življenju bijejo z njenim konkretnim funkcioniranjem v njem. Teme, ki so kompleksne in zapletene, se pogosto znajdejo na njenih plat-

nih, nekatere druge pa ji narekujejo sodelovanje v javnih polemikah. Navsezadnje pa o optimistični in vedrejši plati njenega stališča do življenja govori njena življenjska pot. Le malo je ljudi, ki svoje primarno življenjsko nagnjenje, ko so ga enkrat morali (iz najrazličnejših vzrokov) potisniti ob stran, spet »primejo v roke« v zrelih letih in nadaljujejo tam, kjer so nekoč, v rosi mladosti začeli. Za takšne korake je poleg tistega osnovnega in gonilnega, da imaš svetu nekaj povedati, treba še nekaj več: treba je imeti železno samodisciplino in sposobnost zastavljenega naloga izpeljati do konca. Alenka Gerlovič pravi tej svoji lastnosti trma. Najprej je v šolstvu vztrajala vse do upokojitve, ker je menila, da mora na področju likovne pe-

dagogike povedati in postoriti vse tisto, za kar se je dolga leta zavzemala in za kar je verjela, da ima prihodnost. Potem pa je na slikarskem platnu zarisala obris slike, ki se je že dolgo »kuhala v njej«. Trma, morda malce tudi zaradi kakšne omalovažujoče debata, ki je priletela s strani, češ, »kaj bo ženska naredila na področju likovne pedagogike« ali pa, »kaj bo ženska v slikarstvu,« jo je spodbujala k dokazovanju nasprotnega.

Slikarstvo in OF

Enainštiridesetega je diplomirala na zagrebški likovni akademiji in se vrnila v Ljubljano. Danes ocenjuje, da ji akademija ni dala ustrezne osnove za njene slikarske potrebe. Še najbolj je imela v časih mojstra Krsta Hegeđu-

ča, ki ji je bil blizu s svojo črtno risbo. Prav malo, meni danes, je takrat izvedela o sodobnem svetovnem slikarstvu, saj se je akademijsko obzorje končalo z Van Goghom in Cezannom.

Ob zlomu stare Jugoslavije je kratek čas slikala doma, pri starših v Ljubljani »nekaj čisto nemogočega«, ker ni izhajalo iz nje same.

Ob pripravi na sedanjo retrospektivno razstavo je eno svojih takratnih slik odkrila v neki prodajni galeriji in se ne bi v njej nikoli prepoznala, pravi, če ne bi prepoznala motiva domačega vrta in svojega podpisa na robu.

Že jeseni 1941 se je vključila v delo OF. Z ljubljanskega gradu je opazovala, kako gori Rašica in je sama poiskala zvezo...

V zagrebških študentskih

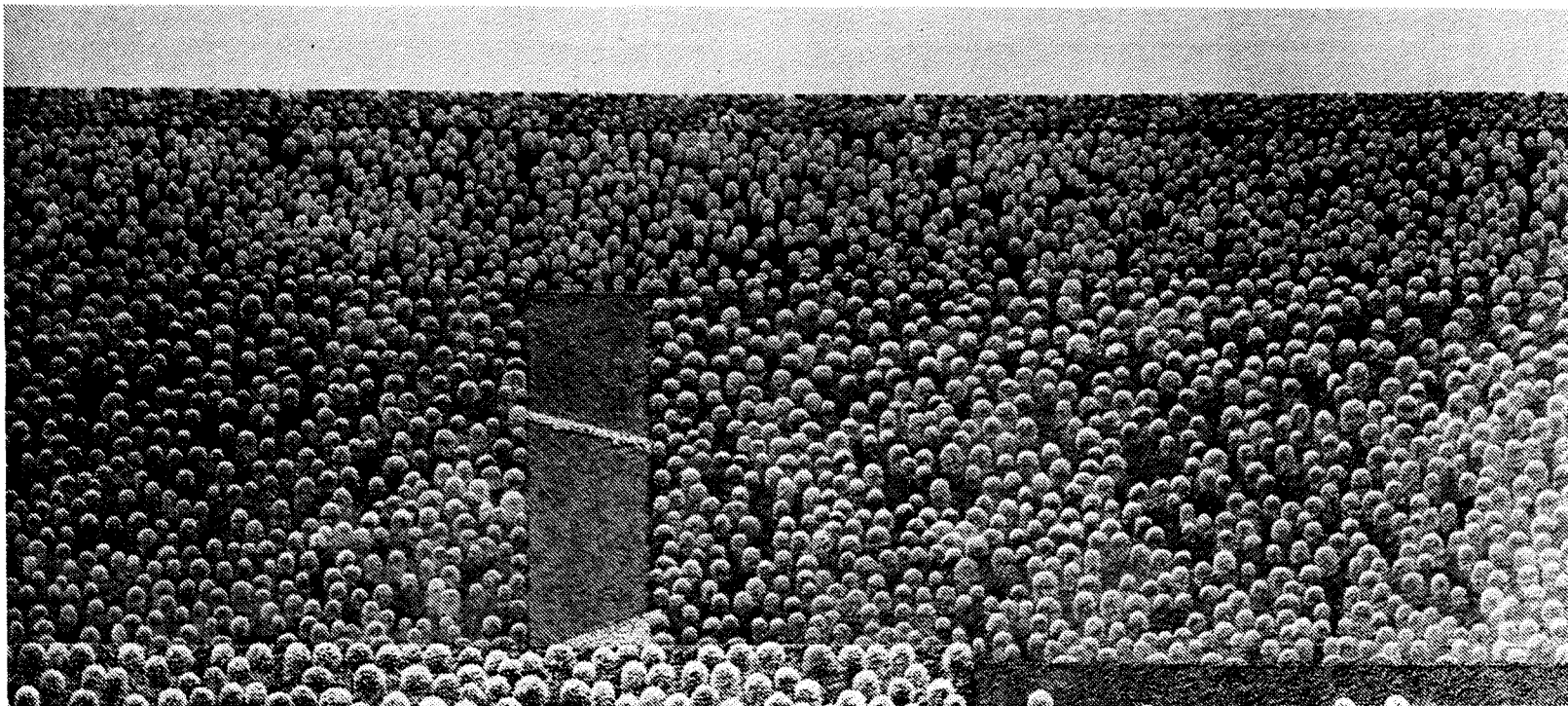
letih je bila še povsem apolitična, njeno domače okolje pa je bilo katoliško in previdno. Ko so ugotovili, da pogosto zahaja na sestanke in, ko jih je nekaj priredila celo v domači hiši, so menili, da je skrajni čas, da se neke zaposli, ker bi utegnili postati sumljiva oblastem. S posredovanjem prijatelja Bojana Stupice je prišla v gledališko slikarsko delavnico, kjer je pomagala in prispevala tudi nekaj delčkov lastnih scenjskih zamisli, (ki so bile, tako pravi sama, »grozne«). Še pred vojno se je ukvarjala tudi s pisanjem leposlovja in na dolgih sprehodih po ljubljanskem barju je nastala dvodejanka. Po Vidmarjevem nasvetu jo je predelala v enodejanko in bi morda bila celo uprizorjena, če bi bil čas primeren za to. Ker pa je obležala v arhivu Drame in je vmes izbruhnila vojna, se kljub ponudbi ni odločila za uprizoritev. Sprva je pomagala pri slikanju kulis, pozneje pa tudi pri insceniranju. Skoraj bi ji bilo usojeno, da bo njena likovna pot tudi po vojni povezana z gledališčem. Že v partizanih je na

osvobojenem ozemlju dobivala nekatere takšne naloge in IOOF jo je ob njenem prihodu na osvobojeno ozemlje celo določil za scenografinjo novoustanovljenega Slovenskega narodnega gledališča. Ugotovila pa je, da tovrstnega dela ne bo dovolj, zato je še naprej delala v centralni tehniki KPS. Vmes je pripravila sceno za Borove Razgance. V centralni tehniki je tudi sodelovala pri ustanovitvi lutkovnega gledališča, zanj režirala, igrala in celo napisala igrice Jurček in trije razbojniki. Pred nekaj leti je, bralci se bodo gotovo še spomnili, napisala knjigo o partizanskih lutkah in o ljudeh, ki so takrat na osvobojenem ozemlju pri lutkarjih sodelovali.

Kljub temu, da je vse kazalo na gledališče, se je po vojni zasukalo drugače in Alenka Gerlovič se je znašla med likovnimi pedagogi. Na začetku je še upala, da ji bo učiteljevanje dopuščalo kaj prostega časa za slikanje, potem pa se je izkazalo, da iz tega ne bo nič. Zelo zavzeto se je posvetila reformiranju likovnega pouka in njeno slikanje »za lastno dušo« je šlo po vodi.

Iz Zagreba sta prišla strokovnjaka slikar Kamilio Tompa in dr. Anka Matić, ki sta predavala o sodobnih pristopih za spodbujanje otroške ustvarjalnosti. Pod okriljem Zveze prijateljev mladine je tudi skupina navdušenih slovenskih likovnih pedagogov začela na lastno pobudo z eksperimentalnim likovnim poukom. Tako je bilo ob oblikovanju osemletk likovno področje edino, ki je imelo pripravljen sodobnejši koncept pouka za slovenske osnovne šole. Ogorčenje v konzervativnih učiteljskih krogih, se spominja slikarka, je bilo veliko. Takrat je stopila v slovenski medijski prostor s svojimi prvimi polemikami o likovni vzgoji (v Novi pedagogiki).

V tistem obdobju je tudi nastala njena knjiga o likovnem pouku otrok, ki je še dandanes edina tovrstna slovenska strokovna literatura. V svetu otroške likovne pred-

O, hoste! (polyacetat, 1973-74)

Dr. Ivan Logar

Zapiski terenskega zdravnika

Iz kota je preplašeno buljil vame desetleten krmežljav fantič, ki je preplašeno gledal zdaj mater, zdaj pijanega očeta. Na široko mi je razlagal neki letalski oficir, ki je stal ob postelji bolnice, težave, ki jih povzroča pijani mož svoji ženi. Je njegov dober drug. Zadržne čase se je zapil in z bunkami dokazoval ljubezen. Mož je zapit veselejši, ki ljubi na široko in ko požene svoj tedenski zaslužek v vinskih bratci, se znese nad lastno družino. To, jasno, spodjeda ženi zdravje in nedeljski večerni uvod z živčnimi napadi je v polnem teku. Zdravila napišem kar stoj, ker nimam nikjer mize in se skušam otresti pijanega dedca, ki poriva v roke 100 din. Nekaj kosov nekdanjega pohištva žalostno sameva v popolnem neredu. Z grenkimi usti zapuščam to gnilobo človeškega sožitja.

Naslednji obisk sem napravil v Zeleni jami pri 20 letni servirki. Mož je menda mizar-ski pomočnik. V kotu je zibelka z dvomesečnim otrokom. Ženska je precej drobna, in blede, toži za bolečinami v prsih in močno kašlja. Moja diagnoza: St. febrilis, gripe. Sobica je skoraj gola. S težavo sta si uredila eno posteljo in nekaj odej. Druga postelja je še v delu, manjka ji še marsikaj. Omara bo precej velika. Mož bo porabil še precej ur,

preden bosta lahko shranila vanjo nekaj revne obleke. Toda, fant upa, da bo pohištvo zgotovil še v letošnjem letu. Drugo leto se bo lotil kuhinje. Prvo miza, da bo zamenjala zaboje, ki sedaj služijo kot stoli in mize.

Tretji obisk me je stal skoraj dve uri vožnje in hoje. Na listku je bilo nerazločno napisano ime; 2-in poletna deklica, Predovičeva ali Preradovičeva ulica. Najprej v Moste v Predovičevo. Zastonj. In tako sva preiskala s šoferjem Preradovičevu ulico od severnega konca Bežigrada do južnega. Nihče od poznih prihajalcev ni vedel za to nesrečno ulico, le slučaj nam jo je odkril v poznih urah. In kakšna nevolja prime človeka, ko vidi, da je obisk pravzaprav nepotreben. Deklica se je menda najedla malo preveč sladkarij, izbruhala odvečno vsebino in mirno zaspala. Vsled bruhanja se je zdelo materi potrebno, da pride zdravnik. Napisal sem otroku menda kamilice in odšel z mešanimi občutki.

Bilo je že polnoči, ko sem se ustavil v Volfovi ulici. 4 letna deklica leži v kuhinji z visoko vročino in bolečinami v prsih. Grlo je čisto, nekaj hropcev na pljučih. St. febrilis, gripe. Oče je verjetno jurist in skrben družinski oče. Pohištvo v kuhinji naravnost razkošno in narejeno z velikim okusom.

10

Žolčni napadi so običajno najhujši sredi noči. In tako sem bil nekako ob 3. uri v Muzejski ulici. Vsa preplašena me pelje starejša, prikupna mamka skozi večjo predsobo do svoje 30-letne hčerke, ki je ležala v kotu vsa potna in stokajoča. Zlatica. Lisa rume-na v obraz, zlasti žolte so bile oči, ki so se nekam čudno odražale od dolgih vek. Jetra na pritisk zelo boleča. Moja diagnoza: hepatitis ac. Poslal sem jo v bolnico. Bolnica je po poklicu gledališka igralka. Ker ni dobila v Ljubljani službe, so jo zvabili drugam, kjer so ji obetali lepo stanovanje in krasno plačo. Stanovanje, to se pravi 1 sobo so ji res nakazali 1 uro izven njenega delovnega mesta v sožitju z neko šiviljo, in še to po čakanju pol leta. Spala je kar za odrom v gledališču, ker ji je bila soba predaleč. Jedla je v neki menzi, menda samo kosilo. Ker se je zadnje čase počutila jako slabo in je večkrat bruhalo, je pustila vse skupaj in prišla k materi domov.

Zopet v Predovičevo. Bolnika sem sedaj hitro našel. 7-letni fantič je popoldne močno bruhal in še sedaj ga boli v trebuhu. Ker se je oče privaten obrtnik bal, da ne bi bil slepič, je klical zdravnika. Pri pregledu nisem opazil nikakih znakov preteče nevarnosti. Predpisal sem Aqua carm., potolažil očeta in odšel.

21. 4. 52. Ponedeljek.

Oblačno, moreče vdušje. Ena izmed najbolj nezdravih pomlad, verjetno vsled ogromnega snega, ki je skopnel kar mimo-grede. Ljudje so zelo nervozni, razdražljivi, bronhialni katarji na dnevnem redu, moreči, že skoraj kronični. Zdi se človeku, da smo v časih Gerbca, ko je prevladovalo barje še

v vsem svojem vlažnem, meglenem, dolgočasnem vdušju.

Imel sem že nekaj potrpežljivih bolnikov, ko sem prišel na Okrožni urad. Uslužbenko lekarne je pila neka mušica in je imela bolečine v levem komolcu. Rdeča lisa limfne žile se ji je vlekla po notranji strani leve podlehti in se končavala neke v komolcu. Lymphangitis antibrachii sin. — sem narekoval dežurni bolničarki ter ordiniral Burove obkladke, interno Sulfamidne tablete ter mirovanje roke.

Drugi je bil neki pevec, meni neznanega slovesa, ves visok in lepo uglajen. Zgubil bi lahko svoj dober glas, če ne bi vsled vnetja grla dobival Penicilin v olju, katerega je nosil vsak večer s seboj in ga molel zdravniku pod nos.

Napisal sem tudi Mo svečke za neko ženo, po katere je prišel starejši možiček. Na široko je razlagal o napadih žolčnih kamnov pri svoji ženi in resno razlagal vse načine zdravljenja, katere sta že preizkusila s svojo ženko.

Precej obiskov. Globoko se mi je vtisnil v spomin neki študent iz dopoldanskih šolskih pregledov, ki je imel okoli pasu spredaj ogromen rdečkast oklep fibroznega tkiva, takozvan tumor iz divjega mesa na mestu brazgotin po opeklini. Delal je z brigado na Pšati. Stal je v bližini tovrstnega avtomobila, kateremu se je nenadno razpršil bencin v drobnih kapljicah in vnel. Dobil je težke opekline po prsih, ki so se jako težko celile. In na teh mestih mu je prebujno pričelo rasti vezivno tkivo v rdečih, prekomerno debelih plasteh. Neprijeten pogled. To sem razlagal šoferju, ko sva se odpravljala na pot, ne vedoč, da se bo najina vožnja tragično kon-

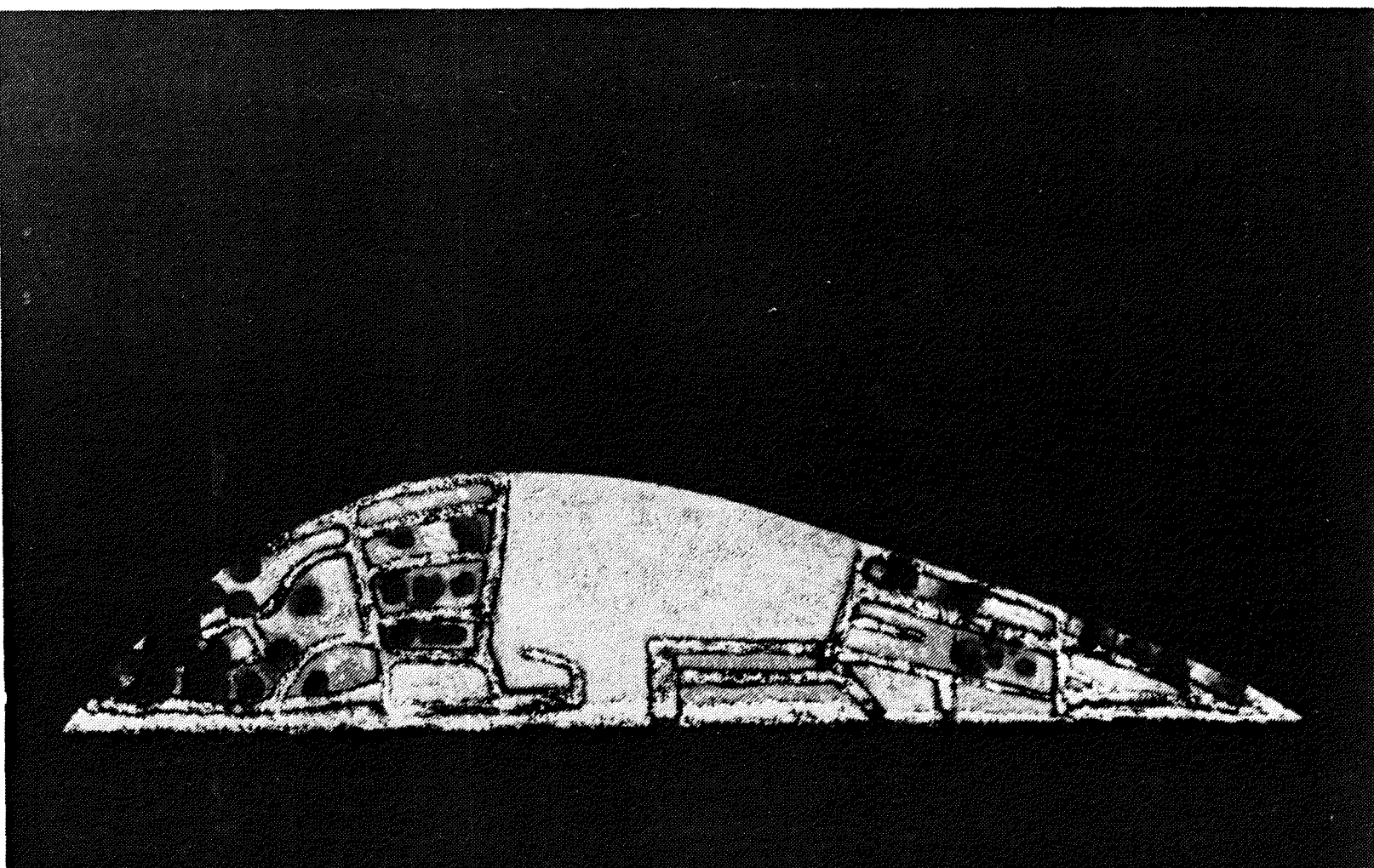
stavnosti, med klopami, pogosto v hrupu in nerazumevanju kolegov za »postranski predmet«, se je prebijala vse do upokojitve. Ker je potrebno pri sodobnem likovnem, poku individualno delo z vsakim (po razredih s cca 35!) učencem, le malokdo od slikarskih kolegov zdrži v tem poklicu več kot nekaj let. To namreč človeka posrka, izžame in mu ne pusti več ne časa ne moči za lastno ustvarjalnost.

V najbolj plodnih letih je morala z učiteljskim poklicem skrbeti za svojo eksistenco. Pravi, da je danes veliko več možnosti kot takrat, za umetnike v svobodnem poklicu. Ob upokojitvi je bil njen slikarski opus skromen. V bistvu je šele nastopila pravo slikarsko pot. S skromnimi prihranki in s skrbnim načrtovanjem pa si je privoščila tudi potovanja, na katera je odhajala (in še vedno odhaja) z nahrbtnikom na rami.

K razstavi

Številni obiskovalci, ki so si te dni ogledali njeno razstavo, kažejo na veliko zanimanje občinstva za njeno delo. Blizu jim je tematika ekologije. Blizu so jim Kornati, Bohinjsko jezero in druge podobe narave v modernistični, a velikem krogu dojemljivi likovni govorici. Avtorica, ki je opravila po razstavi nekaj vodstev, je obiskovalce najprej seznanila s svojo tehnologijo dela, ker meni, da ji šele to omogoča uresničiti njene likovne zamisli. Sicer pa pri slikanju izhaja iz vizije slike.

Ves ameriški zahod, pravi, je doživljala kot deželo Indijancev, obremenjeval jo je občutek krivice, ki se je zgodila temu ljudstvu. Z Indijanci se identificira kot Slovenka, tudi pripadnica ogroženega naroda. Ciklus host je posvetila padlim borcem, z njim pa je izrazila tudi misel na minljivost človeka, češ da bo vsa ta narava-hosta-ostala tukaj tudi potem, ko nje več ne bo... Eno sliko je posvetila gorskemu kmetu, (za razliko od nekaterih kolegov, ki posebno radi posvečajo svoja

Beli otok (polyacetat, 1969)

dela znanim umetnikom, kot na primer »Homage a Chagall«).

Njena generacija, tako se zdi, je že opustila slikanje, mnogi malo mlajši pa so že povedali, kar so imeli povedati. Ona, ki je pozno začela, šele zdaj uresničuje številne svoje zamisli. Morda ne dela s takšnim vehementnim zamahom, kot bi nemara lahko pri petindvajsetih, tridesetih, zato pa lahko črpa marsikaj iz izkušenj, ki jih prinaša življenje. Umetnosti pripisuje veliko družbeno vlogo.

Pravi, da danes, ko vse pogostejše slišimo govoriti o potrebi po duhovnosti, ljudje radi le-to zamenjujejo ali isto-vetijo zgolj z religijo. Duhovno dimenzijo življenja, ki naj bi bila vsem dostopna, pa predstavlja tudi umetnost.

Zato obsoja težnje po ukinjanju estetske vzgoje v šolah (hkrati pa kot nov predmet verouk v šolah).

Njena človeška občutljivost se odziva na pojave v družbenem življenju tudi danes. Kot pripadnico partizanske generacije jo žalijo očitki, ki se nasploh pojavljajo na njen račun.

Moja generacija

»Moja generacija,« pravi, »ni imela nič proti (nekrvavi) revoluciji, ker je verjela, da pride za njo pravični svet, v katerem bodo ljudje enakopravni. Na žalost pa iz vsega tega ni kaj dosti nastalo. Niso le partiji hoteli, da bi po vojni bilo vse drugače. Ljudje so nasploh verjeli, da bo z osvoboditvijo napočil lepši čas. V bistvu so vedeli bore malo

o marksizmu, vendar so od nove oblasti pričakovali obljubljeni.«

»Mislili smo, da je treba potrpeti in zategniti pasove, da bomo res čim prej prispeli tja, kamor smo bili namenjeni.«

Tudi če bi bili res vsi po vojni pomorjeni pravi vojni zločinci, ni opravičila za takšno ravnanje. In mi, preprosti borci nismo nič vedeli – še manj kot morda kakšna belogardistična družina, ki je imela med ujetniki svojce. Najbolj jim zamerim, da zdaj vsa ta umazanija leti na vse nas. Menim tudi, da so bili med nami še med NOB posamezniki, ki bi jim lahko rekli vojni zločinci, ki so ubijali civiliste in tudi svoje soborce. Ni pa mogoče reči, da je bil zaradi tega kar celoten NOB prežet

s takšnimi dejanji. Mislim, da je v gverilskih razmerah nasploh več možnosti, da določene psihopatske osebnosti pridejo na dan s svojimi mračnimi nagnjenji.«

Na partizanski čas jo vežejo osebni srečni spomini. V partizanih je našla svojega sopotnika in se poročila. Tam je pustila del svoje mladosti, del idealov. Tam, v tistem času in roških hostah so ostali pod rušami tudi nekateri njeni prijatelji.

Sama je že pred časom zapustila vrste zveze komunistov, vendar jo tudi današnji »penasti antikomunizem« moti. Meni, da je demokracija mogoča samo takrat, kadar priznamo drugim pravico do drugačnega mišljenja.

Žilava je. Premagala je hudo bolezen. Hodi v hribe, še

vedno načrtuje potovanja in slika. Že leta sodeluje v ekološkem gibanju. Nasilje proti okolju je po njenem mnenju največja grožnja človeštvu.

Ima oster jezik in — pogosto prav. Vendar si ne dela utvar in večkrat v pogovoru samokritično priznava, da ga je v življenju pogosto tudi polomila. Seveda, pravi, danes je to lahko ugotavljanje, ko je že mimo in ima človek za seboj izkušnje.

Srečen človek, si mislim, je Alenka Gerlovič. Nekateri ljudje pa vse svoje življenje ne pridejo do takšnih spoznanj in celo umrjejo v veri, da so imeli vselej prav.

Bojana Žokalj-Jesih

čala tik nad vodno gladino Gradašnice s polomljenim in prevrnjenim avtomobilom. Še sedaj mi neprijetno gomazi po udih, če se spominjam svoje prve zračne vožnje z avtomobilom. Zračne ladje gledam rad samo s tal, sam še nisem bil v aeroplanu.

Prvi obisk v Jarnikovi ulici za Bežigradom pri 11-letni deklici. Očeta poznam že dolgo. Napila se je precej sladkega malinovca in naravna posledica je bilo bruhanje, vročina in bolečine v želodcu. Slučaj je bil lahek in sem ordiniral Aquo carminativo. Imel sem smolo. Zahteval sem žličko za pregled grla. Medtem mi je oče nevede spodmaknil stol, da sem se vsedel na tla v vsej svoji službeni in učeni resnosti. Situacijo sem rešil na ta način, da sem se smejal s trebuhom in spravil v duet še zaskrbljenega inženirja. Prvi smeh nočoj. Drugi je sledil ob bolj tragičnem dogodku.

Prav v bližini drugi obisk. Vem da je bilo temno kletno stanovanje nabasano s podrtim in slabim pohištvo. V kotu je ležala neka 63-letna ženica. Srce je imela precej slabo in mučil jo je žolč. Dal sem ji injekcijo Pantopana, kakor je želela. Menda je bila mati nekega pisarja na Mestnem komiteju.

Precej časa sva porabila s šoferjem v temi z iskanjem v Hranilniški ulici. Vse številke so na notranji strani hiš, kar je menda bolj ugodno za nočne obiske. Mlada žena 25-letna mati enomesečnega otroka je imela Mastitis dextra z visoko vročino. Takih in podobnih mastitisov je zadnje čase zelo veliko. Prepričan sem, da temu ni kriva Ženska bolnica in vzorni red v njej, temveč miazmi v ozračju prve polovice 18. stoletja. Njen mož, uradnik CHZ je zatrjeval, da so se

ravnali strogo po navodilih visokega bolniškega foruma. Zaradi močnega abscesa se je verjetno znašla v bolnici, ker sem jo tja napotil.

V prelepo ljubljansko okolico. Skozi Zg. Šiško mimo male koseške cerkvice v Kamnogoriško ulico. Hiše precej raztresene in imaš pravo srečo, če najdeš te male, slabo obdelane, neometane bajtice, s kosom vrtička pred pročeljem. Bolnik je v našem primeru 3 in polletna edina hči delavca iz Lito- stroja.

Kakršna bajtica, takšno tudi stanovanje. Kuhinja gola. V kotu škaaf s pitno vodo. Zabojev s polomljenim stolom je bil sredi raz- jednih, lesenih, črvihih tal edino pohištvo. Skozi stranska vrata mi je prišel nasproti slabo oblečen, bled možakar 30 let, ki se je v slabi hrvaščini predstavil za očeta bolne deklice. Pelje me v sobo, kjer sta bili 2 postelji iz mehkega, neobdelanega lesa, precej oguljeni in zamazani. Rjuh nisem opazil nobenih, blazin tudi ne. Izpuh konjskih, grobo izdelanih kocov je kukala mala, radovedna glavica in me mirno in neboječe opazovala. Mati je bila v bolnici. Bila je prejšnji teden s svojo hčerkico, kakor sem razbral iz nejasne govorice suhljatega makedonskega Bolgara, v Vojvodini pri starših. Že z vročino se je pripeljala domov. Bajce ima tifus in je na Infekcijski kliniki. Pri deklici nisem opazil ničesar posebnega. Vročina in bolečine v želodcu. Pojedla je precej piškotov namesto kosila in to bo menda vzrok njene bolezn. Je pa pod kontrolo Infekcijske bolnice.

To stanovanje ima dva gospodarja. Kuhinja je skupna — čemu jo le rabijo? V prvi sobi stanuje Bolgar s svojo družino, v drugi pa stanujeta dva starejša moška, menda Bo-

sanca. Priznam, da takih stanovanj s takim pohištvo le redkokdaj vidim. Visok standard.

V Rožno dolino. Prav z nemirom sem opazoval visoka, mračna drevesa ob srebrno beli Večni poti, kamor je begalo zaspano oko za ožarjenim reflektorjem. Vse mirno, tiho, skoro se človek boji tega pošastnega miru in si oddahne, ko zagleda luči nekeje proti Viču.

24 letni ekonom je najemnik majhne, lepo opremljene sobe. Menda mu je hčerka gospodarja stanovanja zelo naklonjena, kot sem opazil. Fantu so izdrli zob v zobni ambulanci in sedaj ima okoli rane zelo oteklo in boleče dlesno. Prišel pa je iz bolnice pred nekaj dnevi, kjer se že dalj časa zdravi za Tbc pulm. et pleuritis. Ordiniral sem kombinirane praške. Dal sem mu tudi napotnico za kliniko, ker si je želel tako. Doma je nekeje iz Dolenjskega.

In sem šel na zadnji obisk v Stransko vas pri Bokalcu. H komu, sem pozabil. V temi se je belil gmotasti sklop Bokavškega gradu. Pod njim je enakomerno brnel motor našega Amerikanca in v lahnem loku zavil ob Gradaščici proti gozdu. Motril sem zapuščeni mlin ob vodi. Cesta postaja ožja. Pozorno sem opazoval tek vode, ki je tedaj zaradi zadnjega deževja narasla in nejasno klokotala v tolmunih. Rahlo se vzpenjamo v ostrem ovinku. Naenkrat zagledam pošastno zevajočo vdrtno na moji strani. Z grozo v očeh zavpijem: luknja v cesti! V naslednjem trenutku moja prva zračna ekskurzija ob strmem bregu 8 — 10 m navzdol k vodi. Mislim nisem na nič. Nejasen občutek moreče tegebe v prsih. Dih mi je zastal. Imel sem občutek da plavam v ozračju, kar se ne bi smelo

zgoditi. Vrtoglav obrat. Hipna nezavest. Vse je postalo temno in nejasno. Bolečina v levem čelu in temenu. Znajdem se na notranji strani strehe v pošastni temi. Šofer na meni. Edina misel, ki se mi je jasno zaiskrila v glavi: ven iz zapora, proč od tukaj za vsako ceno. Nikjer izhoda. Iščem, tipam s sunkovitimi gibi po oknih, vratih.

Bil sem brez orientacije. Počasi se oblikujejo misli. Voda, lahko utoneš. Bencin, lahko zogleliš, ven, ven! Dotipljam se do odprtine. Z nadčloveško močjo sem splezal skozi ozko luknjo in otipal kolesa avtomobila na vrhu. Torej je avto prevrnil, zato se vrata niso dala odpreti. Še nekaj hipov blaznega nemira in sedim ob robu ceste. V hipu se spomnim na svojega najmlajšega sina, fantička ljubkega obraza, ki ga bom še videl. In pričem se krčevito smejeti, nezadržano in razdraženo. Vidim šoferja, ki se plazi za menoj. Bolečina v glavi je bila vedno hujša, toda me ni razburjala, ker sem presrečen, da sem ušel smrti. Počasi se privlečeva do Viške opekarne. Obveščeni po telefonskem poročilu so prišli reševalci in milica. Ostudna pot nazaj do nesreče. Vidim kot strahotno žrelo manjkajoči kos ceste, nezavarovan, prežeh da te potegne v globino. Pod snopom žarkov električne svetilke zagledam kovinsko pošast s temno ječo in navzgor obrnjenimi nogami, mirno počivajoča v globini, naslenjeno ob drevo. Nejasno klokotanje vođe kot zoprni opomin na hladne valove. V bolnico nisem hotel. Bilo je ob dveh, ko sem na pol zavesten prišel domov. Nesreča se je zgodila popolnoma.

Tako sem tisto noč končal nočne obiske.

Konec

Borci NOB mesta Ljubljane so se pripravljali javno zoperstaviti nekaterim nameram

Tako so zadnji teden prejšnjega meseca rekli na seji komisije za negovanje tradicij NOB pri mestnem odboru ZZB NOV Ljubljane, na kateri so obravnavali neupravičene zahteve po odstranjevanju spomenikov NOV, preimenovanju šol, trgov in ulic ter ukinjanju praznikov, ki imajo osnovo v NOB.

Člani komisije so menili, da je povsem nesmiselno in hudo krivično preimenovanje šol, ulic in trgov poimenovanih po borcih in borkah NOV, ki so v času okupacij naše domovine padli v boju za osvoboditev. Njih ne bremenijo povojne zablode zato jim ne smemo odvzemati priznanj, ki so jih dobili s poimenovanjem ustanov, ulic ali trgov.

Borci NOV mesta Ljubljane mislijo, da se takšne pobude porajajo v skupinah, ki obnavljajo medvojno miselnost in oblike delovanja belogardizma in domobranstva, prevzemajo pa jih nekatere

stranke Demosa in skušajo preko svojih članov – po demokratski poti – spraviti v obravnavo in uresničitev. Če že morajo v obravnavo potem mora biti ta javna, zahtevajo borci NOV, odločitve pa se morajo sprejemati po enakem postopku kot so bila sprejeta imenovanja. V obravnavi pa le močnejša dokazila lahko pripeljejo do sprememb.

V zraku je slutnja, da se bo hotelo Ljubljani odvzeti naziv – mesto heroj. Ljubljana je bila s svojo OF in uporom proti okupatorju edinstven primer v svetu in je zato povsem upravičena na takšen naziv. Začelo pa se je že s skrivnim podiranjem spomenikov na Poti spominov in tovarištva. Ali to nakazuje poizkus izničenja zgodovinskega pomena PST? Ali je sovraštvo do uporne Ljubljane tako slepo, da se želi ta objekt odstraniti kljub njegovemu nespornemu ekološkemu in rekreativnemu name-

nu? Borci NOV menijo, da je podiranje spomenikov enako požiganju knjig, ki je barbarško početje.

Kam na primer uvrstiti predlog, da se v Ljubljani preimenuje Trg osvoboditve? Na to ni mogoče pristati. Osvoboditve ni mogoče zankati niti spremeniti v nekaj kar ni bilo v interesu slovenskega naroda.

Vse takšne namere, ki so tudi odraz nekulture, lahko borci NOV mesta Ljubljane dvignejo v javno zoperstavljanje in zagotovo pri tem ne bodo sami.

Na seji komisije pa je bilo sprejetih tudi nekaj predlogov, ki naj bi jih občinski odbori ZZB NOV mesta Ljubljane uresničevali v skladu z razmerami v njihovih občinah. Dali naj bi pobudo, da ustrezna služba občinske uprave sporoči šolam, kako naj ravnajo, če pride do predlogov o preimenovanju šol. Dajo naj tudi pobudo, da pri izvršnih svetih občin, name-

sto odmrlih odborov podpisnikov družbenega dogovora o varstvu in vzdrževanju spomenikov NOB, ustanovijo odbore za varstvo in vzdrževanje spomenikov naravne in kulturne dediščine. Občinam naj tudi priporočijo, da pri zavarovalnici zavarujejo spomenike, ki so izpostavljeni ljudskim slabostim iz različnih obud, pa tudi take, ki jih lahko poškodujejo naravne nesreče.

Komisija pa je občinskim organizacijam ZB NOV tudi predlagala, da prevzamejo skrb za organizacijo vsakoletnih prvonovembrskih žalnih slovesnosti ob grobovih in spomenikih žrtev fašističnega nasilja in da se dejavno vključijo v praznovanje 27. aprila, ki bo imel (verjetno) odslej dvojni pomeni: poleg ustanovitve OF slovenskega naroda tudi in predvsem pomen vstaje slovenskega naroda. Obe zadevi naj bi postali, po razpustitvi SZDL, redna dejavnost organizacij ZB NOV, vsled česar so ZZB NOV upravičene to dejavnost strokovno ovrednotiti in vključiti v predlog za pomoč iz občinskega proračuna.

Stane Koman

Kip naj vrnejo na staro mesto

Slovenske sekcije borčevskih organizacij NOV na Goriškem, Združenje aktivistov osvobodilnega gibanja na Goriškem, Slovenski interniranci II. svetovne vojne na Goriškem in Slovenski antifašisti goriške pokrajine so poslali protestno pismo zaradi odstranitve kipa Josipa Broza Tita iz Slovenske skupščine predsedniku slovenske skupščine g. dr. Francetu Bučarju in predsedniku slovenske vlade g. Lojzetu Peterletu.

V pismu navajajo, da je odstranitev kipa maršala Tita le enostranska ocena njegovega dela in nadaljujejo:

»Želimo, da bi se kip maršala Tita vrnil na svoje mesto. Država naj ne išče pravnih poti, ampak naj vsak počaka, da nas, borcev, ne bo več med živimi! Maršal Tito ni bil samo naš voditelj ampak vrhovni poveljnik in strateg partizanskih enot oziroma oboroženih sil Jugoslavije v sklopu zaveznikov Anglije, Amerike, Francije in Rusije v II. svetovni vojni in izšel iz nje kot zmagovallec. Po njegovi zaslugi si je republika Jugoslavija pridobila ugled v svetu. Bil je humanist in voditelj protiblokovske politike. Predvsem pa je bil naš voditelj; in naša preteklost, ki je krojila sedanost, je zapisana s krvjo padlih vsega naroda, ki je bil s Titom.

Brez NOB ne bi danes obstajala svobodna, demokratična in suverena slovenska država, ampak podaljšek Hitlerjeve Nemčije, ter bi v skupščini na mestu maršala Tita visela zastava s kljukastim križem.

Pismo podobne vsebine so naslovili tudi Milanu Kučanu, predsedniku predsedstva Republike Slovenije.

Jože Oblak

NOB ni bil državljanska vojna

Odbor združenja borcev NOV v KS Kodeljevo, združuje 392 svojih članov in je v občini Ljubljana Moste-Polje med 18-timi združenji številčno najmočnejša. Na seji odbora 4. 10. 1990 smo poleg rednih programskih nalog in aktivnostih razpravljali tudi o nekaterih vprašanih negativnega odnosa nove oblasti in političnih strank združene v DEMOS-u do zgodovinskega pomena NOB in njenih udeležencev.

Borci NOV ne moremo sprejeti očitkov in obtožb za povojna dogajanja, niti tezo, ki se nam vsiljuje o državljanski vojni. Udeleženci NOB smo se v usodnem trenutku italijanske-nemške okupacije leta 1941 ter obsodbo slovenskega naroda na uničenje, odzvali klicu OF in šli v boj proti okupatorju v globoki veri in zavesti, da bijemo bitko za obstoj in svobodo slovenskega naroda.

Borci NOV smo se vedno dejavno vključevali v družbenopolitično življenje v KS Kodeljevo in širše v slovenskem prostoru. Tu

di naš prispevek v procesu demokratizacije in odnos v slovenski družbi ni zanemarljiv. Zato ne moremo sprejeti neobjektivnih kritik, ocen in nepriznavanja legitimnosti NOB in njenih pripadnikov. Pričakovali smo, da se bodo z razvojem demokracije in demokratičnih odnosov v slovenski družbi tudi pogledi in stališča do zgodovinskega pomena NOB sami od sebe po logiki zgodovinske resnice umirjali in normalizirali, vendar temu ni tako. Zato smo prisiljeni javno protestirati in zavracati vse poizkuse razvrednotenja in negiranja pridobitev NOB v zgodovini slovenskega naroda. Naš protest je namenjen vsem tistim nosilcem politike v strankah DEMOS-a in predstavnikom slovenske vlade na čelu z g. Peterletom, ki niso sposobni ali pa nočejo priznati, da je narodnoosvobodilna borba vrednota in temelj suverenosti slovenskega naroda in slovenske državnosti.

Borci NOV podpiramo vsa prizadevanja za razvoj demokracije in demokratičnih odnosov ter so-

žitja med različno mislečimi, podpiramo in se zavzemamo za narodno pomiritev, ne pa tudi za spravo, spravo pomeni, da ena stran odpušča, druga stran pa skesano odpuščanje sprejema. Taka sprava bi pomenila izenačenje udeležencev NOB s tistimi, ki so priznali in sprejeli okupatorsko oblast. To za nas borce ni sprejemljivo. Spravni proces se je za nas borce začel že takoj po osvoboditvi leta 1945. Vojna in povojna generacija je živel v miru z drugače mislečimi. Naši otroci niso vzgojeni k sovraštvu do naših med-vojnih nasprotnikov. Priznamo, da so se dogajale nepravilnosti v povojnem obdobju, te pa so prizadevale tudi nas borce NOV, zato smo do teh pojavov imeli tudi kritičen odnos.

Borci kot aktivni udeleženci NOV odločno zavracamo trditve, da je NOB bila državljanska vojna, to je odkrit napad s ciljem razvrednotenja NOB in poizkus izenačiti borce NOV s pripadniki izdajalskih formacij bele garde in domobrancev, ki so presegli in

služili okupatorju. Resnice o NOB slovenskega naroda ne moremo in ne bomo zbrisali, zapisane so v svetovni zgodovini veličastnega in pravičnega boja antihitlerjevske koalicije proti nacifašizmu.

Borci NOV podpiramo stališča, sklepe in aktivnosti, ki jih je sprejelo republiško vodstvo ZZB NOV Slovenije v obrambi pridobitev NOB in pravic njenih udeležencev v okviru družbenega varstva, ki je zagotovljeno z ustavo in zakonom.

Zato še posebej podpiramo stališče in zahtevo, da tudi nova slovenska ustava opredeli zgodovinski pomen NOB in zagotovi družbeno varstvo njenih udeležencev.

Sestavljalci vsebine nove slovenske ustave morajo to radi ali neradi sprejeti resnico, da brez OF, NOB in partizanskega boja proti nacifašizmu ne bi Jugoslavija, ne Slovenija pridobila mednarodnega priznanja za prispevek v skupnem boju in zmagi nad nacifašizmom. Odbor združenja borcev NOV Kodeljevo

Anton Korošec

Spotikanje ob imena šol

Obveščeni smo, da je bila na seji skupščine občine Novo mesto, sprejeta pobuda delegata iz šol, da se pristopi k preimenovanju šol, ki so poimenovane po enotah NOV Slovenije. Osnovna šola na Grmu je poimenovana po 15. diviziji NOB, ki je bila tudi ena izmed izključno slovenskih divizij v kateri je bilo 65% njenih aktivnih udeležencev – partizanov Dolenjcev iz vrst kmečke, delavske mladine in intelektualcev.

Predsedstvo skupnosti borcev 15. udarne divizije NOVJ je na svoji seji, dne 9. 10. 1990 med drugim tudi obravnavalo preimenovanje šol, ki so poimenovane po enotah NOV Slovenije. Ugotovilo je, da tisti, ki se sedaj spotikajo ob imena šol, ki nosijo imena po enotah NOV Slovenije, niso naklonjeni tradicijam NOB in si žele, da bi bilo vse kar je povezano s tradicijami NOB in velikega narodnoosvobodilnega boja Slovencev za svojo svobodo, zbrisano. Nočejo torej priznati dejstva, da mi danes te svoje svobode in suverenosti brez tega narodnoosvobodilnega boja ne bi imeli. Predsedstvo skupnosti borcev 15. udarne divizije NOV, je sprejelo odločno stališče, da vsi taki poizkusi preprečijo. To pa ni stališče Predsedstva, temveč je to tudi odločno stališče borcev in bork NOV vseh 10. slovenskih partizanskih enot, ki so vključene v sestav 15. udarne divizije NOV.

Prepričani smo, da bo Predsedstvo skupščine občine Novo mesto, storilo in prevzelo pobudo, da se delegatom vseh treh

zborov skupščine občine Novo mesto, ponudi nov predlog in da se ne pristopi k realizaciji pobude za preimenovanje šol po enotah NOV Slovenije.

Zdi se nam, da ni potrebno ponovno dopovedovati, da je bil narodnoosvobodilni boj najsvetlejšje obdobje zgodovine Slovencev in da so izročila tega boja last vsega slovenskega naroda. Brez tega boja Slovenci ne bi imeli svoje državnosti in suverenosti. Našo državnost so med narodnoosvobodilno vojno potrdili Odposlanci slovenskega naroda na svojem zasedanju v Kočevju od 1. do 3. oktobra 1943 in na zasedanju Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta v Črnomlju 19. in 20. februarja 1944. Iskrenost, tovarištvo in pogum so tiste vrednote, ki so pozitivne v vsakem programu šole doma in v svetu. V današnjem času se nam zdi, da je gotovo treba reševati druga pomembnejša vprašanja in naloge!

Nekateri iz koalicije, ki imajo večinski glasovalni stroj, hočejo razveljaviti sklepe, ki so bili sčasoma sprejeti ob poimenovanju šol po enotah NOV Slovenije.

Ali bomo prišli tako daleč, da bomo pri vsaki menjavi garniture, ki je na oblasti morali vse spreminjati od simbolov, tiska, šolstva itd. do ustave. Vse to vodi v nesrečo, ki bi bila usodna za ves Slovenski narod.

**Predsedstvo
Skupnosti borcev
15. udarne div. NOVJ.**

Lahko se branimo

Že precej dolgo se v pismih bralcev sobotne priloge Dela vleče polemika med Francijem Strletom in njegovimi nasprotniki pod naslovom: Kaj je Kardelj v resnici napisal? Na bojišče so pisali »povabili« tudi narodno herojinjo Miro Svetina-Vlasto, pa priznanega zgodovinarja Dušana Bibra, ki naj bi bil »Strletova zvezda stalnica« in še mnoge druge, na primer Borisa in Zdenko Kidrič, Anteja Novaka itn.

V teh meglenih jesenskih dneh večkrat mislim na Strleta, nekdanjega poklicnega novinarja TV 15. V srcu čutim, da smo ga vsi zapustili. Šibajo ga z vseh strani, on pa uporno odbija udarce, čeprav je sam med levi v areni. Občudujemo ga in hkrati pomilujemo. Njegovih kritikov je iz dneva v dan več, sredstev ne izbira, Strletovi prijatelji pa molčijo.

Ni pa Strle edini, ki od nekdanjih junakov NOB ne dobi podpore. Tu so Mira Svetina, Bojan Polak, Boris Kidrič, Lado Ambrožič... Tudi sam sem med njimi. V pismih bralcev v Delu, 31. julija 1990 sem objavil prispevek z naslovom: Prosim nadškofa še za eno mašo. Naj citiram uvod in konec pisma:

»Kot iz žarečega vulkana bruhajo iz dneva v dan izjave prič

o tajnih srhljivih pomorih leta 1945 v raznih krajih Slovenije. Kot bi bila moja domovina eno samo prostrano grobišče! Grozno!

Čeprav sem bil oficir, sem za ta grozodejstva zvedel zelo, zelo pozno. Še največ takrat, ko sem po Dolenjski zbiral podatke za knjigo Po sledovih črne roke... V nadaljevanju opisujem, kako so domobranci v noči od 27. in 28. januar 1944. leta v gradu na Lisičjem pri Ljubljani postrelili devet barjanskih deklet in žena, deseta (še živeča Angela Kumše) pa jim je pobegnila. Med umorjenimi je bila tudi Franciška Štrumbelj, vdova (njen mož je umrl v internaciji), ki je zapustila osem mladoletnih otrok.

»Zaključek: Na televiziji in v časopisih spremljam vesti o spravi mašah Vse to le nad domobranci grobovi. Gospod nadškof dr. A. Suštar, prosim vas za mašo Kozlarjevi gošči ali v gradu na Lisičjem. Zaradi enakopravnosti med pomorjenimi.«

Jeseničanka Marija Vodišek, ki živi v Ljubljani, je to pismo uporabila za napad na NOB in osebno name, čeprav jo ne poznam in o njeni družini nikoli nisem napisal niti stavka. Vsa moja dela imenuje »zmazke«, napisane v času »zavajanj, laži, potvar-

janja...« Objavila je v Demokraciji in ne v Delu.

Z lahkoto sem bralcem dokazal (v dvomesečnem boju), da ima ta gospa kritičarka bujno domišljijo. Vsako njeno pismo vsebuje kup neresnic. Že v prvem pismu mi je zagrozila s sodiščem. Kmalu nato mi je njen odvjetnik poslal opozorilo... Ker se čuti

Ohranimo slovenski republiški grb in zastavo s peterokrako rdečo zvezdo – simbola NOB

V zadnjem času se pojavljajo v tisku razni predlogi, po črnega panterja do bele, modre in rdeče barve brez peterokrake rdeče zvezde, kar naj bi simboliziralo novo slovensko zastavo.

Prav tako republiška komisija za ustavna vprašanja zavzeto pripravlja osnutek nove slovenske ustave, v kateri bosta, poleg načel in določil o slovenski državi in narodni suverenosti, gotovo predlagana tudi republiški grb in slovenska zastava.

Za nas, udeležence NOB, pridetja v poštev le dosedanji republiški grb in zastava s petokrako rdečo zvezdo.

Ta simbola dolgoletnega protifašističnega boja in NOB sta v koprski občini zgodo-

vinska pridobitev nepopisnega trpljenja, naporov in 1100 padlih borcev ter žrtev nacifašističnega nasilja, s krvjo priborjene zmage nad okupatorjem in njegovimi izdajalskimi pomagači. V naši občini ni bilo belogardistov in domobrancev. Bili pa so razpiti fašisti, nemški hlapi, ki so sejali nasilje in smrt nad našim ljudstvom. Za nas je pomenila OF uresničitev stoletnega hrepeneja za dosego naše narodne in socialne osvoboditve.

Povsem upravičeno lahko trdimo, da se je prav na tem območju v NOB kovalo med Slovenci, naprednimi Italijani in tudi Hrvati bratsko medsebojno sodelovanje in tovarištvo.

Naj v ilustracijo prestanega trpljenja omenimo podatke, da so nacifašistični okupator in njegovi pomagači odpeljali v ječe, internacije in nemška koncentracijska taborišča nad 1000 ljudi iz naše občine. Mnogo jih je umrlo v edinem taborišču smrti v Italiji v Rižarni pri Sv. Soboti v Trstu, samo v nemškem taborišču Mauthausnu pa 46.

Menimo, da ni mogoče spustiti z droga slovenske in italijanske zastave s peterokrako zvezdo, saj je bilo to ozemlje, po težkem povojnem boju leta 1954 priključeno Jugoslaviji; z začrtano dokončno državno mejo z osimskimi sporazumi z republiko Italijo pa leta 1975.

Zaradi tega podpiramo in se

pridružujemo objavljeni Izjavi Društva piscev zgodovine NOB Slovenije (Delo, 5. julija 1990), v kateri je nazorno, argumentirano in zgodovinsko utemeljeno, naj se ohrani slovenski republiški grb. V tem grbu zajemajo morje, Triglav in petokraka zvezda resnične simbole svobode naše slovenske dežele. Zastava, rojena v ognju velikega in enkratnega narodnoosvobodilnega boja slovenskega in drugih jugoslovanskih narodov, je gotovo zanjo prav tako dragocena pridobitev.

**Zveza združenj borcev NOV
občine Koper
za Mario Abram**

Korotanska bolečina

Ob 70 letnici Koroškega plebiscita je Muzej NO Maribor v univerzitetni knjižnici pripravil predavanje prof. Janeza Stergarja zgodovinarja, raziskovalca in sodelavca ljubljanskega instituta za narodnostna vprašanja: Koroški plebiscit in sedemdesetletij po njem. Pokrajinski arhiv Maribor pa v razstavišču Arhivum razstavo o Koroškem plebiscitu pod avtorstvom Emice Ogrizek in ki bo odprta do 20. novembra.

Razstava vsebuje največ letakov, plakatov, propagandno gradivo z naše in avstrijske strani in omogoča vpogled v način tedanjega boja za volilne glasove.

Prof. Janez Stergar je uvodoma razgrnil svoj pogled na Koroški plebiscit in pri tem predstavil kratko bibliografijo o temeljnih plebiscitnih vprašanjih na naši in oni strani Karavank, poudarjajoč, da le-ta dovolj določno prikazuje okostje plebiscitnega ozadja. Tudi novejša raziskovanja ali pa dela v temeljnem spreminjanju dosedanjega spoznanja o plebiscitu. Vendar pa je opozoril, da slovensko zgodovino pisje na naši in sosednji strani s svojimi spoznanji s težavo razbija vkalupljene mišljenjske vzorce o samem plebiscitu. Se pravi o njegovi zasnovi in izidu. To se še posebej kaže, kako se tudi v Avstriji z velikimi naporii utirajo pravo spoznanje o tem v njihovih šolskih učbenikih.

K temu so »prispevale« svoj delež nemška nacionalistična propaganda prek svoje

publicistike, ki je značaj Koroškega plebiscita potiskala vedno bolj na obrobje, kar zadeva slovensko stran, medtem ko ga je s svoje vedno povečevala. O tem zgovorno govorijo naslednji podatki, ki jih je navedel razlagalec: Leta 1846 naj bi živel na ozemlju, ki je postalo pozneje cona A 66.480 Slovencev, leta 1880 60.551, čez deset let pa 59.978 in leta 1919 samo še 50.837, leta 1981 pa je avstrijska statistika naštel samo še 17.000 živečih Slovencev. V verodostojnost podatkov in poštenost pri štetju seveda dvomimo.

Poleg tega je skozi desetletja bilo več dokumentarnih primerov nasilja, groženj, strukturalnih nasilij in še česa.

Potem, ko so se morale jugoslovanske oborožene sile po odločitvi Medzavezniške komisije umakniti iz plebiscitne cone I, so se še kako povečale možnosti avstrijske plebiscitne propagande, ki je imela razvejano organizacijsko mrežo in močno denarno podporo. Pri tem se je zelo »odlikovala« avstrijska socialdemokratska stranka, ki je zastopala nemške interese.

Kakšna je bila plebiscitna propaganda?

Nemška stran je še kako spretno znala izkoriščati jugoslovanske slabosti, apelirala je na Koroško domovinsko zavest, nedeljivost Koroške, pomen Celovca in Beljaka kot gospodarske središči, prednost republike (Avstrije) pred monarhijo (Jugoslavija). Nadalje, da vojaške obveznosti ni. Nemška stran je tam-

kajšnje kmete strašila pred konkurenco rodovitnega Banata, poudarjala kulturne razlike med Korošci in Srbi in sožitje med Nemci in Slovenci. Prištejemo k temu še, da je 28. septembra 1920 koroški deželni zbor v Celovcu izjavil, da bo varoval nacionalne posebnosti slovenskega prebivalstva na Koroško. Tako je zagotavljala tudi Avstrijska socialdemokratska stranka.

Kaj pa z naše strani?

Med drugim niso upoštevali socialno strukturo in spremenjeno politično razpoloženje po prvi svetovni vojni. Prezrli so nevarnost avstrijske socialdemokratske stranke, ki je februarja 1919 dosegla na volitvah prav na Koroškem 49,59% in bila pomemben dejavnik pri svojem nadaljnjem delovanju. Kot protiutež bi ji lahko bila jugoslovanska socialdemokratska stranka z delovanjem a so ji agitacijo omejevali. Pravzaprav je bilo še več drugih ponesrečenih razlogov. Razen tega je poleti leta 1919 zasedla koroško cono I Jugoslovanska vojska, (srbska) ki je bila leto dni pod jugoslovansko upravo. To pa je pomenilo premalo časa, da bi se v njej posamezne stranke tudi utrdile. Vojska se tudi ni priljubila tamkajšnjemu slovenskemu življu.

Po besedah prof. Janeza Stergarja je v zadnjem desetletju toliko prijav, da v dvojezičnih šolskih vrtcih ne morejo sprejeti vseh prijavljenih otrok. Uradne statistike pa govorijo o stalnem upadanju pripadnikov slovenskega jezi-

ka, kar pa ni res. Slovenske časopisne naklade na Koroškem gredo v tisoče izvodov, 50.000 jih posluša slovenski program celovškega radia. Tudi izobraževalna struktura današnjih koroških Slovencev je v mnogih primerih zelo visoka. Med njimi so renomirani profesorji, doktorji znanosti, znanstveni raziskovalci, ugledni umetniki različnih zvrsti.

Kljub takšnemu izboljšanju pa bi bilo po mnenju prof. Janeza Stergarja čimprej odpraviti sklepe iz Karadžordževa iz septembra 1978.

Na Koroškem so 70 letnico Koroškega plebiscita praznovali sila slovesno in razkošno, saj so za prireditve v tistih dneh baje iz proračuna odmerili okoli 10 milijonov šilingov. Na osrednji slovesnosti povezana s svečano sejo deželne vlade v Celovcu je dr. Jörg Haider zopet podčrtal, da so Slovenci pred 70 leti dali prednost državljanstvu pred narodnostjo in da je takrat 40% slovensko govorečih prebivalcev Koroške dalo svoj glas Avstriji. Po njegovem stališču Koroški plebiscit ne pomeni germanizacije, ampak praznovanje svobodne odločitve državljanov samoodločba.

V tistih dneh so na celovski univerzi pripravili simpozij na temo: »Stari nacionalizmi – Nova Evropa«. Pri tem so zavzeto sodelovali koroški Slovenci. Dogodek bi lahko označili kot protiutež avstrijskonemškemu praznovanju Koroškega plebiscita.

Prevarantski Koroški plebiscit ostaja korotanska bolečina.

Drago Miklavc

Srečanje na Limbarski gori

Zadnje septembrsko soboto je bilo praznično za borce, aktiviste in pohodnike po poti spominov NOB občine Domžale, ki so prišli peš ali se pripeljali od daleč in blizu na tovariško srečanje, ki je bilo pri spomeniku na Pristavi pod Limbarsko goro. Slavnostna govornica na srečanju je bila Dragica Kolenc, predsednica občinskega odbora ZZB NOV občine Domžale, ki je obudila spomine na dogodke iz časa NOB v teh krajih in se dotaknila sedanjega časa, kako živimo v nemiru in strahu. Sledil je krajši kulturni program nato pa tovariško srečanje na vrhu Limbarske gore.

Jože Novak

Izvajanje programa občinske organizacije ZZB NOV Radovljica

Po daljšem premoru so se konec septembra sešli v Radovljici predstavniki krajevnih organizacij Zveze borcev NOV. Pod predsedstvom Slavka Staroverskega so ocenjevali izvajanje programa občinske organizacije s posebnim poudarkom na novonastale razmere po spomladanskih volitvah. Menili so, da je v večini primerov v navezovanju stikov z novimi oblastmi stanje zadovoljivo. Treba je reči, da je pluralizem zajel tudi borčevske vrste, zato ni bistvenih ovir pri iskanju stičnih točk. Tudi na občinski ravni ni nobenih posebnih problemov. V dogovoru z najodgovornejšimi predstavniki občinske skupščine in izvršnega sveta bodo ustanovili novo komisijo za borce in VVI. komisijo za grobišča in spomenike NOB. Posredovana je tudi informacija o kraji oz. poškodovanju nekaterih spominskih plošč; storilce namreč še vedno iščejo. Domenili so se tudi o ustanovitvi komisije za informiranje, ki naj bi skrbela za posredovanje zgodovinskih dejstev in utemeljenih resnic o dogodkih med NOB in po osvoboditvi.

Občinski odbor si je zastavil med drugim tudi nalogo, da naveže stike za razgovore s predstavniki v občinski skupščini zastopanih strank zavoljo izvajanja programskih načel in reševanja problemov, ki utesnejo nastati zlasti na področju socialno zdravstvenih zadev borcev in VVI. Beseda je tekla tudi o vprašanju vojne oškodnine bivšim taboriščnikom in o novi slovenski ustavi v kateri naj bi dobila svoje mesto NOB, kot je to predložil RO ZZB NOV Slovenije. Na sestanku so predstavniki zahtevali, da se bolj kot doslej jasno in nedvoumno slovenska javnost obvesti o izdajalski vlogi domobrancev pa tudi o vseh anomalijah in napakah, ki so jih zakrivali partizani z argumenti, ne pa s podtikanjem, čemur smo pričali v sredstvih javnega obveščanja.

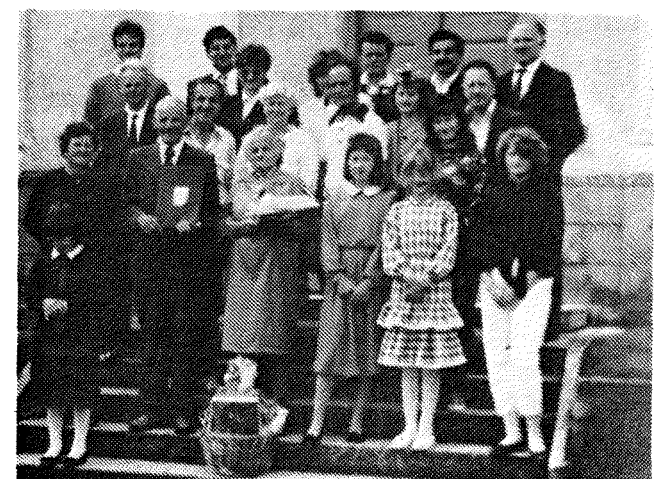
jr.

Zlatoporočnica

Pred nedavnim sta Marija in Franc Rožič, po domače Hrenova iz Vrhpolja pri Moravčah praznovala zlato poroko. Marija ima 79 let, France pa samo 77 let. V letih od njune poroke je bilo veliko dogodkov, ki so jima veselili in grenili življenje. Bila so leta vojne, strahu, odrekovanja in žalosti, vedno pa leta trdega kmečkega dela. Z dobro voljo in ljubeznijo pa sta premagala vse. Franc je bil udele-

ženec NOV od avgusta 1943 pa do konca vojne, borec Šlandrove in Gubčeve brigade ter Zavskega bataljona. Bil je ranjen in se zdravil v bolnišnici v Kočevskem Rogu. Za zasluge je prejel odlikovanje red zaslug za narod. Na srečo sta oba še zdrava, dela pa jima ne zmanjka. Želimo jima še mnogo zdravih let.

Tekst in foto: N. J.

Vedno več idej in pobud

Poleg tekočega izvajanja redne dejavnosti v novih pogojih dela, so organizacije ZRVS na območju občine Trbovelj tudi na področju lastnega strokovnega usposabljanja enako kot doslej, če ne še bolj aktivni, pri izvajanju in realizaciji sprejetega letnega programa za letos.

Ugotavljamo, da z izvolitvijo novega, oziroma novih vodstev ZRVS – kontinuiteta dela ne samo da ni popustila, temveč so v praktičnem delu našli nove rešitve in popestrili delo na vseh področjih dejavnosti. Direktnih pogovorov, pobud in idej je vse več.

Med drugim so uvedli novost tudi pri organizaciji in izvedbi takoiimenovanih taktično orientacijskih pohodih. V nedeljo, dne 7. t. m. so že tretjič in hkrati zadnjič priredili pohod

v tem letu. Razen članstva, so se ga lahko udeležili še njihovi družinski člani. Ogledali so si posamezne delovne točke in se ob zaključku prihoda in po toplem obroku hrane udeležili tovariškega srečanja. To dejstvo in pa pester spored pohodov so posledica vse številnejše udeležbe na njih, tako rezervnih starešin kot njih svojcev, oziroma drugih občanov.

Prednost takega ravnanja od strani organizatorjev pohoda je, da tovrstne akcije postajajo zanimivejše, srečujejo se znanci in poglobljajo prijateljstva, pohodniki se sprostitjo od vsakodnevnih napetosti, hkrati pa spremenijo okolje in uživajo v naravi, ob tem pa si povečujejo oziroma utrjujejo telesno kondicijo in doživljajo nova spoznanja ter zanimivosti. Vse skupaj je to zelo koristno – tu-

di iz aspekta obrambne vzgoje prebivalstva, kar je lahko ugotoviti že po vsebini le-teh. To so predvsem hoja, orientacija, ogled in razstava orožja, praktično delo s sredstvi ABKO, streljanje z AP in novo puško GM iz Velenje – Gorenja, ter z lokom, seznanitev z uporabo CZ v občini, pogovor s poslaneci nove republiške Skupščine in Revirjev in še nekatere druge aktivnosti na primer: ogled priprave raznih vrst ognja v naravi, priprave in poskušanje hrane (gozdnih sadežev, zelišč in podobno), s pripravo, peko, izdelavo pripomočkov (mizic, klopi itd.) Skratka doživljamo marsikaj zanimivega in poučnega. Takšna pestrost omogoča tudi sodelovanje s taborniki, planinci, ekologi, predvsem pa s pripadniki enot TO in CZ oz. z njihovimi poveljstvi (štabi). Omeniti moramo tudi dejstvo da je za tisto, za katere so pohodi zaradi hoje prenaporni, oz. jih ne zmorejo – ob vsakem prehodu organiziran prevoz (tudi do posameznih delovnih točk) na kraj dogajanj. To-

krat je za vedro razpoloženje na Mrzlici poskrbel še ansambel »Sončna stran«.

Iz vsega opisanega je moč ugotoviti, da so se organizatorji pohoda, med katerimi izstopajo predvsem predsednik strokovne komisije pri Predsedstvu OK ZRVS Jože ČIBEJ, predsednik OK ZRVS Trbovlje Bojan ŠOPER, sekretar Franci LOŽINA ter Janez GRICAR in kajpada tudi Mici ŠOSTER, ki je že peto leto zapored tehnični sekretar te organizacije.

Na kraju moramo znova poudariti, da zaradi opisanega angažiranja na področju strokovnega usposabljanja niso zapostavljena področja drugih dejavnosti, recimo organizacijsko kadrovskih zadev, družbenih dejavnosti, propagande, tekmovalno področje in drugi. Vse te aktivnosti bodo do konca leta še povečane, oziroma se bodo stopnjevale vse do organiziranih tradicionalnih prireditev ob letošnjem Dnevu OS, ki se bodo zvrstile tudi letos.

Rudi Matko

Prijeten izlet

Čez eno leto bo minilo 50 let odkar je Jelovica s svojimi visokimi, ravnimi smrekami, dišečimi travami in z vso svojo prostrano lepoto dala dom in zavetje borcem za svobodo.

Organizacija ZB NOV Škofja Loka nam je omogočila srečanje v Jelovici na Vodiški planini, kjer je tudi dom »Partizanski dom«.

Ob takšnem srečanju dobi beseda »tovariš« spet moč resničnega prijateljstva in zaupanja. Niso še zamrli spomini na leta, ko smo bili mladi, in ko je v tej lepi Jelovici pokalo in so umirali naši fantje. Srce zadrhti ob občuteno zapeti partizanski pesmi ob spremljavi harmonike. Bil je res zelo lep dan!

Malo smo bili sicer razočarani, ker nam v »Partizanskem domu« niso mogli pripraviti skromnega kosila. Toda ALPLES nas ni pustil na cedilu in pripeljali so nam zelo okusno hrano. Če pa smo jedli na košenih mizah/kolenih in sedeli na smrekovih vejah je to le še bolj spominjalo na tiste čase, ko je bila poleg take mize in stola še puška.

Vsi, ki smo preživeli ta lep dan na Vodiški planini si želimo, da se dobimo spet!

ZB NOV Česnjica

Srečanje strelskih veteranov

V organizaciji SZS in OSZ Postojna je bilo v Postojni in na strelišču v Kazljah pri Sežani že osmo srečanje strelskih veteranov »90«. Istočasno je bil to memorial Sitarja, Ravbarja in Apata, v spomin na dolgoletne strelske delavce in strelce, iz Kranja, Sežane in Celja, ki so letos preminuli.

Srečanja veteranov se je udeležilo 70 strelcev iz 25 slovenskih mest, zanimivo da je bilo največ tekmovalcev iz Primorsko-notranjskih občin, dočim iz Dolenjske ni bilo prav nobenega.

Veterani so nastopali v trapu (Kazlje) ter z zračno in MK puško in pištolo, ženske nad 35, moški nad 50 let.

Največ uspeha so imeli tekmovalci iz Kranja, ki so osvojili šest kolajn (Cerne in Frelih po tri) Ormož in Kamnik po štiri, Sežana in Ptuj po tri itd.

Najstarejši tekmovalec je bil J. Andrijašič (Postojna), ki je bil star 77 let, domačini so mu izročili poseben pokal.

Vsi udeleženci so tako kot že vrsto let prejeli posebna priznanja Jure Paršiča iz Ljubljane, znanega strelskega delavca in strelca. Najboljši posamezniki v vseh disciplinah in kategorijah pa so prejeli lepe nagrade, ki so jih darovali obrtniki in Postojnska podjetja.

E. Progar

XXV. zborovanje slovenskih zgodovinarjev

Naporni trije dnevi v Prekmurju

Migracija Slovencev – Občni zbor društva – O pouku predmeta zgodovine

Zveza zgodovinarских društev Slovenije, Zgodovinarško društvo za Pomurje in Skupščina občine M. Sóbota so ob pomoči Republiškega komiteja za kulturo ter Republiškega komiteja za raziskovalno dejavnost in tehnologijo pripravili letošnje 25. zborovanje slovenskih zgodovinarjev, ki je potekalo od 2. do 3. oktobra v Murski Sóboti. V treh dneh je sodelovalo okrog 400 udeležencev.

Migracije Slovencev

Prvi dan srečanja je v uvodu dr. Bogo Grafenauer najprej opredelil pojem migracije v zgodovini ter nato predaval o srednjeveških migracijah na Slovenskem. Za njim so svoj del prispevali še: dr. Ignacij Voje (Preseljevanja in njihov vpliv na spremembe našega etničnega prostora v turškem obdobju), dr. Marjan Drnovšek (Izseljevanje Slovencev v tujino do 2. svetovne vojne v luči dosedanjih raziskav) ter Matjaž Klemenčič (Slovenski izseljenci v ZDA). Kasneje so z referati sodelovali še: Jasna Fischer (Notranje migracije v sloven-

skih deželah od srede 19. stol. do 1. svetovne vojne), Jenő Rácskay iz Madžarske (Migracije prebivalstva Železne županije v obdobju dualizma 1867–1914), France Kresal (Koncentracija delavstva v revirjih in industrijskih centrih v Sloveniji med obema vojnama), Zdenko Čepič (Notranje migracije po letu 1945), mag. Andrej Vovko (Izseljevanje iz Primorske med obema vojnama) in Aleksej Kalc (v sodelovanju z mag. Majdo Kodrič) Izseljevanje iz Beneške Slovenije.

Občni zbor ZZD

Potekal je v sóboškem hotelu Diana, kjer so potekale tudi vse ostale aktivnosti zborovanja slovenskih zgodovinarjev. O dejavnostih v dveh letnem obdobju (od 1988. na Ptuj) je poročala predsednica društva dr. Darja Mihelič. ZZD Slovenije šteje 1.200 članov, ki so vključeni v deset področnih društev po vsej Sloveniji: Ljubljansko, Gorenjsko, društvo Severne Primorske, Južne Primorske (bilo je ustanovljeno lani), Koroške, Maribora, Celja, Ptuja

(leta 1993 bo proslavilo stoto obletnico ustanovitve), Dolenjske in Posavja ter Pomurja. Tu je še Muzejsko društvo Škofja Loka in Muzejsko društvo za Belo krajino (lani je praznovalo 40-letnico obstoja). Delegati iz društev so vključeni v izvršni odbor na republiški ravni, ki deluje v 4 sekcijah: za gospodarsko in družbeno zgodovino, za sodobno zgodovino, za krajevno zgodovino ter v šolsko sekcijo (za pouk predmeta zgodovina). ZZD Slovenije

Spominek na srečanje zgodovinarjev v M. Sóboti – iz glinene izdelan predlog za grb mesta Sóbota

izdaja tudi dvojje glasilo: Vasilij Melik je urednik »Zgodovinskega časopisa«, Maja Žvanut pa »Kronike«. Delegati so predsednico društva dr. Darjo Mihelič potrdili še za naslednji dve leti.

O Prekmurju

Drugi dan zborovanja je bil posvečen Prekmurju. Dr. Jože Smej je predstavil srednjeveško zgodovino M. Sóbote in štiri variante za grb mesta Sóbote. Sodelovali so še: Irena Šavel (Najstarejša poselitev Prekmurja), Endre Gyimesi z Madžarske ((Madžarski viri o zgodovini Prekmurja), Janez Balažic (Prekmurje kot ozemlje umetnostnih importov), Ivan Rihtarič (Prebivalstvo Okrajnega glavarstva Ljutomer v letih 1880–1910), Albina Luk-Nečak (Manjšinsko vprašanje na območju Prekmurja, Porabja in avstrijske Štajerske), Franc Kuzmič (Stranke v Prekmurju med vojnama) ter Metka Fujs (Značilnosti madžarske vojaške in civilne uprave v Prekmurju v 2. svetovni vojni).

O pouku predmeta zgodovina

Najzanimivejši je bil razgovor o strokovnih pogledih in željah pri pripravi novih vsebin pouka zgodovine. Za uvodničarko dr. Darjo Mihelič je bil prvi »izzivalec« dr.

Peter Vodopivec, ki je opozoril na prepuščenost učiteljev zgodovine samim sebi in lastni iznajdljivosti, saj so še vedno brez učbenika za predmet zgodovina tako v osnov-

lah za pouk zgodovine, ki so skupaj s šolarji brez učbenika. Sledile so številne pripombe in republike – omenimo pa le še učiteljico Nušo Kern, ki je iz svoje dolgoletne

Dr. Darja Mihelič, predsednica ZZD Slovenije

ni, kakor tudi v srednji šoli. Marjanu Muhiču iz Velenja je teorija dr. Vodopivca bila všeč le toliko, ko gre za teorijo, a sami nimajo kaj pametnega vzeti v roke pri pouku (priročnikov, učbenikov ali avtentičnih zgodovinskih virov pa ni). Drugi »izziv« je ponudila Prvenka Turk z republiškega Zavoda za šolstvo, ko je tudi opozorila na 500 učiteljev v osnovnih šolah in 300 učiteljev v srednjih šo-

učiteljske prakse »pobožno zasposila«: učni načrt za pouk zgodovine vnesti že v 5. razred osnovne šole ter predpisati potrebni obseg znanj za osnovnošolca in srednješolca. Zadnji dan pa je bil za vse udeležence sproščen, čeravno tudi naporen: organizatorji so pripravili ekskurzijo po Prekmurju z zaključnim piknikom v Moravskih Toplicah.

Filip Matko

Začenja se šesto leto uspešnega življenja univerze za tretje življenjsko obdobje

Kam sodijo?

V kulturo, v izobraževanje ali kam?

Čeprav je lansko šolsko leto obiskovalo predavanja v 27 skupinah približno 350 slušateljev – odraslih, mladih, malce manj mladih in tudi starejših in čeprav delujejo po principu samoorganiziranja na univerzi za tretje življenjsko obdobje že šesto leto, se zdi, da ta družba potem, ko enkrat zapustimo redne šolske klopi, ni (v nobenem od svojih uradnih resorjev vsaj) zainteresirana za doizobraževanje državljanov. Tako bi se dalo pač soditi po tem, kako gluha je za izoblikovanje nekakšnih konkretnih parametrov za konkretno finančno pomoč univerzi za tretje življenjsko obdobje.

Res je, da se je delo za izobraževanje odraslih in starejših ljudi vsa ta leta ne le

obdržalo, ampak razveseljivo razvilo v neformalno in socialno-psihološko nadvse zanimivo obliko človeškega družjenja ter učenja; hkrati pa je tudi res, da očitno pri tem početju sodelujejo ljudje, ki so do te mere entuziastični in požrtovalni, da ob delu pozabljajo, kako zelo bi se lahko njihova dejavnost razmahnila, ko bi jim priskočila na pomoč še država.

Alijana Šantej, ki v domu starejših občanov v Šiški nekako »drži vse niti« medsebojnega obveščanja, nam je v pogovoru povedala, da večina slušateljev, ki so obiskovali tečaj jezikov, zgodovine, kreativnega pisanja, književnosti, slikarstva, računalništva in drugih, letos nadaljuje z delom v svojih skupi-

nah. Poleg tega pa so vpisali v nove, začetne tečaje 84 slušateljev tako, da ne morejo delati nikakršne »reklame« več za svoje dejavnosti, ker so prostorske in drugačne organizacijske stiske postale za delo, ki temelji na dobri volji in volonterstvu, prehude.

Že če bi univerzi za tretje življenjsko obdobje uspelo dobiti v mestu Ljubljani (za začetek) nek centralni prostor za sedež, bi jim bilo nadvse olajšano. Zdi pa se, da vsem tem, ki jim je znanje in učenje ostalo ljubo vse življenje, primanjkuje agresivnosti, da bi se v kateri od mestnih občin zdrenjali na kakšno prioriteto listo za vsaj kolikor toliko spodobno sobo.

Res je, da slušatelji v dogovoru s predavatelji poravnajo njihove učne ure, res je tudi, da vsaka skupina zase in zahvaljujoč svoji iznajdljivosti pride do ustreznih predavalnic, kjer gostujejo (po vsem mestu), toda že zdavnaj se je izkazalo, da je UTŽO (to

skrajšavo bom uporabljala še naprej) veliko več kot le učenje. Alijana Šantejeva pravi, da postajajo slušatelji posameznih predmetov kompaktne skupine, ki skupno organizirajo številne izlete, (npr. v Francijo, če študirajo francoščino...), ekskurzije in predavanja na zahtevnejše teme. Tisti, ki obiskujejo predavanja iz umetnostne zgodovine, odhajajo na ekskurzije po poteh umetnostne klasike, slikarji prirejajo razstave... Slušatelji kitajščine so se na primer po štirih letih, (tako ugotavljajo empirično), že sposobni pogovoriti s pravimi Kitajci v kitajščini... Nekaj skupin, ki so začutile skupne afinitete, si je samoorganiziralo skupni seminar v Novem gradu. Ljudje se zbližujejo, zvedavost poglablja njihova medsebojna prijateljstva in v ta krog se neločljivo povezujejo tudi predavatelji.

UTŽO se je pridružila tudi številnim drugim za udejanjenje »projekta Metelkova«, saj vsi skupaj upajo, da bo ob ustreznih vztrajnosti prišlo do njegove postopne realizacije in, da bo tam prostora dovolj tudi zanje.

Letos je za posamične interese nekaj malega prostora le še pri predmetu književnost in pri predmetu računalništvo, sicer pa upajo, da bodo uspeli organizirati tudi predavanja iz umetnosti ikobane in lutkarstva. Morda bodo organizirali tudi novo skupino za umetnostno zgodovino in skupino za kulturo govora...

O vsem tem (tistim, ki jih seveda zanima), se kaže pozanimati pri prijazni socialni delavki Alijani Šantej v šišenskem domu starejših občanov. Za konec povejmo le še to, da so novo šolsko leto začeli s skupnim srečanjem slušateljev v dvorani ljubljanske univerze, kjer jih je pozdravila pobudnica in predsednica te univerze dr. Ana Mlakar, nato pa so poslušali predavanje Julijane Strajnar O zvočni podobi slovenske ljudske glasbe.

B. Ž. J.

Pomagamo že uveljavljeni prireditvi za otroke

Deseti grafični bienale

Galerija Božidar Jakac in osnovna šola Jože Gorjup iz Kostanjevice na Krki razpisujeta že, lahko bi rekli jubilejni, 10. grafični bienale jugoslovanskih otrok. Na njem lahko sodelujejo otroci – učenci osnovnih šol vseh republik in pokrajin, kakor tudi otroci narodnostnih manjšin, ki živijo v Jugoslaviji.

Poslani grafični listi ne smejo biti starejši od treh let in morajo biti samostojne stvaritve otrok, lahko pa jih izdelajo tudi skupine otrok. Prireditelj bo izdal katalog razstave s potrebno dokumentacijo in z repordukcijami, ki jih bo določila žirija. Vse poslane grafike bodo vključili v sklad stalnega grafičnega kabineta, ki so ga ustanovili ob 1. grafičnem bienalu in jih organizator ne bo vračal. Rastavo poslanih del bodo pripravili predvidoma septembra ali oktobra prihodnje leto.

Vsi, ki želijo sodelovati na bienalu naj pošljejo svoje grafične liste najkasneje do 25. aprila 1991 na naslov Galerija Božidar Jakac, Grajska cesta 45, 68311 Kostanjevica na Krki.

n. č.

Ob peti knjigi Ivana Krefta

Minilo je pet let od smrti enega najbolj vidnih in vsestransko angažiranih političnih aktivistov tako v predvojnem kot v povojnem času – Ivana Krefta. V zadnjih desetih letih je slovenska publicistika dobila pred Kreftovo smrtjo tri, po njej pa še dve deli pod zgovornim in za Kreftovo delo tako značilnim naslovom – Spori in spopadi. Slovenija vsekakor ne premore političnega aktivista takega kova in take vsestranske dejavnosti, kot je bil Ivan Kreft. Njegovo politično delo se ni omejevalo zgolj na Slovenijo in Jugoslavijo, pač pa je seglo tudi v Španijo za časa državljanske vojne, in v Nemčijo, kjer je Kreft med drugim okusil tudi sadove hitlerjevske justice.

Doma je Kreft namenjal težišče svojega predvojnega dela snavanju protifašističnega gibanja, v podobi ljudske fronte, kmečko-delavskega gibanja in Zveze delovnega ljudstva Slovenije kot predhodnice poznejše Osvobodilne fronte. Ivan Kreft je bil pri svojem delu

– občuten delež tega dela je bil namenjen kmečkemu vprašanju – vse preveč samonikeln ljudski v najbolj zlahtnem pomenu besede, da bi se dal vpreči v ojesa prepogosto sektaške in nemalokrat zapovedano enoumne politike partijskega vodstva. Odtod njegovi večni spori in spopadi.

Pred kratkim je v samozaložbi avtorjevega sina izšla peta knjiga Sporov in spopadov, v kateri Kreft razkriva ozadja zloglasnih dahauskih procesov, pojave takojmenovanega trockizma v Sloveniji in biča zgrešeno sektaško politiko partije na vasi.

Cim bolj se oddaljuje obdobje, ko je Ivan Kreft s svojo ostro in neusmiljeno kritiko buril duhove na Slovenskem in brez strahu odkrival tabu za tabujem povojne politike vladajoče partije, tembolj se večja vrednost in aktualnost njegovega boja za pravico in demokracijo, proti sektaštvu in birokraciji.

D. K.

Izšla je avgustovsko-septembrska številka Borca

Justicija, boginja pravice

Tale naslov je sposoben iz pesmi albanskega-kosovskega pesnika Basrija Čapriqija, enega štirinajstih kosovskih avtorjev, katerih poezijo tokrat v št. 8–9 revije Borec predstavlja Jaša L. Zlobec slovenskemu bralcu. Splah tokrat literaturo (pesmi ter proza Mirana Jarca) zavzemajo dobro tretjino prostora v reviji, kar je primerno ravnotežje drugim, zgodovinopisju neposredno namenjenim prispevkom.

Zdi se, da naslov pesmi na nek način tudi uokvirja vse prispevke k zgodovini, saj so naravnani na vprašanja okrog dachavskih procesov, na vprašanja obravnave obdobja po letu 1948 ter na Prežihove izjave o Ksaverju Mešku. V sklop tovrstnih prispevkov lahko štejemo tudi besedilo dr. Jureta Mrzela o nerazumljivem molku (ob dokumentih in spominskih pričevanjih o Ludviku Mrzelju).

»S plahim in obotavljivim potekom scenarija o dogajanjih po vojni, povezanih s političnimi procesi, so začele v javnost prodirati tabuizirane teme in v sedemdesetih letih je prišlo na vrsto tudi vprašanje golotoške tragedije. Začelo se je zelo previdno, z ob-

časnimi objavami književnih pričevanj (Branko Hofman, Cvetko Zagorski itd.) in nato v obliki reportažnih prikazov neposredno prizadetih...» Tako uvodoma Martin Mencelji niza vprašanja o početjih z informirobirci in terja, naja zgodovinarji odkrijejo resnico o takratnih dogajanjih. Huduje se ko pravi, da so slednji doslej to delo odpravili na stran, sklicujoč se na nedostopnost dokumentacije. Koliko jih je bilo dejansko pozaprth in mučenih? Enajst ali dvanajst tisoč, ali morebiti petinpetdeset ali delo šestdeset tisoč, kot trdi Dedier? Je šlo v večini primerov za verbalni delikt? Kako in po kakšnih kriterijih naj bi se lotili strokonega pregleda dogodkov iz onih dni? O tem se sprašuje v svojem prispevku Martin Mencej.

Milica Strgar piše o dr. Alešu Stanovniku in času ter ljudeh okrog njega, Vlado Habjan pa je zapisal besede v spomin na pokojnega Ladislava Kiauto.

Veliko je branja v tej dvojini številki Borca; avtorici teh vrst pa so še posebno stopile v ospredje pesmi kosovskih pesnikov, ker so, čeprav le z drobc, predstavljeni v tako velikem številu.

B. Ž. J.

S poznopoletnega in zgodnjejesenskega jadrnanja po jadranskih otokih (2)

Med turizmom, družbeno stvarnostjo in zgodovino

Na Rabu, Pagu in Golem

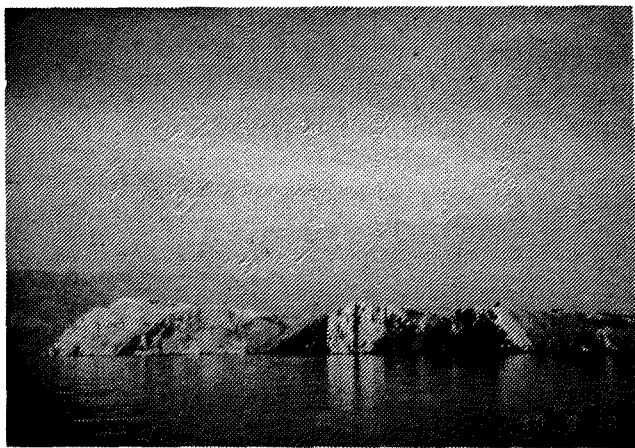
Večerni program rabskih poslav je teklen sproščeno in na rivo se je steklo poleg prebivalstva tudi vse, kar je še ostalo zapoznelih turistov. Najbrž so na tisti večer ohranili res lep spomin, saj so Rabčani praznovali tudi stoletnico svojega turizma in so

Goli ni goli pa tudi taborišče za informbirojevce ni edina groza

Morje mirno, kurz 330. Dobro jutro, nam zaželijo že tretjič pred poročili z radia Hrvaške. Potem pa smo mo-

letih, kolikor je odprt za javnost, obiskali že številni novinarji in turisti, sem ter tja tudi kateri od preživelih prvih povojnih kaznjencev – ibejevcev. Videli smo že tudi televizijsko reportažo zagrebške TV, pa nam je bilo vseeno nekam nelagodno. Potem smo zagledali oranžno tablo z opozorilom: »Približevanje otoku bližje od 300 metrov ni dovoljeno«. Čudili smo se temu, ko vendar »že vsakdo lahko gre tja«. Pluli smo pa vseeno naprej – in spet srečali prepovedno znamenje. Tokrat je bilo to navzdol obrnjeno narisano sidro, kar pomeni, da se ni dovoljeno zadržati. Mi pa še kar naprej. Z daljnogledom smo ujeli stavbo med zelenjem, kjer so na terasi sedeli neki ljudje. Zdaj se je že tudi odprl pogled na pristanišče, brezhibno urejeno za pristajanje manjših in tudi večjih ladij. Vpluli smo s pol vozla hitrosti. Na pomolu so trije ljudje čistili girice iz mreže, sicer pa ni bilo žive duše. Na obali smo zaprepašeni zagledali veliko tablo s skico otoka in pozdravom v vseh svetovnih jezikih. Wellcome torej? To velja tudi za nas, smo se malo spogledali in šli z barke na kopno. Voda v pristanišču je kristalno bistra, betonske poti, ki vodijo v borov gozd na otoku pa so videti kot premi-

ka, v teh treh letih dodobra namnožili, po grmovju in šikari se leno pasejo ovce. V zdravstvenem centru preplašeno odskočim, ko za vrati zdravnikove sobe zagledam rentgen (resda starinski, pa vendar, pravi pravcat aparat) in za razvijanje slik potrebne naprave. Človek bi pričakoval, da bo izza predelne stene zdaj, zdaj stopil zdravnik. Ampak ga ni. Ni zdravnika, ni kaznjencev in tudi ne njihovih paznikov. Na tem otoku ni nobenega prebivalca več! Videti pa je tako, kot da je eksplozija nevtronske bombe ugonobila vse ljudi, neživa znamenja njihovih zemeljskih početij pa pustila. Tam je celo veliko mesto za potrebe cca 3000 ljudi, tam so ceste, javna razsvetljava, agregat, črpalke in naprava za predelavo slane v sladko vodo, tam so iz klesanih kamnov zidane trdne palače, ki spominjajo na višek musolinijevske arhitekture, tam so ogromna, gromozanska družbena sredstva, ki so že tri leta na milost in nemilost prepuščena vandalizmu obiskovalcev. Ne morem vam dovolj zgroženo predočiti, kako lahko tudi v mirnem času pustoši človeška roka. Table električne napeljave v veliki, večnadstropni kaznilnici s parketiranimi sobami, so izruvane iz sten, sem ter tja je izruvan

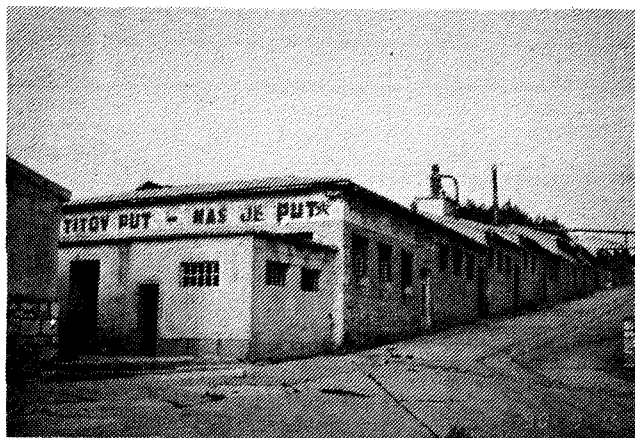

Goli »s primerne razdalje«

se hoteli posebno izkazati. Pri več šankih so se kar na prostem sukali kuharji in pripravljali slastne ribice, natakarice pa so neutrudno raznašale še vroče pečene slaščice, ki so »preglasile« celo vonj morja. Vsi lokalčki so bili odprti, pa tudi galerija, kjer si je bilo mogoče ogledati pregledno razstavo Zlatka Kauzlarića – Atača, enega od članov znamenite skupine Biafra iz začetka sedemdesetih let; nekaj dni pred proslavo so se iztekli tudi nadvse razgibani Rabski glasbeni večeri, s katerimi skuša to mesto tako domačinom, kot turistom približati kulturo iz centrov.

Ogledovali smo si razstave, poslušali petje pevskega zbora, uživali v čudovitem ognjemetu in – spet našli teme za nerganje. Banalni problemček je postal najti stranišče. Že malo bolj resen problem je bil najti droben spominek, ki bi ne bil iz kontingenta »šverc-komerc« robe iz Tajvana in Singapurja, pa tudi ne »klasična« šatuljica z nalepljenimi školjkami. Nazadnje, ko smo se spravljali na barko, da si v sosednjem zalivu poiščemo mirnejši koticček za spa-

rali ven in ven poslušati takšno in drugačna razglabljanja o verouku v šoli. Sploh smo imeli tisti dan smolo, saj (morda je bilo to slučajno) so bile številne teme naravnane na vprašanje vere in družbe. Prav posebno me je razkuril gospod, ki je v neki kontaktni oddaji govoril o svoji osemčlanski družini in njenem sozvočju, pa, da si družine, ki res ljubijo otroke, uredijo tako, da mati ostane doma, pa da je splav res ena moralna packarija, ki si ga privoščijo samo brezvestne ženske. Komu naj bi se bila pritožila nad takšnim lamentanjem? S privolitvijo ostalega dela ladijske ekipe sem radio ugasnila. Nekaj časa je bil blažen mir. Na obzorju se nam je s prvimi obrisi prikazal Goli. Spet sem prižgala radio in – še kar naprej so govorili o družini, religiji, splavu in teh stvareh. Neka gospa, ki je (še vedno v kontaktni oddaji) skušala povedati svoje stališče o tem, da ima ženska vendarle pravico reči kaj o sebi in svojem telesu, preden bi o tem odločali drugi, je »pogorela« pod težkim topniškim obstreljevanjem samih gospodov, kate-

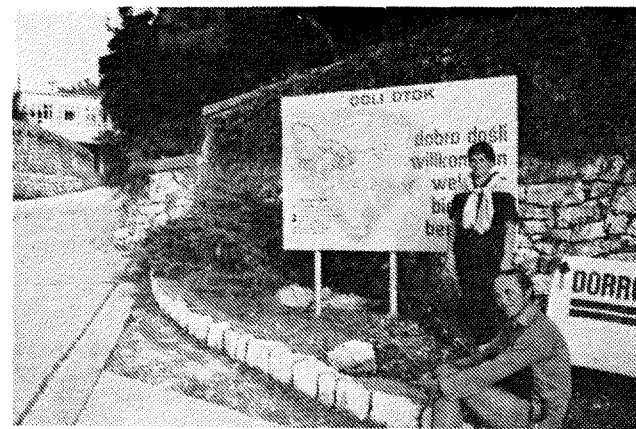
Pogled na prazne delovne dvorane – na tisoče kvadratnih metrov

nje, smo ugotavljali, da se v vsej lepi fešti nihče niti z besedico ni spomnil rabskega taborišča v času minule vojne. Tako je to, glave v pesek in hajd v lepšo prihodnost.

Ce naj bi se po jutru dan poznal, smo morali vstati zgodaj in se odpraviti naprej. Kam? Naokoli in na Goli.

rih eden je končno ugotovil, da bi bilo spet vse lepo in prav, če bi ženske že končno spet lepo ostale doma – in delale svoje. Spet smo se izključili iz te »martrunge« in si z daljnogledom začeli ogledovati otok, na katerega smo bili namenjeni.

Vedeli smo, da so ga v treh

Na otok strahov in razsula vabi v luki dobrodošlica v svetovnih jezikih

šljeno urbanistično dejanje za turistične potrebe.

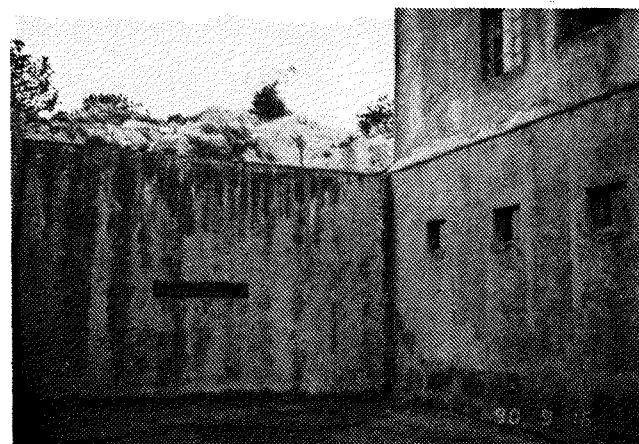
Za ovinkom pade teza o turističnih prizadevanjih kot pokošena. Stopimo skozi nekakšen uradni fabriški vhod. V čuvajnici nikogar, v drugih lepo z linolejem obloženih prostorih – tudi nikogar. In gremo naprej po cesti. In zagledamo tovarne, hale, cel klanec velikanskih delovnih industrijskih hal – praznih. Na betonski cesti odmevajo naši koraki, velikanska železna vrata delavnic škripljejo v vetru. Na nekem počelju se še žari napis »Titova pot – naša pot.« Odpiramo vrata, vstopamo, izstopamo, hodimo, hodimo. Cel dan. Iz tovarniških objektov nekdanjega »poduzeča Velebit« do kompleksa zdravstvenega doma, od onod številnih prebivališč kaznjencev – pravih pravcati zidanih blokov v nadstropjih, s terasami, stopnišči, sobami, parketi, vhodnimi dvoranami, obloženimi z marmorjem... Cel dan. Čudimo se in čudimo. Okrog nas skačejo zajci, ki so se, osamljeni prebivalci oto-

tudi parket. Na tisoče šip na oknih je porazbitih, kamnite obloge nekdanj lepih vhodov okrušene, stikala izruvana...

Je res moč strašne preteklosti golotoških prebivalcev do leta 1964 tako zavaladala nad otokom, da se ga ne bo nihče usmilil? Je res treba, da vse dragoceno in z družbenim denarjem zgrajeno, kar je bilo vloženo v kaznilniški kompleks KPD Rab na Golem še v sedemdesetih in osemdesetih letih, propade v bestjalnostih našega balkanizma?

Sedla sem v senco borovega gozda in res prav poparjena premišljevala, koliko je ta miniaturna sicer podoba Jugoslavije zdaj? Je vic v tem, da vsakdo potrga še kar se da in gre? So zaman sadili tisti bivši – mnogi nedolžni – te bore, da so zrastle v gozd?

Tam doli pa je modro morje, kot ogledalo gladko. In po njem se je v luko prav tiho priklatila turistična barkača Faraon. Le kaj razlagajo vsem tem turistom, ki jih zdaj vlačijo tod naokoli? Navsezadnje tistih prvih naselbin

Kaznilniško dvorišče za »težje primere«. Del zarezetkanega hodnika je edini, ki je na tem otoku še danes zaklenjen. Baje so tam zadaj podzemne samice

taborišča ibejevcev že zdavnaj ni več – če bi jim recimo – hoteli razkladati kaj o naši zgodovini. Kaj jim torej pripovedujejo? Ko smo zvečer

Tudjmanove besede, ki v vsaj ni več – če bi jim recimo – hoteli razkladati kaj o naši zgodovini. Kaj jim torej pripovedujejo? Ko smo zvečer

Cestna mreža na otoku je imenitna. Vse drugačna od kamnite poti, ki so jo morali vsak dan meriti prvi politični zaporniki

v pristanišču na barki tiho povečerjali, sta se od nekod prikazala dva stražarja »celega otoka«, ki sta nam prijazno povedala, da restavracijo, (ki je v sezoni odprta od devetih do šestih), poleti obišče tudi do 800 turistov na dan!

Eden od mojih sopotnikov na naši barki je imel na tem otoku zaprtega očeta pet let. Bil je mali človek, nobena »večja živina«, obsojen pa za veleizdajo domovine. In svet se vrti naprej. Šli smo tja do starega kamnoloma in z roba gledali dol v tri do štiri metre globoko luknjo. Sonce je pripelalo za vrat in lahko smo si predstavljali, kako je bilo že brez mučenj peklensko.

Ampak to, kar je na ogled danes, je zapuščen sodoben kompleks kaznilniškega mesta, ki bi se lahko, najbrž z majhnimi investicijami spremenilo v živahen turistični kraj, s številnimi prelepimi zalivi, s senco borovcev, ki bi le tako dobili svoj življenjski smisel.

Še smo hodili od hotelske zgradbe za obiske do uprav-

ugasnem. Kar je preveč je pa preveč. Komaj sem jo odkurila na morje, da se malo odpočijem od svojega lastnega slovenstva, že me tukaj zasipajo s podobnim. Zlezem v podpalubje in ležerno polistam po sveži reviji. Toda tudi tam se mi ne obeta nič boljšega: vame gleda z mrkimi očmi na zauzdanem konju jahajoči Vuk Drašković, ki spet goni svoje.

Moji prijatelji – morjeplovci so možje tehničnih znanosti in se mi z njimi ni treba kaj dosti pogovarjati o politiki. Kljub temu pa me pogledajo malce nejeverno, ko si med ogledom mestne cerkve v Pagu, na otoku Pagu, ogledujemo izboženo tloris mesta »sa predlozima za promjenu imena ulica i trgova«. Kaj to ne pomeni prinašanja politike v cerkev? Ja. Pa to ni prav!? Naj ne bi bilo... in se spet nehamo pogovarjati o politiki. Pa tudi: lepota zgodnjejesenskega potepa nekam obledi, kljub temu, da smo v majhnem zaselku na otoku Pagu zagledali

KPD so zapustili, odnesli lažje stvari, za seboj pa pustili družbeno lastnino – in celo nekaj dokumentacije o poslovanju

nega kompleksa, pred letom ali dvema so (da bo ironija še večja) pred vse te objekte namestili lične table z vžganimi napisi kaj je bilo kje...

In ko na barki odprem radio, spet ni glasbe. Le klene, odločne in privzdignjene

prekрасne kozje mehove, ki so jih ravno napolnili z vodo, da jih pripravijo za vinsko trgateg in, kljub temu, da je morje še vedno prečudovito modro.

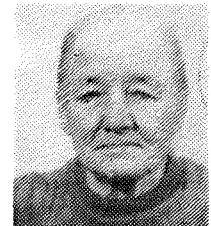
Bojana Žokalj-Jesih

MERCATOR – ETA – ŽIVILSKA INDUSTRIJA
KAMNIK

Ivan Pungartnik

Konec lanskega leta smo se na Lovrencu na Pohorju poslovili od Ivana Pungartnika, rojenega leta 1908 v Slovenjgradcu. Junija 1941 je bil aretiran in zaprt v Begunjah, nato je bil odpeljan v Dachau in Mauthausen.

Albina Gabrič

Pokojna Albina Gabrič se je rodila leta 1910 v Ločah pod Bohorjem v številni kmečki Grilčevi družini. Leta 1936 se je priženila na Garičevo domačijo v Prebkojce pri Gorenjem Leskovcu. Ves čas NOB je aktivno sodelovala z OF terena bivšega okraja Senovo-Blanca, zlasti kot aktivistka AFŽ in obveščevalka. Od Gabričeve mame, ki je rodila 10 otrok smo se poslovili na Senovem.

Marija Mrdavič

Julija smo se poslovili od Marije Mrdavič iz Javorja pri Črni na Koroškem. Njeno družino je okupator izgnal leta 1941 v Srbijo, kjer so bili do konca vojne. Pokojna Marija je pokopana v Črni.

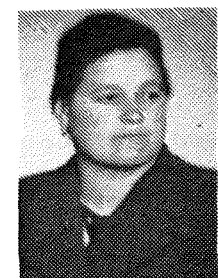
Marija Salobir

Septembra smo pospremili na zadnjo pot članico ZB Sentjur pri Celju Marijo Salobir, rojeno leta 1900. Med NOB je po svojih močeh pomagala s hrano, oblečili in drugim potrebnim materialom iz trgovine. Bila je dobra in predana obveščevalka. Borce je obveščala o premiku sovražnika na terenu. Terenci so se oglašali tudi v njeni hiši in dajala jim je dragocene informacije.

Mihael Praprotnik

V Razboru pri Slovenj Gradcu je umrl Mihael Praprotnik starejši, po domače Ledinek. Rojen je bil leta 1926. Kot aktivist med vojno je bil večkrat za vodiča, borcem je pomagal s hrano, domači terenci in kurirji so mu zaupali odgovorne naloge. Po vojni je bil aktiven pri obnovi domovine.

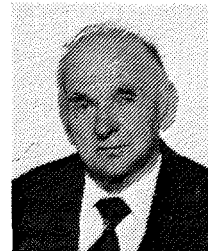
Ana Hadolin

Junija je umrla Ana Hadolin, rojena Planinc 1908, leta v Zagorju ob Savi. Solo je obiskovala v Zakrižu pri Cerknem, leta 1936 se je poročila v Zabukovico pri Zalcu. Od julija 1943 je sodelovala z NOB, maja 1944 pa se je skupaj z možem aktivno vključila v NOB in delala v ambulanti.

Jože Primožič

Rojen je bil leta 1919 v Bistrici pri Trzinu. Leta 1944 je vstopil v Gorenjski odred. Po reorganizaciji je ostal v Koroškem odredu do konca vojne. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod. Umrli je avgusta in pokopan je v Križah.

Jernej Hribar

Sredi septembra smo se v Zgornjem Tuhinju poslovili od aktivista Jerneja Hribarja, rojenega leta 1910. Kot vsa njegova družina je tudi Jernej začel sodelovati z NOB že leta 1942. Od ustanovitve partizanske bolnice Lipa je bil zadolžen kot obveščevalec za prenašanje pošte in oskrbo ranjencev. Tudi po vojni je bil aktiven pri obnovi požganih domačij, prejel je več odlikovanj in pohval.

Ivan Vavtar

Na šentlovenskem pokopališču smo se septembra poslovili od Ivana Vavtarja, rojenega leta 1923, doma iz Zabajke pri Veliki Loki. Izučil se je za mizarja. Med NOB je vstopil v 1. bataljon brigade Ivana Gradnika v kateri je bil do osvoboditve. Prejel je več priznanj in odlikovanj.

Elica Kogoj

Krajani in člani ZB Dolenja Trebuša smo se julija poslovili od Elice Kogoj, rojene leta 1913. Kot otrok je okusila prvo svetovno vojno, med drugo vojno se je po razpadu Italije vključila v NOG. Bila je članica AFŽ in Rdečega križa.

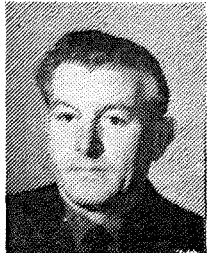
Anton Fricelj

Marca smo se v Lovrencu na Pohorju poslovili od Antona Fricelja, rojenega leta 1903 v Savinjski dolini. Z NOG je začel sodelovati leta 1943 in bil politični aktivist, obveščevalec in dobavitelj raznega materiala za OF. Odlikovan je bil z redom zaslug za narod.

Alojz Žnidar

Septembra je v bolnišnici na Jesenicah umrl aktivist Alojz Žnidar, ki je bil rojen leta 1912 v Nomlju. Od leta 1941 je bil aktivist in udeleženec vstaje v Nomlju. Februarja 1942 je bil odpeljan v Begunje in naprej v Dachau. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

Franc Božičnik

Franc Božičnik je bil rojen v kmečki družini leta 1919 v Koprivnici pri Brestanici. Proti koncu leta 1943 je bil mobiliziran v nemško vojsko. Jeseni 1944 je prišel na dopust in junija 1944 odšel v partizane. Na kozjanski OV 1 postaji je bil do konca vojne kurir. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod. Od njega smo se poslovili septembra na koprivniškem pokopališču pri Brestanici.

Stanislav Pajk

Rojen je bil leta 1927 na Mrzli planini nad Sevnico. Izučil se je za mizarja. Med okupacijo je kmalu pričel sodelovati z OF. Oktobra 1943 je postal mladinski funkcionar na terenu takratnega podbohorskega rajona Mrzla planina. V začetku junija 1944 je odšel v partizane. Dodeljen je bil Kozjanskemu odredu in kasneje 14. diviziji. Po vojni je končal gozdarsko šolo v Idriji in se zaposlil pri GG Brežice. Za zasluge je bil večkrat odlikovan. Pokopan je na Senovem.

Marija Molan

Tovarišica Marija je z OF začela sodelovati že zgodaj na terenu Zusem-Rudenica. Bila je obveščevalka in aktivistka AFŽ, jeseni 1944 je odšla v partizane. Dodeljena je bila Kozjanskemu odredu v sanitetni službi. Delala je v partizanski bolnici na »federmausu« na Bohorju. Po vojni je bila aktivna na Senovem v organizaciji AFŽ in pri društvu upokojencev. Prejela je več odlikovanj in priznanj. Pokopana je na Senovem.

Zofija Vrčkovnik

Rojena je bila leta 1909 v Mežici. Od junija 1943 je delala kot obveščevalka na terenu Mežica. V NOV pa je aktivno vstopila julija 1944 v Koroški odred, kjer je bila do osvoboditve. Odlikovana je bila z medaljo zaslug za narod.

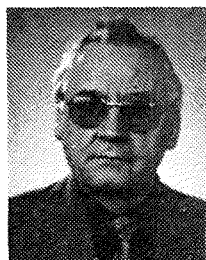
Janko Breclj

Februarja smo se na pokopališču v Gojačah poslovili od borca NOV Janka Breclja, rojenega leta 1909. Kot mnogi Primorci je bil konec leta 1942 nasilno odveden v kazenski bataljon takratne italijanske vojske. V drugi polovici leta 1943 je bil zajet od zaveznikov vojaških enot in odpeljan v Afriko. Med sorojaki je v raznih taboriščih začel agitirati za vstop v NOG. Po izvedenem plebiscitu je v Afriki maja 1944 vstopil v NOV v 4. prekomorsko brigado. Po prihodu v domovino leta 1944 je bil poslan na praktično vojsko delo v Sovjetsko zvezo. Nato je bil dodeljen Glavnemu štabu NOV v Beogradu. Za zasluge v NOV je bil odlikovan.

Ivanka Zupanc

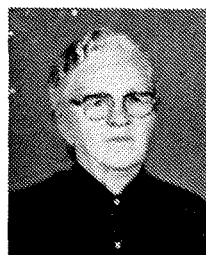
Na šenčurskem pokopališču smo se septembra poslovili od Ivankine Zupanc, Serjakove mame iz Vogelj. Rojena je bila leta 1928 v Vogljah. Med vojno je aktivno delala za OF. Bila je aktivna članica ZB NOV Voglje in drugih družbenopolitičnih organizacij. Po vojni je delala v tekstilni tovarni Inteks v Kranju, kjer se je tudi upokojila.

Marjan Jager-Ris

V 63. letu starosti je v Ljubljani umrl nosilec Partizanske spomenice 1941, Marjan Jager-Ris. Bil je bорец II. grupe odredov, Tomšičeve brigade in udeleženec pohoda 14. divizije na Štajersko.

Pavla Centa

V 80. letu starosti je v Notranjih Goricah umrla nosilka partizanske spomenice 1941 Pavla Centa. Med NOV je bila aktivna članica OF in komiteta KP rajona Barje ter članica Okrožnega odbora AFŽ na območju Notranjsko-ribniškega okrožja. Po osvoboditvi je bila med drugim aktivna v upravnem odboru združne zveze ter Odboru žena združnic.

Matija Anžur-Niko

V 67. letu starosti je v Ljubljani umrl nosilec partizanske spomenice 1941 Matija Anžur-Niko. V aktivno delo OF se je vključil leta 1941, naslednje leto pa je vstopil v NOB. Bil je bорец zapadnodolenjskega in notranjskega odreda ter zaščitne čete CK KPS ter izvršnega odbora OF na Bazi 20. Po osvoboditvi je bil aktiven v invalidski organizaciji ter član strelske družine.

Kristina Kemperle

Julija je umrla Kristina Kemperle, rojena leta 1929 na Prtočju pri Škofji Loki. Kot mladinka je novembra 1943 začela sodelovati z OF. Od nje smo se poslovili v Bohinjski Bistrici.

Leopold Lotrič

V Dražgošah smo se junija poslovili od Leopolda Lotriča, rojenega leta 1912. Januarja 1943 se je vključil v NOB v Gorenjski odred. Za zasluge je bil odlikovan. Po vojni je sodeloval pri obnovi vasi.

Obvestilo o uskladitvi invalidskih prejemkov vojaških invalidov po zveznih predpisih in invalidskih prejemkov civilnih invalidov vojne po republiških predpisih od 1. 9. 1990 ter še nekatere druge odredbe, ki določajo višine posameznih prejemkov od 1. 9. 1990

1. Z odredbo sekretarja Zveznega sekretariata za delo, zdravstvo, vprašanja borcev in socialno politiko se zneski osebne invalidnine vojaških invalidov, družinske invalidnine in povečane družinske invalidnine, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedskega dodatka povečajo za 9,2% in veljajo od 1. 9. 1990.

Novo določeni prejemki vojaških invalidov bodo v novi višini izplačani za mesec november 1990 skupaj s pripadajočimi razlikami od 1. 9. 1990 v začetku meseca novembra 1990.

Glede na uskladitev invalidskih prejemkov po predpisih o vojaških invalidih od 1. 9. 1990 so se zvišali tudi invalidski prejemki civilnih invalidov vojne in sicer osebna in družinska invalidnina in dodatek za postrežbo in tujo pomoč.

Prejemki vojaških invalidov

1. Osebna invalidnina:	Mes. zneski
Skupina	od 1. 9. 1990 din
I.	7.626,70
II.	5.527,00
III.	4.181,70
IV.	3.088,10
V.	2.198,70
VI.	1.362,90
VII.	922,10
VIII.	444,70
IX.	331,70
X.	224,20
2. Družinska invalidnina in povečana družinska invalidnina	Mes. zneski
— za enega užiivalca družinske invalidnine (drugi odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	od 1. 9. 1990 din
	496,50

— za enega užiivalca družinske invalidnine, ki to pravico uveljavlja kot družinski član padlega borca (tretji odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	2.288,10
— povečana družinska invalidnina (39. člen zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	2.648,00
3. Dodatek za postrežbo in tujo pomoč	
— za prvo stopnjo	7.626,70
— za drugo stopnjo	5.029,90
— za tretjo stopnjo	3.521,30
4. ortopedski dodatek	
— za prvo stopnjo	2.206,40
— za drugo stopnjo	1.684,00
— za tretjo stopnjo	1.084,60
— za četrto stopnjo	524,70
Sprejete so še naslednje odredbe, ki določajo višine posameznih prejemkov s področja zveznih predpisov in veljajo od 1. 9. 1990 in sicer:	
— Stalni mesečni denarni prejemek po zakonu o temeljnih pravicah odlikovancev z redom narodnega heroja znaša od 1. 9. 1990	5.508,20 din
— Osnova za odmero stalnega mesečnega denarja prejemka po zakonu o temeljnih pravicah imetnikov »PS 41« in zakona o temeljnih pravicah borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936–1939 znaša od 1. 9. 1990	5.508,20 din
— Osnova za odmero dodatka za borce znaša od 1. 9. 1990	5.508,20 din

Prejemki civilnih invalidov vojne

Na podlagi zvezne odredbe, ki določa denarne prejemke vojaškim invalidom in je objavljena v Uradnem listu SFRJ, št. 57/90 znašajo denarni prejemki civilnih invalidov vojne od 1. 9. 1990 v naslednjih višinah:

1. Osebna invalidnina civilnih invalidov vojne	Mes. zneski
Skupina	od 1. 9. 1990
I.	3.813,30
II.	2.763,50
III.	2.090,80

IV.	1.544,00
V.	1.099,30
VI.	681,40
2. Osebna invalidnina žrtv fašističnega nasilja:	Mes. zneski
Skupina	od 1. 9. 1990
I.	4.766,60
II.	3.454,40
III.	2.613,50
IV.	1.930,00
V.	1.374,10
VI.	851,70
3. Civilna invalidnina družinskih članov civilnih invalidov vojne (za enega družinskega člana)	Mes. zneski
Po invalidu	od 1. 9. 1990
Skupine	
I.	2.669,30
II.	1.934,40
III.	1.463,60
IV.	1.080,80
V.	769,50
VI.	477,00
4. Civilna invalidnina družinskih članov ŽFN	Mes. zneski
Skupina	od 1. 9. 1990
I.	3.336,60
II.	2.418,10
III.	1.829,40
IV.	1.351,00
V.	961,90
VI.	596,20
6. Dodatek za postrežbo in tujo pomoč civilnih invalidov vojne	Mes. zneski
za prvo stopnjo	od 1. 9. 1990
za drugo stopnjo	6.482,70
— za žrtve fašističnega nasilja, ki obdržijo 15 odstotno povečanje dodatka v skladu z določili 12. člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne (Ur. l. SRS, št. 11/88)	4.275,40
	4.916,70

Milan Kučan na slavnostni seji v M. Soboti, desno od njega sedi Miomir Milovanović, predsednik SO Paračin

Praznik občine M. Sobota

Na sam občinski praznik – 17. oktober – je bila letos v Murski Soboti ob 13. uri slavnostna seja zborov občinske skupščine in sicer v prostorih Galerije Kulturnega centra Miško Kranjec, kjer je že od 28. septembra v čast soboškega občinskega praznika odprta razstava fotografij mojstra Jožeta Kološe-Kološa. Vse delegate občinske skupščine je s svojim obiskom presenetil predsednik predsedstva RS Milan Kučan, prišli pa sta tudi delegaciji pobratene občine Paračin iz Srbije (predsednik SO Miomir Milovanović) in okrajnega glavarstva iz avstrijske Radgone (okrajni glavar dr. Konrad Kranich), poveljnik mariborskega korpusa JLA pa je poslal pozdravno pismo.

Slavnostni govor je prebral Andrej Gerenčer, predsednik SO Murska Sobota, ki je ob tej priložnosti predal fotomono grafijo »Moja fotografija« (avtor Jože Kološa-Kološ) Milanu Kučanu, le-ta pa je občanom – rojakom čestital ob občinskem prazniku ter opozoril na čase preizkušnje v Jugoslaviji in Sloveniji. Požel je precejšen aplavz, kakor tudi predsednik SO Paračin, Miomir Milovanović, ki je zbranim spregovoril v slovenščini.

V kulturnem delu slavnostne seje pa je ubrano zapel Prekmurski oktet pod vodstvom Aleksandra Vlaja. **Filip Matko**

»Za spravo po meri resnice!«

Vsaj kar zadeva vreme je minula sobota kazala zares klavno podobo, s sicer prijetno vožnjo do Boljunca, mesteca v Dolini pri Trstu, kamor se je okoli 100 nekdanjih borcev Notranjskega odreda, 8. SNOUB F. Levstika, med njimi pa še predstavniki 10. ljubljanske in 18. divizije odpravilo na tovariško srečanje, ki ga je pripravila tamkajšnja krajevna borčevska organizacija – ANPI z Emilom Zobcem na čelu.

Nacionalnega združenja italijanskih partizanov Arturo Karabria, ki je v imenu Slovencev in nekdanjih borcev živčih v Dolini pri Trstu zaželel veliko uspeha na poti demokratizacije, ki je seveda pogoj in vstopnica za Evropo, »ne smete pa pozabiti na svoje rojake tostran meje, ki se še vedno borijo za svoje narodnostne pravice«, je med drugim v svojem govoru dejal Arturo Karabria.

Da mladi iz zamejstva ima-

To pobratenje kot sta ta srečanja poimenovali borčevski organizaciji z obeh strani meje, se je pričelo nekako pred petimi leti, sadovi teh druženj pa so več kot opazni. Ne le med borčevskimi organizacijami, tudi navzven med Slovenci na obeh straneh meje je čutili večjo povezanost, kar je v sedanjih razmerah in nacionalnih razprtijah še kako potrebno in pomembno.

Za govorniškim odrom se je zvrstilo kar nekaj govornikov, posebno pozornost v prepolni dvorani kulturnega doma France Prešern pa sta vzbudila Tatjana Turco in Arturo Karabria, ki so ju zbrani v dvorani večkrat prekinili s ploskanjem. Sicer pa so govorniki opozorili na poskuse razvrednotenja narodnosvobodilnega boja ter poskuse strankarskih veljakov, ki težijo k temu, da bi domobranstvo, izdajalstvo in kvizlinštvo istovetili z uporom proti fašizmu in tretjemu rajhu

To je posebej poudaril v svojem govoru predsednik

jo svoj odnos do zgodovine, potrjuje tudi prisrčen nastop Tajtane Turco iz Doline pri Trstu, katere govorica bi lahko služila za zgled!

Pred srečanjem so delegacije v spominskem parku v Boljuncu položile vence, za nepozaben večer pa so poskrbeli: Pihalna godba Breg pod vodstvom Mascoria Fiorenca, moški pevski zbor F. Venturini in harmonikarka Suzana Žerjav pod vodstvom Ivana Tavčarja, iznajdljiva in prikupna povezovalka programa in nenazadnje domačini, ki so se tudi tokrat izkazali s svojo gostoljubnostjo. Ob koncu uradnega dela srečanja so v znamenje sodelovanja in prijateljstva na prapore borčevskih organizacij pripeli trakove, si izmenjali priložnostna darila, nakar se je vs skupaj prevesilo v prijeten družaben večer, žal za mnoge prekratek. Nič za to, če ne prej pa prihodnje leto spet na svidenje. Do takrat pa Boljuncani, hvala vam za prijeten večer!

Tekst in foto:
Jože Čurin

Dražgoš ne damo!

V soboto, 20. oktobra, so se srečali nekdanji aktivisti OF medvojnega okrožja Škofje Loke. Srečanja so se udeležili tudi člani in osebe pokrajinskih političnih forumov in organov ter borci njihovega zaščitnega bataljona. To je bil njihov peti zbor, pripravili pa so ga v Dijaškem domu Šolskega centra Boris Zihlert v Škofji Loki.

Prostorna jedilnica je bila skoraj pretesna za vse aktiviste nekdanjega okrožja, ki je obsegalo območje sedanje škofjeloške občine in del občine Ljubljana Šiška, saj se jih je zbralo več kot 250. Zakaj so prišli v tolikšnem številu? Prišli so zato, da bi se spet srečali s svojimi tovariši, da bi obudili spomine na čas pred petinštiridesetimi in več leti, predvsem pa so prišli za to, da bi izrazili svoje ogorčenje ob tem, kar se danes dogaja v Sloveniji in Škofje Loki. Bolijo jih vsi poskusi razvrednotenja NOB in zanikanja pozitivnih pridobitev tega boja in vsega, kar smo dosegli po vojni. Še posebej jih boli, da poskušajo narodnoosvobodilni boj izenačiti z izdajo in sodelovanjem z okupatorjem. Prav tako jih boli, da so sestavljali nove slovenske

ustave »pozabili« zapisati v ta dokument, da je NOB postavila temelje naši državnosti in tudi demokraciji.

Po pozdravnem govoru Bogdana Osolnika in poročilu o delu njihovega odbora, ki ga je prebral Tone Peter nel-Igor, je potekala razprava, v kateri so povedali marsikatero pikro na račun nove oblasti, predvsem pa so ogorčeno protestirali zaradi predloga, da v Škofji Loki ne bodo več praznovali občinskega praznika na dan, ko je potekala znamenita dražgoška bitka. Sklenili so poslati občinski skupščini protestno pismo, v katerem so med drugim zapisali, da takšna odločitev ne sme biti v rokah majhne skupine ljudi, ampak naj o njej povprašajo vse prebivalce občine.

Svoje razočaranje pa so izrazili tudi zaradi poskusov, da bi borcem kratili pravice na področju zdravstva in socialnega varstva. Menili so, da bi se pri tem morali zgledovati po Franciji, Italiji in drugih državah, kjer nekdanjim borcem proti fašizmu in nacizmu priznavajo pravico do posebne zaščite.

B. K.

Počitniški dom Banjole vabi

Cena 7-(sedem) dnevnega polnega penziona s prevozom Ljubljana-Banjole-Ljubljana ter izletom na Brione je 1.550,00 din. Pozor: upokojenci 1.300,00 din, borci člani ZZB NOV 1.200,00 din. Popusti: otroci do 10 let 815,00 din. Prijave pošljite na naslov: Počitniški dom Banjole, Indije 1, 52000 Pula p. p. 202 z vplačano akontacijo 500,00 din na žiro račun 50101-678-49035 Mestni odbor ZZB NOV Ljubljana. Informacije dobite na recepciji Počitniškega doma telefon 052 73-114 in 73-124.

V primeru, če potnik na lastno željo odstopi od potovanja ni upravičen do povračila stroškov. Potem, ko ste izpolnili prijavnico ter vplačali akontacijo, boste dobili potrdilo vaše rezervacije. Akontacijo vplačate ob prijavi, razliko boste plačali v Počitniškem domu v času bivanja. Termin odhoda (čas, kraj) vam bomo poslali s potrdilom rezervacije. V primeru nezadostnega števila prijavljenih oseb odpade prevoz z avtobusom (minimalno 35 oseb). Pridržujemo si pravico povišanja cen, če se zvišajo hotelske storitve.

Kritično o akcijskem programu

Predsedstvo RK ZRVS Republike Slovenije je na torkovi seji največ pozornosti namenilo obravnavi osnutka programa dela za prihodnje leto. Po dopolnitvi s predlogi iz razprave, ga je predsedstvo sprejelo in hkrati sklenilo, da ga bo poslalo vsem občinskim organizacijam ZRVS. Tem naj bi gradivo služilo kot pripomoček pri oblikovanju njihovih programov dela.

V nadaljevanju se je predsedstvo obravnavalo statut ZRVS Slovenije, ki bo pravno in normativno urejal naloge, pravice in dolžnosti članov ZRVS v sedanjih družbenih spremembah.

Člani predsedstva RK ZRVS so poslušali tudi informacije o spremembah zakona o obrambi in zaščiti Republike Slovenije. Dogovorili so se, da se bodo aktivno vključili v javno razpravo, zlasti v tisti del, v katerem se obravnava Zveza rezervnih vojaških starešin.

Spregovorili so tudi o gradivu za današnjo (četrtek, 25. 10) sejo predsedstva zvezne konference ZRVS Jugoslavije. Zelo temeljito so obravnavali akcijski program ZRVS Jugoslavije in izrekli marsikatero kritično na njegov račun, saj vsebuje preveč ideoloških prvin.

Obravnavali so še sistem podeljevanja priznanj in sklenili,

da bodo v prihodnje pri podeljevanju bolj selektivni kot pa so bili do zdaj. Dogovorili so se tudi, da bodo sredi novembra sklicali posvet s predsedniki občinskih in mestne konference ZRVS, na katerem naj bi spregovorili o problemih in nalogah članov ZRVS v prihodnje.

B. K.

Vabila – obvestila

Ob 47. obletnici ustanovitve 30. in 31. divizije ter 9. korpusa NOV in POS ter 45. obletnici zaključnih bojev organizirata odbora skupnosti borcev obeh divizij tradicionalno srečanje bork in borcev, ki so se bojevali v enotah v sestavi 9. korpusa. Srečanje bo v soboto, 27. oktobra 1990 ob 14. uri v Domu JLA v Ljubljani. Vabljeni!

Odbora skupnosti borcev 30. in 31. divizije
Predsednika: Franjo Rustja-Čančič in Davorin Ferligoj

Odbor skupnosti borcev IV. SNOUB Matija Gubec, pododbor za obalno-kraško območje, Istro in Trst, organizira srečanje v soboto, 27. oktobra 1990 v Kopru. Ob 9.30 se bomo zbrali pri Vhodu v Luko Koper (vhod je na dvopasovnici pri Intervropi), nato si bomo ogledali Luko Koper. Ob 11.30 bo letna skupščina borcev pododbora in ob 13. uri bo skupno kosilo (kosilo brezplačno). Vsak udeleženec krije le svoje stroške prevoza in dodatno, posebej naročeno pijačo in hrano.

Za pododbor:
Anton Kodelja-Nino

Odbor ZB NOV Medvode vabi borce in aktiviste NOB, da se udeležijo tradicionalnega tovariškega srečanja borcev in aktivistov NOB v spomin na 15 padlih tovarišev 11. 11. 1944. Srečanje bo v Sori, 9. novembra 1990 ob 16. uri v domu krajanov. Avtobusne zveze so ugodne.

Žalne slovesnosti ob dnevu mrtvih

Skupščina občine in občinski odbor ZZB NOV Ljubljana Moste-Polje obveščata, da bodo za dan mrtvih 1. novembra, komemorativne svečanosti potekale v KS in pri spomeniku na Urhu po naslednjem razporedu:

KS KODELJEVO: 30. oktobra 1990 ob 16. uri pri spomeniku padlih v NOV in žrtvam fašizma v križišču Povšetove in Jana Husa ulice.

KS ZELENJA JAMA: 30. oktobra 1990 ob 16. uri pri spomeniku padlih v NOV in žrtvam fašizma v križišču Središke in Bezenškove ulice.

KS ZALOG: 1. novembra 1990 ob 7.30 pri spomeniku padlih in žrtvam fašizma v Zalogu pred zadržnim domom.

KS VEVČE-ZG. KASELJ: 1. novembra 1990 ob 8. uri pred gasilskim domom v Zg. Kašlju in ob 8.30 pred kulturnim domom na Vevčah.

Osrednja komemoracija pri spomeniku na Urhu bo 1. novembra 1990 ob 10. uri.

Z obvestilom vabimo borce NOV, mladino in občane, da se komemoracije na Urhu udeležijo v čimvečjem številu.

Skupščina in OO ZZB NOV
Ljubljana Moste-Polje

★

Občinski odbor ZZB NOV Slovenske Konjice sporoča, da bo žalna svečanost pri grobih 100 talcev na Stranica Frankolovo 31. oktobra 1990 ob 10. uri.

★

Osrednja občinska slovesnost ob dnevu mrtvih radovljške občine bo v četrtek, 1. novembra ob 10. uri pri grobišču talcev v Dragi, ob 11. uri pa v graščinskem parku pri grobišču talcev v Begunjah. Že v sredo, 31. oktobra bodo počastili spomin na padle borce in talce ob 16. uri pri grobnici padlih borcev v grajskem vrtu v Radovljici. Istočasno bo žalna slovesnost v Lescah pri spomeniku NOB na Žagi. Druge slovesnosti bodo kot vsako leto v istem času na pokopališčih in pri spomenikih. Omenimo naj, da bo na Bledu slovesnost na pokopališču ob 10. uri, v Bohinjski Bistrici pri spomeniku pa ob 9. uri.

★

Odbori ZB NOV Sora, Senica, Vaše-Goričane, Preska in Medvode, vabijo krajan, da se udeležijo komemoracij ob dnevu mrtvih, ki bodo: v Sori, pred domom krajanov 31. 10. ob 18. uri; na Spodnji Senici, pred domom družbenih organizacij 1. 11. ob 9. uri; v Preski na pokopališču 1. 11. ob 10.45.

★

Občinski odbor ZZB NOV Škofja Loka obvešča delovne ljudi in občane, da bodo ob dnevu mrtvih žalne svečanosti pri spomenikih padlih borcev NOV in žrtv fašističnega nasilja v naslednjih krajih: v sredo, 31. 10. 1990 v Škofji Loki pred domom ZZB NOB ob 16. uri, v Hotavljah ob 15. uri, v Lenartu nad Lušo ob 10. uri. V četrtek, 1. 11. 1990 na Trebiji ob 9. uri, v Leskovici ob 9. uri, v Novi Oselici ob 14.30, v Dražgošah ob 9.30, pri Svetem Duhu ob 10. uri, na Godešiču ob 10.30.

★

Krajevna organizacija ZB NOV in krajevna skupnost Žužemberk obvešča občane ter svojce in znance padlih borcev NOB, da bo osrednja komemoracija v soboto, 3. novembra 1990 ob 11. uri pri spomeniku na Cviblju nad Žužemberkom. Vabljeni!

TV-15

Časopis borcev NOB

Ustanovitelja in izdajatelja: RO ZZB NOV Slovenije in RK ZRVS Slovenije

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dvorčakova 12, tel. 327-780
Delavci v uredništvu: **Roman Zupan** (glavni in odgovorni urednik), **Živa Drole**, **Bojana Žokalj-Jesih**, **Bojan Kuntarič**, **Milenko Strašek** (novinarji – uredniki rubrik), **Iztok Tinta** (lektor-redaktor), **Janez Herle** (tehnični urednik) in **Mara Okorn** (tajnica uredništva).

Predsednica časopisnega sveta: **Ela Ulrih-Atena**

Žiro račun: 50100-678-46241 RK ZRVS Slovenije (za TV-15).
Tiskarna: DP »Delo« – Tisk časopisov in revij, p. o.

TV-15 je oproščen tem. prom. davka po mnenju Sekretariata za inf. SRS.